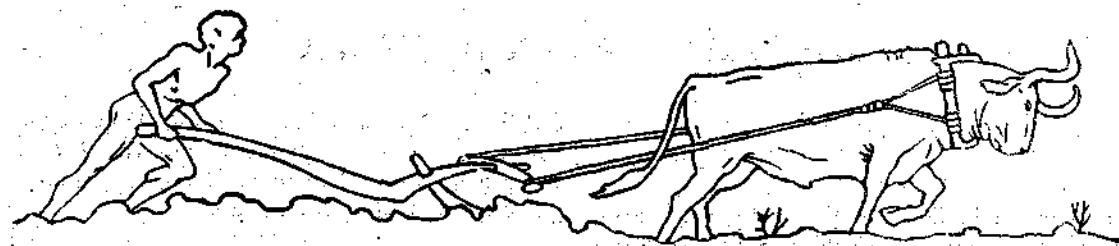

ΜΕ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΚΕΥΗ
ΥΠΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

(*Από τὰ Ἑλληνικά ἔργα τῆς Ἐκδόσεως τῆς Ρόμης)

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 84
ΜΑΡΤΙΟΥ 1911

ΕΛΕΓΕΙΟ ΣΤΟΝ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Μιά σιωπή, και τώρα έχει περάσει
Στ' όνειρο μέσα ή πλάστρα σου ή ζωή,
Πνοή, πού δέ χαϊδεύει πιά τὰ δάση,
Σβυσμένη στ' άκρογιάλι μουσική.

Άλι στη σκέψη την τυραγνισμένη
Πού τ' άπιαστα νά πιάσει πολεμᾶ!
Δεσμὸς κανέναν τώρα δέ σε δένει
Με τὰ καθημερινά τ' ανθρωπινά...

Όμως, ιδού, του βράχου εκείνη ή άκρη
Πόσες φορές οι δύο μας, εδ' εκεί
Δέν άπονυχτωθήκαμε, τὰ μάχη
Τῆς θάλασσας κυττάζοντας μαζί!

Μαζί! μα τώρα ούτε ήσκιος από σένα,
Θύτε δση μίαν ανάσας ταραχή,
Στὰ μάτια μοναχά τὰ λυπημένα
Σε φέρνει άχνόν ή μαύρη διαλογή.

Και σε ρωτώ, καλέ μου, άξέχαστέ μου,
Πέ μου, θά σε ξανάειδω άλλη φορά,
Θά σε μαντέψω πουθενά, ή ποτέ μου,
Και σ' έχασα άπ' όλουθε, άληθινά;

Τὸ πνέμα εκείνο-έκεινο!—σφραγισμένο
Με τῆ λευκή σφραγίδα του φωτός,
Ἐσβυσε, πάει, ή νά τὸ περιμένω
Νά με ξαναφωτίσει μ' άλλο φῶς;

Τῆς πίστης σου κι' αν ήταν μιὰ σταγόνα
Στὴν άπιστη νά στάξει μου καρδιά,
Τέτιο βαρὺ κι' ανίκητον άγῶνα
Δέ θε ν' άγωνιζότανε ή φτωχιά,

Και τὴν έλπίδα σύντροφη έλεούσα,
Θά κλειούσα εγὼ στὰ βάθη τῆς ψυχῆς,
Κ' ύπομονετικά θά καρτερούσα
Τὴν ὥρα νά σε βρῶ και νά με βρῆς.

Μὰ τέτια χάρη—άλιμονο κι' ὀϊμένα!

Κανεις ποτέ δέ μοῦδωκε θεός,

Κ' ή μοίρα μου νά κλαίω τώρα κι' έσένα,

Σὰ νά σε πῆρε άγύριστα ὁ χαμός.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΣΚΙΤΣΑ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑ

Ένας τεχνίτης του λόγου, που έκαμε άνω κάτω τον αιγυπτιακό ορίζοντα. Ίσως ο κομήτης του Χάλλεϋ να έφερε ολιγωτέραν άναστατώσιν. Θα ήθελα, ή τροχιά του άθανάτου ταξιδιώτου να διέτρεχε κάθε χώραν, όπου ζούν Έλληνες. Είναι άλήθεια πως στέλλει παντού το φώς του, αλλά το πέραςμά του από κοντά, πάντα είναι γεγονός. Μου θυμίζει το άστρον των μάγων. Άκόμα μου θυμίζει το μαστίγιον του Χριστού. Δεν είναι Χριστός. Άδιάφορον. Ξέρει να είναι. Πολλοί κάνουν τον σταυρόν τους και τον ξεορκίζουν. Ο Γαβριηλίδης είναι φαινόμενον. Πρέπει να τον συλλάβης μέσα εις όλον τον ορίζοντα του ματιού σου. Να τον νοιώσῃς. Να τον ζήσης. Φωτιά, που σκορπῃ ζωήν. Φλόγα, που θαμπώνει. Τίποτε απ' αυτά. Σπίθα. Κυνηγίστε την, πιάστε την, φυλακίσετε την. Θα ιδήτε ότι δεν είναι δική σας δουλειά. Γελῷ, γελῷ, γελῷ. Γέλιο άνοιχτό, πλατύ, χαρούμενο, γέλιο ζωής, που αρχίζει δι ζωής, που τελειώνει. Να τον αγαπήσετε, δεν σας παραγγέλλω. Θα ήταν λίγο γι' αυτόν. Άξίζει πολύ περισσότερο. Έμπρός στους υπερόχους, οι άνθρωποι υποκλίνονται μόνον. Τόν υπέροχον αυτόν της πένας, του λόγου, της σκέψεως, του γέλιου, της εφφύας, ακούσετέ τον. Χρειάζεται όμως καρδιά, πίστις, δύναμις, ψυχή, για να μην πέσετε στον δρόμον. Μην καμώνεσθε πως τον σχολιάσετε. Κινάξετε πιο βαθειά μέσα σας, και θα τον βρήτε εκεί θρονιασμένον.

***

Λέγουν πως όταν πηξ του Νεΐλου το νερό, πίσω στην πατρίδα σου δεν ξαναγυρίζεις. Ίσως και να το πιστεύουν. Θα είναι και εδώ ή αιώνια ιστορία, αυτή που ζωογονεί το καθετί και που κάμνει τους ανθρώπους να βλέπουν τα πράγματα πιο έμορφα απ' ό,τι μπορεί να είναι. Καμιά άμφιβολία. Ίσως, επειδή δεν ήπια έγω το νερό αυτό, — από φόβον ή τυχαίως — δεν ήμπορούν να έχουν πολλήν σημασίαν αυτά, που γράφω. Το τραγοῦδι όμως τών Σαιρήνων από μακριά έμάγευσεν τόν Όδυσσεά.

***

Η Ζίσκα-Σαρμαζέλ, χορεύτρια, ένθουσε ένα στρατηγόν του Άμεν-Χοτέπ. Τόν νίκησε με την άγάπη της. Έξήσαν πολλόν καιρόν εθνησιμένοι. Μά, ο έρωσ είναι θεός και εις τους θεούς δεν άρέσουν και πολύ τα δεσμά τα γήινα. Τώρα ή Ζίσκα κλαίει το όνειρο, που την έκανε ν' αγαπήση τη ζωή, και θέλει να έκδικηθή. Περιμένε χρόνια, πιστή στον σκοπό της και στην άγάπη της, την περιφρονημένη. Και όταν ο στρατηγός

άπέθανε, πήγε κρυφά και πότισε με φαρμάκι του καλού της το νερό σώμα, για να μη διατηρηθῇ ή μούμια. Και με το ίδιο φαρμάκι άποχαιρέτησε και αυτή τον κόσμο.

***

Έπρεπε να έλθω εις το Κάϊρον, να έπισκεφθώ ένα δημόσιον κήπον, δια να μάθω ότι οι όραιές πιπεριές της λεωφόρου Άμυλίας λέγονται επιστημονικώς Schinus Molle και ότι καταγονται από το Περού.

***

Παράγοντες δυνάμεως, άκμης, γήθηρον, οι έλληνικαι Τράπεζαι εις την Αίγυπτον. Έστιαί ηλεκτριμαί, που δίνουν ρώμην και ζυπνοῦν τα νεύρα του έμπορίου και της βιομηχανίας. Η Τράπεζα Άθηνών, ή Τράπεζα της Ανατολής, ή Τράπεζα Μιτυλήνης τώρα τελευταία. Κέντρα συνδετικά της ελληνικής ζωής με διενθνητάς έναν κι έναν: Σχίζας, Ζαφειρίου, Ροδοκανάκης, Ταμβακόπουλος, Βασιλόπουλος, Μαπαλάτος και άλλοι. Κάτι θα ζητούσα άκόμη έγω. Την καθοδήγησιν του Έλληνος έμπορου. Έπιμελητήρια διοργανωμένα με ευνότεραν άποστολήν: διδασκαλίας και μορφώσεως, με διαλέξεις, με εκδόσεις, προς αντιμετώπισιν της επιστημονικής προπαρασκευής, που έχει ο Ευρωπαίος. Τότε θα είναι εύκολότερος ο συναγωνισμός και δεν θ' ακούωμεν ίσως τα αιώνια παράπονα των Έλλήνων και όταν άκόμη, όπως έφετος, ή παραγωγή του βαμβακιού είναι 38 εκατομμύρια λίρες. Και όταν μάθῃ να είναι έμπορος, θα πάσῃ να είναι κερδοσκοπος.

Ίσως αυτό να είναι έργον κυβερνητικόν. Έγω γράφω απλώς έκείνο, που άντελήφθηκα.

***

Χρόνια και χρόνια ή Σφιγγα άκούει μέσα στη σιγή τόν ρυθμόν του κόσμου. Στη μορφή της τίποτε δεν διαβάσεις. Ίδια πάντα και άμετάβλητη. Τίποτε στη στάσι της. Τόν κόθο μονάχα — τη νύχτα, όταν φωτίσῃ το σκοτάδι το πρόσωπό της — να ένωτισθῇ το παντοτεινό μυστικό.

***

Όπου στάσης, κάποιος άράτης, Αίγυπτιος ή Ίνδος, θα σε πλησιάσῃ να σου πῇ την τύχη σου. La bonne fortune, δικας τήν ονομαζοῦν οι νέοι αυτοί περιπατητικοί. Η πρόρρησις πληρώνεται αναλόγως της ζυψνάδας ή του πονγγιού του ξένου. Από μίαν λίραν έως ένα σελίνι. Και λιγώτερα εν ανάγκη. Όλες οι τέχνες ζέπεσαν. Μία φορά έπήγαγαν οι άνθρωποι εις το μαντεϊόν φορτωμένοι με άναθήματα.

KIMON MIXANLIDHS

ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Ο Σταύρος άνοιξε τα μάτια, κοίταξε δλόγυρα στην άδεια κάμαρα και βόγγησε. Θέλησε νανασηκωθεί, μα πόνεσε και δεν μόορεσε. Κατάφερε μονάχα να γυρίσῃ από τάλλο το πλευρό. Και ξανάκλεισε τα μάτια. Ένα νισούρισμα όμως από την κούνια, που έστεκε δίπλα στο στρώμα του, τόν ξαναξύπνησε. Γύρισε πάλι με κόπο από τάλλο το πλευρό, άπλωσε το χέρι και κούνησε. Μα το μωρό δε σώπαινε. Στο τέλος βιαρέθηκε, βλαστήμησε και ξαναπήρε το χέρι του.

Το μωρό έλαιγε πάντα κι ο Σταύρος κάρφωσε τα μάτια του στην πόρτα. Η μέρα δεσ εΐτανε θολή και βροχερή κι ο ήλιος, που τόν είχε πάντα για σημάδι, δε σερονόταγε σήμερα σε άστραφτερές στενόμακρες λουριδες χαμω στο χώμα του σπιτιού. Έΐτανε κοντά το μεσημέρι. Καθώς όλες τις μέρες, τρεις μήνες τώρα που έΐτανε στο στρώμα, του φανότανε και σήμερα πως πέρασε άκέρως χρόνος από την άγῃ, από την όρα που ή γυναίκα του εκλεισε την πόρτα πίσω της και πάει, αφού του έσιαξε λίγο το στρώμα, αφού του έδωσε κ' ήπιε λίγο γάλα και βύζαξε και το μωρό.

Τέλος άνοιξε ή πόρτα και χύμησε μέσα ή βροχή. Κ' ένα κρύο άνεμοφύσημα τόν άνατριχίωσε.

«Έμπα, διάολε, γλήγορα και κλείσε», φώναξε δυνατά, νομίζοντας πως εΐταν ή γυναίκα του.

Μα καθώς άνασηκώθηκε, είδε πως εΐταν ο φίλος του ο Άντώνης και τινάζοταν από τη βροχή, που τόν είχε μουσκεψει.

«Έλα τώρα και με πούντιασε», ξαναφώναξε. Έκείνος εκλεισε την πόρτα:

«Καιός άνάθεμά τον», ειπε και τραβήξῃ ίσια στη γωνιά. «Δίχως φωτιά εισαι; Κι αυτό τ' έχει και σκοτίζει;»

Ο Σταύρος το βλαστήμησε.

«Τι όρα είναι;» ρώτησε ύστερα.

«Γιόμα», ειπε ο Άντώνης κ' ήρθε στην κούνια και βρόντησε με τη γροθιά στο πλευρό της.

«Δε φοβάται από τέτοια. Σά θέλεις, κάμε το μονάχα παραπέρα. Μοῦ τρύπησε ταϋτιά», ειπε ο Σταύρος.

«Νά, πάρε συ πρώτα κείνο που μοῦ γύρεψες», έσκυψε και του έδωσε ο άλλος ένα μικρό μπουκάλι.

Ο Σταύρος το πήρε και λάμπανε τα μάτια του. Το ξεβούλωσε και τώφερε στο στόμα.

Ο Άντώνης γύρισε στην κούνια και σήκωσε το μωρό. Το πήρε στην άγκυλιά και περιπάτησε πέρα δώθε κάμποσες φορές. Το παιδι σώπασε κι ο Άντώνης ήρθε και κάθησε στο σκαμνί

κοντά στη γωνιά. Το μωρό του είχε πιάσει το δάχτυλο και το βύζαινε.

«Πώς εισαι σήμερα; ρώτησε το Σταύρο.

«Σαν πάντα», ειπε κείνος και κούνησε το κεφάλι.

«Ήρθε ο γιατρός;»

«Ήρθε προψές.»

«Και τί ειπε;»

«Τί να πεί! Τα ίδια. Η θέρμη θα πέσει σόν κλεισ' ή πληγή.»

«Είναι και τοῦτος ο παλιόκαιρος. Γδάρτης με τα σωστά», ειπε ο Άντώνης.

Το μικρό άρχισε να κλάπει πάλι.

«Είπες είναι γιόμα και κείν' ή γυναίκα δε φαίνεται», κλάπηκε πάλι ο Σταύρος.

«Θα σε πείνασε», του ειπε ο Άντώνης και σηκώθηκε να ξαναπερπατήσῃ το παιδι.

Ο Σταύρος πήρε το μπουκάλι κ' ήπιε. Ακούγοντας όμως την πόρτα που άνοιξε, το βούλωσε βιαστικά και τώκρυψε κάτω από το σέπασμά του.

Έΐταν ή Στέλια, ή γυναίκα του που μπήκε. Κρατούσε τα παπούτσια της στο χέρι και για να φυλάξει από τη βροχή τις πλάτες της είχε άνασηκωμένο άναπόδα το φουστάνι της άπάνω στο κεφάλι. Το κατέβασε, πέταξε στην άκρη τα παπούτσια της και στάθηκε κοιτάζοντας λίγο στενωχωρημένα τόν Άντώνη που βαστούσε το παιδι. Έκείνο σάν την είδε, άρμησε να πετάξει από τα χέρια σ' αυτή.

«Γίνηκες λούτσα», της ειπε ο Άντώνης και την κοίταξε στα πόδια, που εΐτανε σα να βγήκε από το λουτρό.

«Δεν του άπάντησε. Άφησε στο τραπέζι ένα πιάτο που βαστούσε τυλιμένο στην ποδιά της και πήρε το παιδι.

«Πώς εισαι;» ρώτησε τόν άντρα της.

«Πείνασα», ειπε κείνος «τί έφερες;»

«Λίγο χαπόδι' σήμερα Παρασκευή», του άπάντησε.

«Σούφερα γω μιá ψύχα κρέας», πετάχτηκε ο Άντώνης. «Έλα, άναψε γλήγορα φωτιά και ψήσ' το», ειπε της Στέλιας.

Αυτή τόν κοίταξε.

«Δό μου το δώ' έγω βαστάω το παιδι», ξαναεΐπε ο Άντώνης.

Η Στέλια στεκότανε.

«Δός το κεί, μωρή», της φώναξε ο άντρας της. Θέλησε να καθήσῃ να το βύζαξει πρώτα, μα έκείνος τη βλαστήμησε.

«Άναψε τη φωτιά και γω ψένω το κρέας», της ειπε ο Άντώνης και της άδραξε το παιδι από τα χέρια.

Ἡ Στέλια πήγε κ' ἔφερε ξύλα. Ἄναψε τὴ φωτιά, ἔβγαλε τὸ βρεμένο φόρεμά της, τὸ ἀπλωσε κει πλάι στὴ γωνιά σ' ἕνα σκαμνὶ γιὰ νὰ στεγνώσει καὶ πήρε τὸ παιδί καὶ καθήσε ἀπάνω στὸ σκαμνὶ καὶ τοῦ ἄνοιξε τὸ στήθος.

Ὁ Ἀντώνης ἔσκυψε νὰ βάλει τὸ κρέας νὰ ψηθεῖ. Ἐβλεπε ἀπὸ κει μόνο τις πλάτες της καὶ τὸ γεμμένο της κεφάλι. Ὁ Σταύρος, ζαλισμένος, μισόκλεισε τὰ μάτια κοιτάζοντας τὴ φλόγα στὴ γωνιά. Σὲ λίγο τὰ ξύλα γίνανε θρόακα καὶ δὲν τσιτσιζάν πιά. Δὲν ἀκουγόταν ἄλλο ἀπὸ τὸ γουγούλισμα τοῦ μωροῦ ποὺ βύζαινε κ' εὐχαριστημένο κουνούσε τὸ μικρὸ του πόδι, ποὺ ἔβγαине ὄξω ἀπὸ τὰ σπάργαλα.

Ὁ Ἀντώνης ἀπλωσε τὸ χέρι καὶ τὸ γαργάλισε στὴ φτέρνα.

«Ἄστο νὰ φάει», τοῦ εἶπε ἡ Στέλια δίχως νὰ γυρίσει.

«Τί μᾶς ἔστριψες τις πλάτες»; τῆς μουρμούρισε ὁ Ἀντώνης στρίβοντας ἐκεῖθε.

Καὶ ξαναγαργάλισε τὸ πόδι τοῦ παιδιοῦ.

Ἐκεῖνο ξαρνίστηκε κι ἄρρησε τὸ στήθος.

«Ἄστο σοῦλα νὰ φάει», ξαναεἶπε ἡ Στέλια. Μὰ ἐκεῖνος δὲν τὴν ἀκουσε. Θιμωμένη κι αὐτὴ τοῦ χτύπησε τὸ χέρι καὶ μετ' ὃ ἐξοικονομῆσε τὴ φτέρνα τοῦ παιδιοῦ.

Ἄξαφνα ὁμοῦ ἔνοιωσε τὸ ἴδιο χέρι νὰ γυρίσει τὸ δικό της πόδι κάτω ἀπὸ τὸ σκαμνί. Ἐσκυψε τὸ παιδί καὶ πετάχτηκε ὀρθὴ καὶ γύρισε κειθε. Ὁ ἄντρας της εἶχε τὰ μάτια του κλειστά, ὁ Ἀντώνης τῆς χαμογελοῦσε σκαμμένος στὴ γωνιά.

Πήγε, ἀπείδωσε τὸ παιδί στὴν κούνια καὶ πήρε κ' ἔστρωσε χάμω, δίπλα ἐκεῖ ποὺ εἶτανε πεσμένος ὁ ἄντρας της. Τὸν ξύπνησε, ὁ Ἀντώνης ἔβγαλε τὸ κρέας ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ καθήσανε καὶ φάγανε κ' οἱ τρεῖς.

Πρῶτος σηκώθηκε ὁ Ἀντώνης κ' ἔφυγε. Ἡ Στέλια σήκωσε τὰ πιάτα, φόρεσε τὸ φουστάνι της καὶ πᾶει κι αὐτὴ.

Βγαίνοντας στὸ δρόμο εἶδε τὸν Ἀντώνη ποὺ τὴν περιμένε. Δὲν τοῦ μίλησε. Φώναξε ἀντίκει μὴ γειτόνισσα καὶ βιαστικῶς, βουτώντας γυμνόποδες μὲς τὰ νερά ποὺ πλημμυρίζανε τὸ δρόμο, τραβήξανε στὴν ἀποθήκη ποὺ δουλέβανε κ' οἱ δύο.

Τὸ βράδι, ποὺ ἦρθε πάλι σπῆτι, βρῆκε τὸ Σταύρο καὶ κοιμότανε. Τονε σκουνησε καὶ τὸν ξύπνησε.

«Υστερα θέλει νὰ τοῦ κρατοῦμε συντροφιά δληνύχτα», μουρμούρισε.

Ἐκεῖνος τὴ βλαστήμησε καὶ γύρισε νὰ ξανακοιμηθεῖ. Μὰ ἡ γυναίκα του εἶχε φέρει ἀπὸ ἕναν κῆπο φρέσκα σεσκουλόφυλλα γιὰ νὰ τοῦ ἀλλάξει τὴν πληγὴ. Σὺν τὴν ἀλλάζανε, δὲ βάζανε τὴ σκόνη καὶ τις γάτες ποὺ εἶχε διαταγμένα ὁ γιατρός. Τὰ φυλάγανε μονάχα γιὰ τὴν

ἡμέρα ποὺ λογαριάζαν πὼς θαρθεῖ καὶ τις ἄλλες φορές βάζανε μιὰ ἀλοιφὴ ποὺ ἀγοράσανε ἀπὸ κάποια γιάτρισσα.

Ἡ Στέλια τὴν πήρε ἀπὸ τὸ ντουλάπι, ἄλειψε μετ' αὐτὴ τὰ δροσερὰ πλατεῖα φύλλα κ' ἦρθε στὸ στῶμα τοῦ ἀρρωστοῦ κ' ἔπιασε νὰ τονε γυρίσει, νὰ τὸν ξεπλῶσει κατὰ δίπλα, στὸ πλευρό. Μὰ καθὼς τοῦ σήκωσε τὸ πρόσωπο, ἡ ἀνάστα του τὴ χτύπησε ζεστὴ, βαρεῖα. Τοῦ ἄφησε τὸ κορμί νὰ πέσει καὶ τινάχτηκε ὀρθὴ στὰ γόνατα, κοιτάζοντας τὸν ἄφωνη, τρεμουλιαστή:

«Ποῦ τῶβρηκες, ποῦ τῶβρηκες;» μπόρεσε κ' ἦρθε τέλος τὴ φωνὴ «Πάλε, πάλε! Δὲν ἀκουσες τί εἶπε ὁ γιατρός;»

Ἐκεῖνος τὴ βλαστήμησε.

«Πές μου, ποῦ τῶβρηκες; Ποῦ; Ἡθελα νὰ ξέρω!» Ἄγριεψε κ' ἔπιασε τις πλάτες του καὶ τὸν τινάξε.

Μὰ ἕνας στοχασμὸς σὰ νὰ τῆς φώτισε ἄξαφνα τὸ νου:

«Ἐκεῖνος τῶφερε αἷ; Ἐκεῖνος!» φώναξε. «Ὄξω θὰ τὸν πετάξω ἀν ξαναπατήσ' ἐδῶ. Θὰ κλειδῶνω τὴν πόρτα πίσω μου σὰ φεύγω. Ἀκούς! Δὲν τονε θέλω νὰ ξανάμπ' ἐδῶ! Δὲν τονε θέλω, ἀκούς!»

Γονατισμένη μπροστά του ἔτρεμε καὶ τινάξε τις γροθιές της στὸν ἄερα.

Ὁ Σταύρος τὴν ἔσπρωξε καὶ ξαναβλαστήμησε.

Ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κ' ἔκρυψε τὸ πρόσωπο στὰ χέρια της. Ἐπειτα γύρισε καὶ τοῦ ἀλλάξε τὴν πληγὴ. Ἀμίλητη.

Κι αὐτὴ καὶ κείνος δὲν ἀλλάζανε πιά λόγο τὴ βραδιά ὅλη.

***

Τὴν Κυριακὴ πρωτὴ, δυὸ μέρες ὑστερα, ἡ Στέλια ἔσπασε τὸ σπῆτι, συγγροιστηκε λίγο κι αὐτὴ καὶ περιμένε νὰρθεῖ ὁ γιατρός. Πολλὴ πίστη δὲν τοῦ εἶχε πιά, μὰ εἶχε ἀπελπιστεῖ κι ἀπὸ τὴ γιάτρισσα ποὺ τῆς πούλησε τὴν ἀλοιφὴ. Κόντεβε νὰ πιστέψει πὼς καὶ κείνη τῆς ἔδωσε τὸ γιαιτρός. Τουτουνοῦ τοῦ εἶχανε δοσμένα ὡς τώρα δυὸ δεκάρικα καὶ θῆκανε νὰ λάβει ἀκόμη ἄλλο ἕνα. Γι' αὐτὸ λοιπὸν τὸν περιμένε ὄξω στὴν πόρτα, νὰ τοῦ μιλῆσει ἑστέτερα καὶ νὰ γυρέψει νὰ τῆς πεί καὶ κείνος καθαρά: ἔχει καμιὰ ἐλπίδα πὼς θὰ γιάνει ὁ ἄντρας της ἢ ὄχι; Κι ἀνίσως καὶ δὲν ἔχει, τότε τί θέλει κ' ἔρχεται; Ἄλλες δραχμὲς δὲν ἔχουνε νὰ τοῦ δίνουν. Τύχη τους ποὺ βρέθηκε καλὸς κι ὁ ἀφεντικός, ποὺ δουλέβανε στὴν ἀποθήκη του, καὶ πλέρωσε κείνος τὸ ἕνα τὸ δεκάρικο καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ καὶ τὰ γιαιτρικά. Ἄ δὲν εἶτανε κ' ἡ γυναίκα του πονόψυχη καὶ δὲν τῆς ἔδινε τότε τὸ ἕνα τότε τῆλο, ὅποτε πᾶει, δὲν θὰ μπορούσανε νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Πὼς θὰ τὰ βγάζανε! Μὲ τὴ μιὰ κ' εἴκοσι,

ποὺ παίρνει μεροδούλι αὐτὴ; Μιὰ στιγμὴ κόντεψε νὰ κατεβεῖ καὶ κείνο στὴ δραχμὴ, μὰ ὁ ἀφεντικός τὴ λυπήθηκε καὶ δὲν τῆς ἔκοψε αὐτῆς τὰ εἴκοσι λεφτά, καθὼς τῶκαμε στις ἄλλες. Τῆς τὰ δίνει ἀπὸ κείνες κρυφά. Ὅλα τοῦτα θέλει νὰ τὰ πεί τοῦ γιαιτροῦ καὶ νὰ τοῦ βγάλει ἀπὸ τὸ στόμα τὴν ἀλήθεια: Θὰ γιαιτρευτεῖ ὁ ἄντρας της ἢ ὄχι; Κι ἂ δὲ γιαιτρευτεῖ—!

Μπροστά της, ἐκεῖ ποὺ καθότανε στὸ κατώφλι, ὁ ἥλιος ἔλαμπε σήμερα στις μουσειμένες φράχτες τῶν δλόγουρα σπιτιῶν κ' ἡ νότια σηκωνότανε ψιλὸς τρεμουλιαστὸς ἀχνὸς ἀπάνωθε τους στὸν ἄερα. Τὰ πρώτα φυλλαράκια σκάζανε χλωρόξανθοι κόμποι στάγριοβάτα, ποὺ πλεκόντανε στις φράχτες, καὶ τὰ σπουγγίτια πηδούσανε στὰ κλαδιὰ τοιμπώντας, ἀφίνοντας ψιλές, κομένες, τρυπητὲς λαλιές. Τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Στέλιας σκουτούσε ἀκούγοντάς τα, ἄνοιγε τὰ μάτια γελαστά, τῶκλεινε ἀπὸ τὸν ἥλιο θαμνωμένα, τὰ ξανάνοιγε, γουγούλιζε κι ἀπλωνε τὸ χέρι γιὰ νὰ πιάσει τὰ πουλιά.

«Ἐλα π'λί, ἔλα π'λάκ' ἔλα στὸ παιδί», τοῦ ἔκανε ἡ μάννα κι ἀπλωνε κι αὐτὴ τὸ χέρι καὶ καλοῦσε τὸ πουλί κ' ἤθελε νὰ γελάσει τὸ μωρὸ, ἢ ψυχὴ της ὁμοῦ εἶτανε θολωμένη μετ' ὃ στοχασμὸ πὼς μπορεῖ νὰ μὴν ξανασηκωθεῖ ὁ ἄντρας της.

Τὸν εἶχε συνηθίσει μετ' ὅλη τὴν κακὴ, τὴ δύστυχη ζωὴ ποὺ πέρασε μαζί του. Μὰ καὶ πρωτῆτερα, δίχως αὐτόν, ἡ ζωὴ της δὲν εἶτανε καλῆτερη ἐκεῖ στὸ λαοποχάρι, κοντὰ στὸν Ἀραχτο, ἀπόξω ἀπὸ τὸ ρωμαῖκο τὸ σύνορο, ἀπόπου εἶχε ρθεῖ. Ὀλημερίς στὸν ἥλιο καὶ στὰ κρύα, μισόγυμνη, ξυπόλυτη, δουλέβε καὶ κει, καθὼς καὶ δῶ κι ὁ πατέρας της, τῶδέρφια, ἡ μάννα της τὴ βλαστημούσαν καὶ τὴ δέρνανε καὶ κει. Ὄξω στὰ χωράφια ποὺ θερίζανε, στὰ νερά ποὺ σκάφτανε μαζί τονε γνώρισε τὸ Σταύρο καὶ τὰ σιάξαν. Εἶχε ρθεῖ ἀπὸ κάπου ἀπὸ τὸ τούρκικο βαθύτερα κι ὁ πατέρας της, φτωχοκολλήγας σ' ἕνα τοιφλίω, δὲν ἤθελε νὰ τοῦ τὴ δώσει, γιαιτὶ δὲν ἤξερε ποῦθε κρατὰ ἡ σκούφια του. Μὰ στὸν πόλεμο, ἅμα ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ποὺ εἶχε περάσει τὰ σύνορα, ξανάφυγε καὶ μαζί του λακίσανε κι' οἱ χωρικοί, μέσα στὴν ἀντάρα τοῦ γενικοῦ φρευγιοῦ, ὁ Σταύρος τὴν ἔκλειψε καὶ μπῆκε στὸ ρωμαῖκο. Τις πρώτες μέρες γύρεψε νὰ ζήσει σὰν πρόσφυγας μετ' ὃς πολλούς. Μὰ σὰν εἶδε πὼς ὁ στρατὸς ξαναμπῆκε στὸ τούρκικο καὶ πὼς πολλοὶ πηγαίνανε κοντὰ του γιὰ πλιάτσικο, ἄφησε τὴ Στέλια μετ' ἄλλα γυναικόπαιδα σ' ἕνα χωριὸ κοντὰ στὴν Ἄρτα, κρέμασε στὸν ὄμο τὸ τουφέκι ποὺ τοῦ δώσανε ἀπὸ τὴν ἀποθήκη τοῦ στρατοῦ καὶ ξαναπέρασε τὸ γεφύρι μετ' ὃς ἄλλους τοὺς ἀντάρτες. Γλήγορα ὁμοῦ γύρισε πάλι μετ' ἄδεια χέρια μαζί μετ' ὃ στρατὸ

καὶ ξανάφυγε, πούλησε τὸν γκρὰ γιὰ ἕνα δεκάρικο καὶ τραβήξε μετ' αὐτὸ νὰ βρεῖ τὴ Στέλια καὶ νὰ τὴ στεφανωθεῖ. Μὰ ἡ Στέλια εἶχε χαθεῖ. Ἀπὸ τις ἄλλες τις γυναῖκες ἔμαθε πὼς τὴν πήσανε κάποιοι φαντάροι καὶ κάμανε πρὸς τὸ ρωμαῖκο. Καὶ κίνησε κοντὰ τους ρωιόντας καὶ γυρέβοντας. Τὴ βρῆκε τρεῖς βδομάδες ὑστερα μονάχη της κάπου κοντὰ στὴν Πούντα. Τὴν ἔδειρε καὶ θέλησε νὰ τὴν ἀφήσει. Μὰ ἐκεῖνη τοῦπεσε στὰ πόδια, τοῦ εἶπε πὼς τὴν πήσανε χωρὶς νὰ θέλει, πὼς πήγε κοντὰ τους γιαιτὶ τοὺς φοβήθηκε, ὅπως μιὰ φορὰ κι αὐτὴ κ' ἡ μάννα της φοβηθήκανε τοὺς νιζάμιδες ποὺ ἦρθαν καὶ τις πήσαν ἀπὸ τὸ χωριὸ, ἀφοῦ δειράνε καὶ δέσαν τὸν πατέρα της καὶ τὸν τρανὸ της ἀδερφό. Κι ὁ θυμὸς τοῦ Σταύρου πράννε. Τὴν πήρε καὶ τραβήξε πιὸ μέσα στὸ ρωμαῖκο, ὅσο ποὺ βρῆκε κάπου καὶ ρογιάστηκε δραγάτης καὶ τὴ στεφανώθηκε. Ζήσανε αὐτοῦ κάμποσους μῆνες κατὰ ψυχρά, μὰ ὁ Σταύρος ἔκουσε πὼς παραμέσα σὲ μιὰ χώρα κεροδίζονε τὸ ψωμί εὐκολώτερα στις ἀποθήκες ποὺ δουλέβουν τὰ καπνά. Περιμένε ὅσο ποὺ λευτερώθηκε ἡ γυναίκα του κ' ὑστερα τὴν πήρε μαζί μετ' ὃ παιδί καὶ κινήσανε γιὰ τὴ χώρα. Τὸ παιδί τοὺς πέθανε στὸ δρόμο καὶ σὰ φτάσανε κει βρεθήκανε κ' οἱ δυὸ μετ' ἄλλους τὰ χέρια. Στὴν ἀρχὴ τονε στενοχώρησε τὸ Σταύρο ἡ κλειστὴ ζωὴ μετ' ὃν πνιχτόν ἄερα, στὴ βαρεῖα τὴ μυρουδιά. Μὰ τὴ συνήθισε σιγὰ σιγὰ καὶ τὸ ἀντρώγυνο βρέθηκε μιὰ στιγμὴ εὐχαριστημένο στὸ χαμόσπιτο αὐτὸ ἐδῶ στὴν ἄκρη τῆς χώρας. Ὅμοῦ ἀντίκειν ἀπὸ τὴν ἀποθήκη ποὺ δουλέβαν εἶταν ἡ ταβέρνα, τὸ κρασί φτηνὸ κι ὁ Σταύρος ἄρχισε νὰ πίνει μετ' ὃς ἄλλους ἄντρες. Πρῶτα μονάχα ἐκεῖ, ἔπειτα ὁμοῦ καὶ στὰ μαγαζιά τὸ βράδι καὶ στὸ στερνὸ νὰ μετὰ κιάλας, νάχεται στὸ σπῆτι ἀργὰ τὴ νύχτα. Ἡ Στέλια ἤθελε νὰ τοῦ κλαυτεῖ. Μὰ τῆς ἄγριεβε. Κατόπι ἄρχισε κιάλας νὰ τὴ δέρνει, μὰ τῆς θυμίζει πὼς τὴν κλέψανε οἱ φαντάροι. Ἐνα βράδι, ποὺ δὲν τοῦ ἄρεσε καὶ τὸ φαγί, τὴν πέταξε ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ τῆς φώναξε τὴν ἀτιμία της στὴ γειτονιά. Ὑστερα πήγε καὶ τὴν πήρε πάλι μέσα, μὰ τὴν ξανάδειρε γιαιτὶ δὲν ἤθελε νὰ κοιμηθεῖ μαζί του. Κ' εἶτσι περάσανε δυὸ χρόνια, ὅσο ποὺ μιὰ νύχτα, λίγες μέρες ἀφοῦ σηκώθηκε ἀπὸ τὴ νέα της λεχωνιά, τονε φέρανε στὸ σπῆτι λαβωμένο στὰ πλευρά. Μάλλωσε στὴν ταβέρνα καὶ τοῦ δώσανε τὴ μαχαιριά. Βαθειὰ δὲν εἶτανε καὶ πῆρε γλήγορα νὰ γιάνει, μὰ δὲν ἔκουσε τὸ γιαιτὸ καὶ βγήκε πάλι στὴν ταβέρνα πρὶ νὰ κλεισοῖ δότεια, γιὰ νὰ ξαναπέσει χάμω μετ' ἄφορμισμένη τὴν πληγὴ καὶ μετ' ἄλλοι. Τρεῖς μῆνες τώρα, ὄλον τὸ χειμῶνα, μετ' ἄλλη καὶ μετ' ἄλλο. Στὴν ἀρχὴ ὁ γιατρός τοὺς ἔλεγε πὼς ἡ πληγὴ θὰ κλεισοῖ ἅμα ἢ θέρημη πᾶψει, τώρα τοὺς λέει

πὼς ἡ θέρη θὰ κοπῆ σὰ γιάνει δλότελα ἢ πληγῇ. Τοῦ μπόδιος νὰ πίνει σπύργο, δὲν τοῦ δίνει οὔτε κρασί. Τὸν πρῶτο μῆνα, ὅσο εἶπαν τὸ πολὺ κακὸ μὲ τὸ βήχα καὶ τὴν θέρη, βιάσταζε ὁ ἄρρωστος· δὲ γύρισε νὰ πιεῖ. Μὰ σὰν τοῦ φάνηκε πὼς πῆρε λίγο τὸ καλῆτερο, ἄρχισε νὰ πιθυμᾷ τὸ σπύργο. «Μιά σταλιά μονάχα, μιὰ σταλιά γιὰ νὰποκομηθῶ», φώναζε ὅλη τὴ νύχτα πὸν δὲν μπορούσε νὰ κλείσει βλέφαρο. Τονὲ λυπήθηκε κι αὐτὴ, ἀπόκαμε κιόλας κ' ἡ ἴδια μὲ τὴν κακονύχια κ' ἕνα βραδί πῆγε καὶ τοῦ ἔφερε. Μὰ δυνάμωσε ὁ βήχας καὶ δὲν τοῦ ξανάδωσε. Προτιμοῦσε νάκουσε τὰ βογγητὰ καὶ τὶς βλαστημίες του. Στὴν ἀρχὴ ἐρχότανε συχνὰ ἕνας πατριώτης του καὶ τοῦ κρατοῦσε συντροφιά κι ἀγρυπνοῦσε πλάι του τὴ νύχτα. Μὰ πιά δὲν εἶναι δῶ ἐκεῖνος, ἔφυγε ἀπὸ τὸν τόπο. Τώρα, κανένα μῆνα πρὶν, παρουσιάστηκε ὁ Ἀντώνης. Εἶτανε φίλοι μὲ τὸν ἄντρα της, μὰ πρωτῆτερα δὲν ἐρχότανε στὸ σπίτι. Δουλέβανε μαζί στὴν ἀποθήκη. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ἀκόμα πού εἶτανε καλά ὁ ἄντρας της ἄρχισε νὰ τὴν πειράζει, νὰ τῆς πετᾷ λόγια σὰν τὴν ἐβροίσε πουθενὰ μονάχη. Μὰ δὲν ἤθελε μήτε νὰ τονὲ δεῖ στὰ μάτια της. Τὸν ἔφερε πῶς εἶχε πρωτῆτερα μιὰ παντρεμένη. Ἐπειτα μάλωσε μὲ κείνη κ' ἔπιασε μιὰ κοπέλα σὲ ἄλλη ἀποθήκη. Καὶ δὲν ξαναφάνηκε ἴσα μὲ τὰ στερνὰ πὸν τὴν ἀπάντησε στὸ δρόμο καὶ τὴν ξαναπειράζει. Καὶ μιὰ μέρα παρουσιάστηκε στὸ σπίτι νὰ δεῖ τί κάνει ὁ ἄντρας της. Ἐπειτα ξαναῆρθε πάλι φορτωμένος πορτοκάλια. Ὁ ἄντρας της στὸ πρῶτο δὲν τὸν εἶδε μὲ καλὸ μάτι, ἔπειτα ὅμως, σὰν τοῦ ἔφερε δυὸ ψάρια καὶ κρασί, τοῦ ἄρεσε. Αὐτὴ δὲν ἄφησε τὸν ἄντρα της νὰ πιεῖ κ' ἔκαμε καυγὰ μὲ τὸν Ἀντώνη. Μὰ ὁ ἄντρας της ἄρχισε νὰ τὴν βλαστημᾷ. Ἐκεῖνος δὲν ξανάφερε κρασί, μὰ δὲν ἔπαυε νὰ φέρνει πάντα κατιτίς καὶ νὰ τὴν πειράζει ὅπου τὴ βρεῖ. Μιά βραδιά τὸν ἐβροίσε ὅξω στὴν πόρτα, μὰ ἐκεῖνος γέλασε καὶ τῆς εἶπε πὼς θὰ γίνε δικὴ του ὄ,τι καὶ νὰ κάνει. Τὸν ἔχασε καμιά βδομάδα, μὰ τώρα πάλι παρουσιάστηκε προχτές.

«Τὰχα θὰ ξανασηκωθεῖ;» συλλογιέται ὠστόσο ἡ Στέλια καὶ περιμένει τὸ γιατρό! Μὰ τοῦ ἀντρός της ἡ φωνὴ τὴν ἔκραζε ἀπὸ μέσα. Σηκώθηκε, ἀνοίξε καὶ μπῆκε.

«Ποῦ εἶσαι, μωρή; Καλὰ τὶς ἄλλες μέρες, εἶσαι στὴ δουλειά. Μὰ σήμερα πού κάθεσαι; Τί μ' ἀφίνεις μοναχό;»

Καὶ βόγγησε ὁ Σταύρος κι ἀναστενάξε.

«Ἀπόξω δῶ εἶμοννα. Καθόμοννα μὲ τὸ παιδί στὸν ἥλιο· νὰ πάρει ψίχα ἀγέρα τὸ φτωχό, μουρμούρισε ἡ Στέλια σὰ νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθεῖ. Τονὲ λυπήθηκε, τῆς φάνηκε στάληθινὰ κακὸ πὼς τὸν ἀφίνει μοναχό. Τῆς φάνηκε κακὸ ἀκόμα καὶ πὼς καρτεροῖσε

τὸ γιατρό νὰ τονὲ ρωτήσῃ ἀπὸ αὐτὸν κρυφά. «Τὸ παιδί!— Ποῦ ἔκοβε πὲς ἡ γλώσσα σου στὴ γειτονιά», εἶπε κείνος.

Τὸν κοίταξε ἄφωνη μιὰ στιγμή. Κάθησε ὑστερα σὲ μιὰν ἀκρὴ κ' ἔσκυψε τὰ μάτια καταγής.

«Δὲ μ' ἀναψες οὔτε φωτιά», ξανακλαύτηκε ὁ Σταύρος.

«Σήμερα φωτιά μὲ τέτοιον ἥλιο! Ἡ λὲς περσέβουνε τὰ ξύλα;» μουρμούρισε ἡ Στέλια.

«Ὅξω εἶν' ὁ ἥλιος. Ἐγὼ πού νὰ τονὲ βρω! Μ' ἀφίνεις νὰ παγώσω. Θέλεις νὰ πεθάνω, νὰ πάρεις ἄλλονε.»

Μέσα της θύμωσε ἡ καρδιά, μὰ δὲ μίλησε. Τὸν ἄφησε νὰ λείει. Μὰ σὲ λίγο τῆς φάνηκε πὼς ἀκουσε πατήματα ὅξω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ πετάχτηκε νὰ βρεῖ.

«Ἄντε ὅξω πάλε», τῆς φώναξε τραχιά ὁ ἀντρας της· «ἄντε ὅξω νὰ δεῖς. Ποιὸς ξέρει ποιὸς σὲ καρτερεῖ. Μὴ δὲ σὲ ξέρω;»

Ἄλλες φορές, σὰν εἶτανε στὰ πόδια του καὶ τῆς ἄρχισε τέτοια λόγια, σόπαινε. Σόπαινε γιατί γνώριζε πὼς ἂν τὸν ἀγριέβε περισσότερο, θὰ ξεθύμαινε τὸ κακὸ στὴ ράχη της. Ἐπειτα, σὰν ἔπεσε στὸ στρώμα κ' ἡ γκρίνια του πῆρε κι ἄψωνε, σόπαινε πάλι γιατί τὸνὲ λυπότανε. Τὴ στιγμή αὐτὴ ὅμως, σὰ νὰ πνίγηκε κάθε λύπη μέσα της, δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ. Καὶ σὰ δὲν εἶχε πιά τὸ φόβο του, γύρισε πίσω κι ὤρμησε ἴσια πάνω του:

«Ἀχάριστε! ἀχάριστε!» τοῦ φώναξε σφιγγοντας τὴ γροθιά μπροστὰ στὸ πρόσωπό του καὶ σιάνηκε ἀγριεμένη ἐκεῖ.

«Σκρόφα! Σκρόφα!» μάνιωσε κι ὁ ἄρρωστος κ' ἔκαμε νὰ τὴν πιᾷσει. Μὰ μὴν μπορώντας, ἄρπαξε τὸ μπουκάλι πού εἶχε κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμά του καὶ τὸ σήκωσε ἀπάνω της.

Ἡ Στέλια ἔστριψε πίσω γλήγορα γιὰ νὰ φυλάξῃ τὸ παιδί πού εἶχε στὴν ἀγκυλιά καὶ τὸ μπουκάλι ἔσπασε στὴ ράχη της. Μὰ καθὼς γύρισε, εἶδε μπροστὰ της τὸν Ἀντώνη πού ἐμπαινε στὴν πόρτα.

«Ὅξω ἀποδῶ! Ὅξω ἀπὸ τὸ σπίτι μου!» φώναζε χυμώντας κατ' αὐτόν. «Ἐσὺ τὰ φταῖς, ἐσὺ τ'σαι ἡ ἀφορμὴ!»

Ὁ Ἀντώνης σιάνηκε ἀκούνητος καὶ τὴν κοίταξε. Στὸ ἕνα χέρι κρατοῦσε μιὰ μπουτίλια μὲ κρασί καὶ στ' ἄλλο ἕνα κομάτι κρέας.

«Ὅξω ἀποδῶ! Μὴ στέκεσαι!» τοῦ ξαναφώναξε ἡ Στέλια.

«Χύμησε νὰ μὲ σκοτώσει, νὰ μὲ πιᾷ ἢ ἀιμῆ», φώναξε τὴν ἴδια ὥρα ὁ Σταύρος ἀποπίσω της.

«Αὐτὸς ἐδῶ, αὐτὸς θὰ σὲ σκοτώσει», ἔδειξε ἡ Στέλια τὸν Ἀντώνη.

«Τί ἔχετε; τί πάθετε;» ἔκαμε νὰ μπεῖ στὴ μέση τοῦτος, μὰ ἡ Στέλια εἶχε ἀγριέψει:

«Εἶτ' αὐτὸς θὰ φύγει ἀμέσως εἶτε γώ. Ἡ τονὲ διώχνεις ἢ δὲ θὰ μὲ ξαναἰδεῖς», φώναξε πάλι τοῦ ἀντρός της καὶ τονὲ κοίταξε σὰ νὰ καρτεροῦσε τὴν ἀπόφασή του.

«Δὲν πᾶς στὸ διάλογο; Δὲν πᾶς ἐκεῖ πὸν πηγες καὶ τὴν ἄλλη—»

Δὲν περιμένε νάκουσε ὅλο τὸ λόγο του. Χύμησε ὅξω μὲ τὸ παιδί στὴν ἀγκυλιά.

***

Τράβηξε πέρα στὰ χωράφια. Ποῦ πήγαινε δὲν ἤξευρε. Βρέθηκε μπροστὰ σ' ἕνα λογγάκι μὲ μουριές καὶ θέλησε νὰ μπεῖ ἐκεῖ. Μὰ τὴν ξαφνίσανε φωνές— κάποια συντροφιά γλεντοῦσε— καὶ βγήκε γλήγορα πίσω καὶ πάει μακρῆτερα στὸν κάμπο. Εἶταν ἔρημος σήμερα. Μόνον παιδιὰ γυρνοῦσανε δῶ καὶ κεί μικρὰ μπουλούκια καὶ στένανε ἀξόβεργα γιὰ πουλιὰ καὶ μερικὰ κοπάδια βόσκανε. Φοβότανε τοὺς σκύλους κ' ἔστριβε ἀλλοῦθε σὰν τὰ ξαγνάντιζε ἀπὸ μακριά. Μιὰ στιγμή βρέθηκε κοντὰ στὰ σπίτια ἐνὸς χωριοῦ. Ἄκουσε τὶς φωνές τῶν παιδιῶν πὸν παίζανε καὶ κεί, τῆς φάνηκε ἀκόμα πὼς ἀκουσε κι ἀκούς ἀπὸ βιολιά. Γάμος θὰ γίνεταί, στοχάστηκε· γίνεταί κι ἄλλη τυχερή. Ἄφησε τὸ χωριὸ στὸ πλάι καὶ ξανατράβηξε πρὸς τὰ χωράφια. Ἄλογα πεδωλωμένα βοσκούσανε κοντοπηδώντας, πουλάφια τρέχανε, χλιμντροῦσανε, κυλιόντανε στὴ χλωρασιά. Παρέκει τὴν τρομάξανε μερικὰ γελᾶδια. Σιαμάτησε· θέλησε νὰ στρίψει πίσω. Μὰ παραμέρισε μονάχα καὶ περάσανε μπροστὰ της. Κάποια γυρίσανε καὶ τὴν κοιτάξανε παράξενα καὶ νυστασμένα. Δυὸ χωριάτες, πὸν ἀπάντησε παρὰ πέρα, τὴ χαιρετήσανε κουνώντας τὸ κεφάλι. Σιαμάτησε καὶ τοὺς κοίταξε καθὼς πηγαινανε μὲ τὰ ταγάρια τους στὸν ὄμο καὶ μὲ τὰ τσαρούχια τους στὸ χέρι. Μὰ ἐκεῖνοι δὲ στρίψανε νὰ δοῦνε.

Καὶ τράβηξε μακρῆτερα. Λεύκες, ἰτιές, φτελιές καὶ φράξα, ἀλλοῦ μονάχα κι ἀλλοῦ σὲ σὺδεντρα περνούσανε τριγύρω της· φραγές, ὀργώματα κι ἀβλάκια μὲ νερὰ θολὰ ἐδῶ τὴν κίνανε νὰ τὰ πηδήσει, ἐκεῖ νάλλαξῃ μονοπάτι. Κάπου προβάλλανε σκεπὲς ἀεροκάλυβων, κάπου ἀσπρίζανε στὸν ἥλιο χαμηλὰ σπιτάκια. Μὲ τὸ χειμῶνα εἶτανε κλεισμένα κ' ἔρημα, ἡ Στέλια ὅμως παραμέριζε ἀπὸ αὐτὰ. Φοβότανε νὰ δεῖ ψυχή καὶ φοβότανε πάλι τοὺς σκύλους ὅπου αὐτιαζότανε φωνή, ὅπου ἀκουγε σφύρισμα βοσκῶ, βελάματα, κουδούνια. Ἐφηνε, μάκρανε. Ἐπεσε μιὰ στιγμή σ' ἕνα σύλλογο παλιούρια, σ' ἕνα βάλτο πὸν μυρίζανε οἱ βοστίνες καὶ τὰ βιατράχια πηδούσανε καὶ κραζάσανε φουσκούνοντας τὰ λαιμὰ, τεντώνοντας τὰ μάτια, γαλιζοντας παραδολοπράσινα στὸν ἥλιο. Βγήκε ἀπὸ κείθε πάλι στὰ χωράφια. Μὰ ἕνας λαγὸς πὸν πῆδησε ἀπὸ τὰ θάμνα τὴν ξάφνισε ξανά, παρέκει ἕνας δρα-

γάτης, πὸν πρόβαλε μὲ τὸ σταχὶ σεγγουῖνι του καὶ τὸ τουφεκὶ στὸν ὄμο, τὴν ἔκαμε καὶ κρύφτηκε σκύβοντας πίσω ἀπὸ τὰ χαμοκλάδα. Πέρασε καὶ δὲν τὴν εἶδε. Κάπου κάθησε ὑστερα νὰ βυξάξῃ τὸ παιδί της. Καὶ σηκώθηκε πάλι καὶ κίνησε. Τὸ μεσημέρι πιά εἶτανε περασμένο. Τὸ εἶδε ἀπὸ τὸν ἥσικο τῶν κλαριῶν, τὸ ἔνοιωσε καὶ μέσα της. Μὰ τράβηξε. Μακραίνοντας, φεύγοντας πάντα.

Ἐφτασε τέλος σὲ μιὰ ρεματιά. Εἶταν ἀπὸ τὶς βροχὲς κατεβασμένη. Σιάνηκε μιὰ στιγμή καὶ κοίταξε. Ἐστερα πήκωσε τὸ φουστάνι της καὶ θέλησε νὰ τὴν περάσει κι αὐτὴ. Μὰ μὲ τὸ πρῶτο πάτημα τὸ νερὸ τῆς ἔφτασε ὡς τὸ γόνα κι ὀπισ τὸ ρέμα ἔφραξε γλήγορα, θολὸ μπροστὰ της, ἔνοιωσε νὰ ζαλιζεται. Γύρισε, ξαναἔβηκε στὸν ὄχο καὶ σιάνηκε. Τότε κατάλαβε, τότε θυμήθηκε νὰ ρωτήσῃ πὸν πηγαινε. Ἐνοιωσε τὰ πόδια της βαρετὰ, κομένα. Κάθησε χάμω, ἀκωλύμπησε στὰ γόνατά της τὸ μωρὸ καὶ κοίταξε χαμένα μπρὸς της. Πέραθε ἀπὸ τὴ ρεματιά τὸ λιβάδι ἀπλωνότανε στρωτὸ καὶ στὴν ἀκρὴ τοῦ νεροῦ φυτρώνανε λιγαριές καὶ βάτα κι ἄλλα θάμνα, τούφες τούφες. Τὰ θάμνα μόνος εἶχαν πάρει καὶ χλοίζανε, μὰ τὸ λιβάδι τὸ πλουμίζαν τὰ λουλούδια. Ὑφάδι κρόκινο πλεκότανε μὲ τὸ πράσινο τὸ βάθος σὲ ἀπαλὸ στρώμα χουσόχλωρο καὶ μέσα λάμπανε σκορπιστοὶ παρδαλοὶ τόνου ἀσπρὸ, ἀλκυοὶ, γαλιζοῖ, βυσανοὶ καὶ κρεμεζοῖ, βαθιοὶ, ἀνοιχτοὶ, περισσοὶ. Ἡ Στέλια πάσκιζε νὰ ξεχάσῃ τὸ μωρὸ της μὲ τὰ «λουλουδάκια». Μὰ ἐκεῖνο γύρισε τὸ στήθος της. Τοῦ τὸ ἀνοίξε καὶ σφιγγοντας τὸ ἐκεῖ ἔσκυψε κι αὐτὴ καὶ συλλογιότανε.

Τὸ νερὸ περνοῦσε μὲ σμιχτὴ βουή μπροστὰ της. Μόνον σὰ σκόνταβε σ' ἕνα κλαδί μιάς λιγαριάς, πὸν ἔγερνε ἀπάνω του, καὶ πότε ἤθελε νὰ τὸ πηδήσει, πότε νὰ τὸ συνεπάρει, ξεχώριζε μέσα στὴ βουή ἕνα ψιλό, κομένο φλιφλισμα, ὅμοιο μὲ πᾶσκισμα πουλιοῦ ἀπλεροῦ νὰ κελαρήσει. Ἡ Στέλια σὰ νάκουγε αὐτὸ μονάχα, κοίταξε τὸ νερὸ πὸν σούφρανε, παγνιδίξε, γλυτοῦσε τριγύρω στὸ κλαδί, καὶ συλλογιότανε. Σὰ νὰ τὴν ἔσερνε κι αὐτὴ ἕνα ὄμοιο κύμα. Ὅλα θολὰ εἶτανε στὸ νοῦ της ὡς τὴν ὥρα ἐκείνη, θολὰ σὰν τὸ νερὸ πὸν κοίταξε. Ἐφηνε χωρίς νὰ ξέρει πού, χωρίς νὰ ξέρει ἀπὸ ποιόνε φεύγει; Ἀπὸ τὸν ἄντρα της; Πρῶτη φορὰ δὲν εἶταν πὸν τὴν ἐβροίξε. Μὴ δὲν τὴν ἔδιωξε συχνὰ κι ὁ ἴδιος ὅταν ἐρχότανε μεθησμένος στὸ σπίτι; Καὶ μιὰ φορὰ δὲν τὸ ἀποφάσισε κι αὐτὴ νὰ φύγει, σὰν τὰ μισόφτιασε μὲ κάποιον πὸν δουλέβανε στὴν ἀποθήκη μαζί; Τότε δὲν εἶχε ἀκόμα τὸ παιδί καὶ πῆγε καὶ τὸν ἔσκιζε κρυφὰ τὴ νύχτα δυοτρὲς φορές. Μὰ κατάλαβε πὼς ὁ σκοπὸς του δὲν εἶτανε νὰ τὴν πάρει νὰ φύγουνε τὴν ἤθελε

νά την έχει μοναχά όταν του χροιαζότανε. "Αμα την παραφορτώθηκε, τονέ φοβέριζε πώς θά τὸ πεί τοῦ ἀντρός της κ' ἔμεινε μὲ τοῦτον. Καὶ τοῦ τὰ βάσταξε ὅλα κ' ὅσο εἶτανε γερός καὶ τώρα πού ἔπεσε. Καὶ τὸν περίμενε νὰ γιαντρευτεῖ. Καὶ τὴν αὐγὴ αὐτὴ ἀνόμα μὴ δὲν ἔκλαιγε μέσα της σὰ στοχαζότανε πὼς δὲ θά ξανασηκωθεί; Τὸν ξανάφερε μπροστά της χάμω στὸ στρώμα του πεσμένον, κ' ἡ καρδιά της πῆρε νὰ λυπηθεῖ. Μὰ ἡ θωριά τοῦ Ἀντώνη βγήκε ἀνάμεσα καὶ τὴν ἀγρίεψε. Αὐτὸς ὁ ἀνδρῶπος εἶταν μπροστά της σὰ βρουκόλακας, σὰν ἡσκίος πού τὸν εἶχε σταλμένο ἢ κόλαση. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού τὸν πρωτοεἶδε ταράχτηκε, κρυάδα πέρασε βαθιά της σὰ νὰ τῆς εἶχε γγίξει σίδερο τὴν καρδιά. Ἡ ματιά του τὴν τρώμαζε κ' ὅταν τὸν ἔβλεπε νὰ μπαίνει σπῖτι τους, θαρροῦσε πὼς μαζί του σίμωνε κάποιο κακό. Τὸ βράδι ἐκεῖνο πού τὴν ἔπιασε στὴν πόρτα της καὶ τῆς ἔσφιξε τὸ χέρι καὶ τῆς εἶπε πὼς θά γίνει δική του μὲ ὅσα καὶ νὰ κάνει, τῆς πάγωσε τὸ αἷμα. Μπήκε στὸ σπῖτι τρέμοντας καὶ τὴ νύχτα τὸ γέλοιο του τῆς ἔαφνιζε τὸν ὕπνο. Τὸν ξαναβλέπει μπροστά της τώρα, καθὼς τὸν ἀφησε πίσω στὸ σπῖτι νὰ στέκει ὀρθὸς στὴν πόρτα, καὶ τὴν πιάνει ὁ ἴδιος τρώμος καὶ δὲ συλλογιέται ἄλλο, παρὰ πὼς νὰ φύγει μακριά, ὅσο μπορεῖ μακρῆτερά του. Μὰ νοιώθει νὰ πάει ἐκεῖ. Νόμισε ἀκόμα πὼς αὐτὸ εἶχε ὄνειρευτεῖ ὅταν κλειστήκανε τὰ μάτια της καὶ συλλογίζεται.

"Αμὰ τὰ ξανάνοιξε, εἶδε τὸ παιδί της πού κοιμότανε στὸ στήθος της. Τῆς φάνηκε πὼς κ' αὐτὴ εἶχε κοιμηθεῖ, τῆς φάνηκε πὼς εἶχε ὄνειρευτεῖ κιόλας. Τί ὅμως δὲ θυμότανε. Ψηλά ὁ ἥλιος ἔπαιρνε νὰ βασιλεύει κ' ἔγερε πέρα σὰ βουνά. Κάπου ἐκεῖ πίσω μακριὰ ἤξερε πὼς εἶταν τὸ χωριό της. Καὶ τῆς φάνηκε πὼς εἶχε ξεκινήσει νὰ πάει ἐκεῖ. Νόμισε ἀκόμα πὼς αὐτὸ εἶχε ὄνειρευτεῖ ὅταν κλειστήκανε τὰ μάτια της. Καὶ πρὶν πού ἔτρεχε σὰν τὴν τρελλὴ στὸν κάμπο, τὰ χωράφια, οἱ φραγές, τὰ νερά, τὰ βόδια, τὰ λόγια, ὅλα σὰ νὰ τῆς εἶχανε ξυπνημένη τὴ λαχτάρα τῆς ζωῆς πού πέρασε στὸν κάμπο τοῦ χωριοῦ της φυτωμένη, κολλημένη ἐκεῖ, ἕνα πράμα του κ' αὐτὴ, ἕνα κομάτι του, ἕνα κλαρί νὰ πείς ἢ ἕνας σβῶλος γῆς. "Ἐσημος κιόλας καθὼς εἶτανε σήμερα, τῆς γέννησε μέσα

της κάποιον παρόμοιον τρόπο σὰν ἐκεῖνον πού ἔνοιωθε πάντα ἐκεῖ στὸν τόπο της σὰν τύχαινε καὶ βρισκότανε στὴν ἐρημιὰ ὀλομόναχη. Ἀπὸ τότε πού τὴν πήρανε οἱ νιζάμιδες καὶ τὴ φέραν ὄξω στὰ χωράφια καὶ περάσαν τὴ νυχτιὰ μὲ αὐτὴ καὶ μὲ τὴ μάννα της, δὲ διάβηκε ποτὲ ἀπὸ φορᾶτη δίχως τρόπο, δὲν εἶδε κλαδί νὰ σειέται, ἡσκίο νὰ σέρνεται, δὲν ἀκουσε ποτὲ τῆς τὸν ἀέρα νὰ φυσᾷ στὴν πόρτα της, νὰ τρίζει ὄξω στὰ φύλλα, δίχως νὰ μὴ φοβηθεῖ πὼς δὲ θά ξαναφανεῖ μπροστά της φέσι κόκκινο καὶ δὲ θάπλώσουν ἀγρία χέρια νὰ τὴν ἀγκαλιάσουν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό. Καὶ θυμήθηκε κείνη τὴ νύχτα καὶ θυμήθηκε ὕστερα τὴ μάννα της. Τὴν εἶχε ἀφήσει ἄρρωστη ὅταν ἀκολούθησε τὸ Σταύρο. Ἐπειτα ἔμαθε πὼς πέθανε ἀπὸ τὴν κακοπάθεια στὸ φευγιό. Ἐκλάψε τότε λίγες μέρες, μὰ ὕστερα τὴ λησιμόνησε κ' αὐτὴ, ὅπως ὅλα. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς δικούς της, τρία χρόνια τώρα πού ἔφυγε ἀπὸ κείνους, δὲν ἀκουσε, δὲν ἔμαθε. Δὲν ἤξερε ἂν ἀκόμα ζεῖ ὁ πατέρας της κ' ἂν εἶναι στὸ χωριό. Κάποιοι, πού εἶχανε ρθει ἀπὸ κείνα τὰ μέρη, τῆς εἶπανε πὼς ἄμα πέρασε ὁ πόλεμος κ' οἱ χριστιανοὶ ξαναγυρίσανε στὰ χωριά, δὲν εἶδανε νὰ γυρίσει μὲ τις ἄλλες κ' ἢ δικὴ της φαρμελιά. Κάποιες φορὲς τὴ γύρισε μὲ τὸ νουῦ της, στοχάστηκε ἄλλα μέρη, ἄλλα τοιφλίκια, ὅπου λογάριζε ὁ πατέρας της νὰ πάει σὰν τονέ διάχνανε ἀπὸ κεί πού εἶτανε. Καὶ κάποτε σὲ στιγμὲς ἀπελιτισμένες τῆς φάνηκε πὼς γυρνώντας καὶ ρωτώντας τὴ βρήκε στὸ στερνό. Μὰ πάντα τρώμαζε σὰ φανταζότανε πὼς στέκει στὴν πόρτα τοῦ πατέρα της. Τὸν ἔβλεπε νὰ τὴν παίρνει μὲ τὸ ξύλο, ἔβλεπε τὸν ἀδερφό της νὰ τὴν κνηγᾷ μὲ τις κλωτσιές. Θυμότανε πόσες φορὲς τὴν εἶχε δεῖρει ὁ ἕνας σὰν τὴ μάθαινε πὼς κρυφοσίμγει μὲ τὸ Σταύρο, θυμότανε πὼς ὁ ἄλλος τὴ γύριβε νὰ τὴ βρεῖ νὰ τὴ σκοτώσει σὰν ἄκουσε πὼς πέρασε κλεμένη τὰ σύνορα. Καὶ τώρα τὰ ξαναθυμήθηκε κ' εἶδε νὰ στέκεται στὴν πόρτα τοῦ πατέρα της μὲ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά. Καὶ ξανατρώμαζε καὶ ρώτησε ἂν ἀλήθεια κίνησε γιὰ κεί. Κι ἂ δὲν κίνησε γιὰ κεί, τότε γιὰ πού; "Ὅλος ὁ κόσμος τῆς ἀπλώθηκε μπροστά σὰν ἐρημιὰ τραγὴ κ' ἔγυρε τὸ κεφάλι κ' ἄρχισε νὰ κλαίει.

[Ἐπειτα τὸ τέλος]

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ — Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ

Περιηγηταί — Ἀρχαιοτήτες — Ἄλλαι χώραι — Ἑλλάς ἐπὶ Τουρκοκρατίας — Τὰ Μουσεῖα — Ἕλληνες ἐπισκέπται — Τὰ ἐξ αὐτῶν διδάγματα.

Πάντες σχεδὸν οἱ περιηγηταὶ συμφωνοῦσιν, ὅτι οἱ ποιηταὶ κυρίως ἐνέπνευσαν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, τὸν πρὸς τὴν Ἱταλίαν πόθον τῶν περιηγήσεων καὶ ἐδημιούργησαν τὸ πρὸς τὴν χώραν ταύτην ἀκατάσχετον ῥεῦμα ὀλοκλήρων καταβανίων ξένων ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης. Ὁ ἐρωτότροπος λόρδος Βύραν, ὁ ποιητῆς συνάμα καὶ μαχητῆς, ἐκπάλως ἔμελε τὰς ψυχικὰς καλλονὰς τῆς Ἱταλίας καὶ τῶν Ἱταλίδων, ὁ δὲ Γεϋτων ποιητῆς Γκαίτε διὰ τοῦ *Bilchelm-Mästler*, ἐν ᾧ ἐξόχως ἔπλεξε τὸν μῦθον τῆς «Μινιόν» ψαλλούσης τὸ ἠδυπαθὲς καὶ γοητευτικὸν ἐκεῖνο:

«Kennst Du das Land wo die Citronen blühen?»
«Γνωρίζεις τὴν χώραν ὅτ' ἀνοθὸν αἱ λεμονεαί;»

ἐνέβαλε τοῖς Γερμανοῖς ἀκατανίκητον τὸν πόθον τῆς Ἱταλίας.

Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις διὰ τοῦ μουσολήπου Ἀμβροσίου Θωμά, τοῦ γλυκυστάτου συνθέτου τοῦ μελοδράματος «Μινιόν», ὅπου αἱ λεμονεαὶ τοῦ Γκαίτε μεταβλήθησαν, ἴσως ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον, εἰς πορτοκαλλίας.

«Connais-tu le pays où fleurit l'oranger?»
le pays des fruits d'or et des roses à merveille
ou la brise et plus douce et l'oiseau plus léger?»

"Ἄλλ' ὅτι ἡ ποίησις ἔπραξε διὰ τὴν Ἱταλίαν τοῦτ' αὐτὸ ἢ φῶσις ἔπραξε διὰ τὴν ἐρημον ἱστορικῶν ἀναμνήσεων Ἐλβετιαν, τὴν πατρίδα τοῦ ἥρωος Βίλχελμ Τέλλ, τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῆς Ἐλβετίας. Αἱ ἀείποτε χιονοσκεπεῖς Ἄλλεις, αἱ ἀργηροκῆανοι λίμναι καὶ αἱ θαυμαστικαὶ εὐκολαί τῆς συγκοινωνίας τῆς διαμονῆς καὶ τῆς τέρψεως, τὸ ἐπιτυχὲς καὶ ἀξιοπρεπὲς πολιτεῖμα, ὁ ὑπέροχος ἐν γένει πολιτικὸς καὶ ἐθνικὸς βίος, ὁ ἀτομικὸς τῶν κατοίκων χαρακτήρ, τὰ πάντα ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν ἑκάστῳ κατ' ἴδιον, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ προσελκύωσιν ἐτησίως χιλιάδας περιηγητῶν, ἐξ ὧν ἑκατομύρια ὅλα προσόδων, ὡς θὰ λαλήσωσι περαιτέρω οἱ ἀριθμοὶ τῆς ἔξης μὲν, ἀλλὰ καὶ λίαν πρακτικῆς στατιστικῆς. Ἄλλ' ἐν τῇ Ἐλβετίᾳ καθὼς καὶ ἐν Ἱταλίᾳ αἱ κυβερνήσεις δρωσιν ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς ἐπιχειρηματίας. Ἐκεῖ ἰδρῦθησαν ἑταιρεῖαι προσελκύσεως ξένων. Ἐκεῖ διὰ μέσου τῶν δασῶν ἀνοίγονται εὐπρεπεῖς δρόμοι, ἐν οἷς κατ' ἀποστάσεις ἀνάκεινται καθίσματα καὶ ἀναψυκτήρια, ἐπὶ τῶν ὄχθων τῶν κρηπιδουμένων

λίμνῶν καὶ ἀνεγείρονται καταστήματα λουτρῶν καὶ ἄλλα ἰδρύματα διασπεδάσεως, πλοιάρια καὶ ἀτμόπλοια διασταυροῦνται καθ' ὅλα τὰ σημεῖα, ἡ μουσικὴ παιανίζει συνεχῶς, ἐκεῖ οἱ ποταμοὶ καθίστανται πλωτοὶ, ὁ σιδηρόδρομος ἀνέρχεται καὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων, θέατρα καὶ συναυλίας λειτουργοῦσι διηγεῖως, τὰ ξενοδοχεῖα τυγχάνουσιν ὑψ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τῆς εὐμαρείας καὶ ἀνεσεως ζηλωτᾶ, τὰ Μουσεῖα οὕτως διεσκευασμένα, ὥστε ἐλκύουσι καὶ ἄκοντας τοὺς ξένους, οἷτινες διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ μνημειαῖς ἐκτιδομένων ὀδηγῶν τῶν πόλεων, εἰκονίζουσιν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοῦς, ὥστε οὐδὲ λεπτόν χάνουσιν τοῦ χρόνου τῶν μάτην! Ἄλλ' ἐκεῖ τὸ ἀγγλικὸν confort καὶ ἡ γερμανικὴ *gemüthlichkeit* ἔφθασαν εἰς ἀξιοζήλευτον σημεῖον. Ἐντεῦθεν ἡ βιομηχανία τῶν ξένων ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα.

"Ἄλλ' ἰδίως προκειμένου περὶ τῆς χειρσονήσου τῶν Ἀπεννίνων, αὕτη, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν, ἔχει καὶ ἐνδόξους ἀναμνήσεις τῆς ἱστορίας, ἢ δ' ἀρχαιολογία ἐν αὐτῇ εἶρε τὸν πρῶτον πυρῆνα τῶν σπουδῶν. Αὐτόθι πρῶτον ἰδρῦθη τὸ «Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτούτον» κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19^{ου} αἰῶνος καὶ μόλις κατὰ τὸ 1846 ἰδρῦθη ἐν Ἀθήναις ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ἡ δούσα τὴν πρῶτην ᾠθῆσιν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν τῆς χώρας ἐξερεύνησιν καὶ εἶτα ἡ Γερμανικὴ (1877) καὶ τέλος ἡ Ἀγγλική, ἡ Ἀμερικανικὴ, ἡ Αὐστριακὴ καὶ ἡ Ἱταλικὴ καὶ ὁσονούπω ἐγκαθίσταται καὶ ἡ Ρωσικὴ.

"Ἡ Ἱταλία ἔχει τὴν «αἰδίων πόλιν» τὴν Ρώμην, τὴν νόμφην τοῦ Ἀδρια, τὴν ἱστορικὴν Βενετιαν, τὸ Ἡράκλειον καὶ τὴν Πομπηίαν καὶ τὰ παντοδαπὰ Μουσεῖα ἀπὸ τῶν φυσιολογικῶν μέχρι τῶν ἑσχάτων ἀντικειμένων τῶν ὑποπιπτόνων εἰς τὰς αἰσθησεις τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἀρχαιολογικὰ ἰδίως ἔχουσι διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς πλοῦτον τῆς ἀρχαίας τέχνης. Εἶτα τὰ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας τέχνης. Αἱ βιβλιοθηκαὶ τοῦ Βατικανοῦ, ἡ Μαρκιανὴ τῆς Βενετίας, ἡ τῆς Φλωρεντίας (Λαυρεντιανὴ) καὶ ἡ τῶν Μεδιολάνων (Μιλάνου) Ἀμβροσιανὴ ἐγκλείουσιν ἀνυπολόγιστον θησαυρὸν εἰς χειρόγραφα καὶ ἔντυπα ἐκ τῶν σπάνιωτάων τῆς πρωτογόνου τυπογραφικῆς τέχνης τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἐφευρέσεως τοῦ Γούτεμβεργ.

"Ἐπειτα δὲ ἡ Ἱταλία τῆς Ἀναγεννήσεως τοιαύτην τινα ἀνέπτυξε τέχνην, ὥστε αἱ καλλιτεχνικαὶ συλλογαὶ αὐτῆς (ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς) ἀμιλλῶνται πρὸς τὰς πρωτίστες τοῦ κόσμου.

Τοιαῦτα λοιπὸν οὔσαι αἱ δύο μνημονευθεῖσαι χώραι, Ἱταλία καὶ Ἐλβετία, δικαίως προσ-

ελευθέρωσαν ἑτησίως τὰς μυριάδας τῶν ξένων καὶ σὺν αὐτοῖς μεγάλον πλοῦτον, συντελοῦντα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τε Ἔθνους καὶ τοῦ ἰδιώτου, τοῦ φορολογουμένου πολίτου. Ἐβλον τοῦ Ἔθνους καὶ σπεύδω εἰς ἐξήγησιν φοβούμενος τὰς παρεξηγήσεις. Τὸ Κράτος, εἰς ὃ ἀνήκουσιν αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, εἰσπράττει ποσὰ κολοσσιαία, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ Μουσεία αὐτὰ παρέχουσιν αὐτῷ μεγίστας προσόδους ἐκ τῶν ἐπὶ πληρωμῇ εἰσιτηρίων, πλὴν τῶν Κυριακῶν, καθ' ἃς καὶ εἰς αὐτὰ ἡ εἰσοδος εἶναι ἐλευθέρη διὰ τὸν λαὸν καὶ τὸν στρατόν. Καὶ εἶναι ὄντως θαυμάσιον νὰ βλέπῃ τις τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ ἀποθαυμάζοντα τὰ ἔργα τῶν προγόνων αὐτοῦ, τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ὀδηγουμένους ὑπὸ λογίων ὑπαξιωματικῶν, ἐξηγούντων αὐτοῖς τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις, ἰδίως ἐν τοῖς Ἔθνολογικοῖς, ἔνθα εἶναι ἐκτεθειμένα σχέδια μαχῶν, σημαῖαι, ὄπλα καὶ πολεμφοῦδια, διαρκαινόμενα παρὰ τῶν ἐξῆρων, ὡς ἐν τῷ παρ' ἡμῶν ἄνω πατώματι τοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου ἐγκαθιδρυμένου Μουσείου τῆς Τοιορικῆς καὶ Ἔθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειτα πλὴν τῶν προσόδων τούτων ἔρχεται καὶ ἡ ἐκ τῆς πωλῆσεως τῶν ἐκμαγείων τῶν γλυπτῶν καὶ τῶν ἀντιγράφων τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, ἅτινα ὑπερεπλήρωσαν τὰ Μουσεία τῆς τε Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς.

Ὅ,τι εἶπομεν διὰ τὰς δύο εὐρωπαϊκὰς χώρας, τοῦτ' αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν σήμερον καὶ διὰ τὴν Αἴγυπτον, διὰ τὴν χώραν τῶν Φαραῶν καὶ τῶν Πυραμίδων. Τὸ κλίμα, ἡ συγκοινωνία, ἡ εὐνομία — ἰδίως ἀπὸ τῆς ἀγγλοκρατίας καὶ ἐντεῦθεν, προσελκύνουσιν ἑτησίως μυριάδας ὄχλου Εὐρωπαίων καὶ Ἀμερικανῶν, οἵτινες διαρκῶς ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ διέρχονται αὐτόθι χάρις εἰς τὴν ἐπὶ πάσιν ἐπικρατοῦσαν τάξιν. Συγκοινωνία, ταχυδρομεία, τηλεγραφεῖα, τὰ πάντα λειτουργοῦσι μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας· τὰ μεγάλα καὶ ἀπανταχοῦ μὲν τῆς χώρας, ἰδίως δ' ἐν Καίρω ἰδρυμένα ξενοδοχεῖα, παρέχουσιν ὅ,τι ὁ ξένος ἐπιθυμεῖ. Αἱ Πυραμίδες καὶ τὰ Μουσεία τῆς Γκεζέρας. Τὰ ἐξωραϊστικὰ ἔργα τοῦ παραβόλου Ἰσμαήλ πασᾶ, ὅστις οὐδενὸς ἐφείσθη πρὸς μεγαλοπρεπέστεραν παράστασιν τῆς «Αἶδα», οἱ κῆποι καὶ τὰ θέατρα καθιστῶσι τὴν ἐν Αἴγυπτῳ διαμονὴν τερπνὴν καὶ ὠφέλιμον. Καὶ τούτων, παρακαλῶ, ἐν ταῖς ἄνω χώραις γενομένων, ἤμεις δὲ τί μέχρι τοῦδε ἐπράξμεν, ἵνα προσελκύσωμεν τοὺς περιηγητὰς; Ἐρωτῶ τὸ Δημόσιον, τὸν Δῆμον, τοὺς ἰδιώτας· ἡ ἐρώτησις εἶναι θλιβερὰ καὶ ἡ ἀπάντησις εὐκολὸς οὐδέν. Πλὴν τῶν ἐπαρουσιάζων Μουσείων μας, οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ δείξωμεν. Καὶ ὁμοῦ ἔχομεν κλίμα μοναδικόν, φύσιν θαυμασίαν, ἱστορίαν ἐνδοξοτάτην, ἀρχαιότηας μεγί-

στης ἀξίας, καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα, μόνον ὀλίγους, ὀλιγίστους κατορθοῦμεν νὰ ἐφελκύνωμεν περιηγητὰς — ἰδίως ἀπὸ Ἰανουαρίου μέχρι Μαρτίου — καὶ τούτους ὀλίγας μόνον ἡμέρας παραμένοντας ἐν Ἑλλάδι.

Καὶ διατί; Μήπως ἡ Ἑλληνικὴ χώρα δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ φυσικὰς καλλονάς, δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ τόπια, ἀμιλλώμενα πρὸς τὰ τῆς Ἑλβετίας, Ἰταλίας καὶ Αἰγύπτου; Μήπως τὸ κλίμα τῆς χώρας ἡμῶν δὲν εἶναι εὐκρατέστερον; Μήπως ἐκ τοῦ γεωλογικοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς πολυσχιδοῦς διαιρέσεως, δὲν ἔχει τεραστίαν θαλασσίαν συγκοινωνίαν; Δὲν ἔχει θαυμασίας ἀρχαιολογικὰς τοποθεσίας, κοιλάδας καὶ δάση καὶ ἄντρα καὶ ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ καταβόθρας καὶ ὄρη καὶ βουνά, εἰς ἕκαστον βῆμα τῶν ὁποίων ἀναφέρεται καὶ εἰς μῦθος τῆς ὠραιότερας καὶ ἀνθρωποπρεπεστερας μυθολογίας καὶ ἱστορίας (ἀρχαίας καὶ νέας);

Οὐδεὶς ἠρνεῖτο τοῦτο, ἡ Ἑλλὰς ἔχει πάντα ταῦτα, ἀλλ' ὕστερεὶ κατὰ πολὺ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἑλβετίας, τῆς Αἰγύπτου τῆς σιδηροδρομικῆς, δύναμαι εἰπεῖν, συγκοινωνίας, δὲν ἔχει πανδοχεῖα — πλὴν τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ — οὐδὲ κέντρα συναντήσεως τῶν ξένων, ἡ δὲ κυβερνητικὴ, δημοτικὴ καὶ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία πάντῃ ἀδρανεῖ, ὑπὲρ καπνὸν κρημάσασα τὸ πηδάλιον. Ἡ κόνις, ἡ λευκὸνδρία, ἡ ἔλλειψις ἀστυνομικῆς εὐνομίας, καὶ χίλιοι ἄλλοι δύο λόγοι συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ βλέπωμεν ἐν Ἀθήναις μὲν ὀλίγους, ἐν ἄλλαις δὲ πόλεσιν ἐλαχίστους περιηγητὰς.

Μήπως αἱ νῆσοι, ὁ Παρνασσός, οἱ Δελφοί, ἡ Ὀλυμπία, ὁ Ἀκροκόρινθος, αἱ Μυκῆναι, τὰ ὕδατα τῆς Στυγός, ἡ κοιλὰς τοῦ Εὐρώτα, τὰ Τέμπη, τὰ θαυμάσια Τέμπη, τὸ γραφικὸν Πήλιον δὲν θὰ προσέλκυνον τοὺς ξένους, ἐὰν διηνοίγετο συγκοινωνία τῆς ἐποχῆς, ἐν ἣ ὤμεν, ἐπαξία, ἐὰν ἰδρύνοντο ξενοδοχεῖα πανταχοῦ, ἐὰν παρέσχομεν εἰς τοὺς ξένους τὸ confort τῶν Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν καὶ τὸ gemütlich τῶν Γερμανῶν; Ἀλλὰ τίς ἡμῶν νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν, ἐν ᾧ πάντες περιπατοῦμεν διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ σκεπτόμεθα διὰ ποδῶν; Ἐδῶ κείται τὸ ζήτημα. Ὁ μέλλον νὰ λύσῃ αὐτὸ θὰ καταστή ἄξιος ἐθνικῆς ἐγνωμοσύνης. Τότε ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ ἔχῃ προσόδους ἐκ τῶν ξένων περιηγητῶν, ἐκ τῶν Μουσείων τῆς, τῶν ἐκμαγείων τῆς, ὡς ἔχει ἡ Ἰταλία, ἥτις κατὰ τοὺς πίνακας τοῦ στατιστικοῦ Μπάρβι, εἰσπράττει ἑτησίως 247,000,000 φράγκων, ἡ δὲ Ἑλβετία δέχεται ἑτησίως 25,000,000 περιηγητῶν, παρ' ὧν εἰσπράττει 135,000,000 φράγκων.

Ἐκεῖ ὅπου λαλοῦσιν οἱ ἀριθμοί, «εἰς τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ἐνασμενίζονται», ὡς λέγουσιν οἱ Λατῖνοι, ἐκεῖ συζητήσεις δὲν ἐμφιλοχωροῦσι. Ἀνυπόμειθα μόνον ὅτι οἱ νεώτεροι

Ἕλληνες ἡμεῖς δὲν ἀγαπῶμεν τοὺς ἀριθμοὺς, οὐδὲ ἐνστερνίζόμεθα τὰ ἐξ αὐτῶν διδάγματα ἀληθῶς ἀνεπίδεκτα ἀμφιλογίας.

Ὅσοι περιηγηταὶ σχεδὸν ἐπεσκέπτοντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχαιότητας, μεθ' ὅλας τὰς τότε συμπαρομαρτούσας περὶ τὸ ταξιδεῦν δυσχερείας, ἔλλειψι τῶν σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων, τόσοι σχεδὸν ἔρχονται καὶ νῦν καὶ ὁμοῦ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι Μουσεία δὲν ὑπῆρχον, οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μόνον σύλλογαί τινες ὑπῆρχον μονομερῶς ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν διοικητηρίων καὶ ἐν τοῖς Μενδρεσέδαις (ἱεροσπουδαστηρίοις), ὡς ἀναφέρουσιν οἱ περιηγηταὶ, Spon, Wheeler, Stuart, Revett, Le-Roy, Chandler, Gell, Dodwell, Leake, Chateaubriand.

Αἱ ἀρχαιότητες, κυρίως ναοὶ καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα — διότι τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα γλυπτὰ ἔμενον εὐτυχῶς ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς — ἴσταντο ἐπὶ τόπον, λεία τοῖς ἀρχαιοφίλοις περιηγηταῖς, ἢ ἄλλοις εἰδικοῖς ἀπεσταλμένοις Βασιλέων, ὡς ὁ Choiseul Gouffier, ὁ Nointel κτλ. οἵτινες ἀντὶ ἐλαχίστων κερματίων, παρεχομένων ἀναφανδὸν τοῖς λοχυροῖς Τούρκοις, ἀπῆρχοντο συναποκομίζοντες ὅ,τι εὐκόλον ἦν πρὸς μεταφοράν, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅ,τι δύσκολον καὶ τολμηρόν.

Μοναδικὴ τοιαύτη περίπτωσις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀρπαγὴ τοῦ Σκότου Λόρδου Θ. Ἐλγιν (1816), ὅστις πρεσβευτὴς ὦν τῷ 1801-1802 παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ κατώρθωσε νὰ ἀποσπάσῃ Φιερμάνιον, ἐν ᾧ ἐλέγετο: «πρὸς πέντε Ἀγγλοὺς ζωγράφους, ὅς ἡ Α. Ε. (ὁ Ἐλγιν) εἰς ἀντιγραφὴν τῶν ἐν Ἀθήναις εὐρισκομένων πλαστικῶν ἔργων ἔλαβεν ὑπὸ μυσθόν, νὰ μὴ παρακωλύσῃ τις ἀπὸ τοῦ νὰ λάβωσι τεμάχια λίθων ἐνεπιγράφων, ἢ μετὰ διαφόρων μορφῶν. . .» ὅπερ ἐπιτηδειότατα, ὡς Ἄγγλος καταστρατηγησας, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀδιαφορίας τῶν τῆς Ἀκροπόλεως Τούρκων φρουρῶν, ἐπιόντις τὰς κατὰ χώραν μετόπας! Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη πράξις τοῦ Ἐλγιν, πωλῆσαντος τὰ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντα Ἐλγίνεια μάρμαρα τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ ἀντὶ 35,000 ἀγγλικῶν λιρῶν, ἐσηλιτεῖθη ἐν Ἐσπερίᾳ οὕτως ὁ συμπολίτης αὐτοῦ λόρδος Βύρων ἐν τῷ Τσάιλ-Χάρολδ ἀναφωνεῖ: «ὅτι ὁ ληστὴς δὲν ἦτο Ἀγγλός, ἀλλὰ Σκότος» ἀναφερόμενος εἰς τὸ «Quod non fecerunt Gotthi fecerunt Scoti» (ἐννοεῖται κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν εἰσβολήν). Ὁ δὲ ἐστεμμένος ποιητὴς Λονδοβίκος Α' τῆς Βαυαρίας, ὁ πατὴρ τοῦ πρώτου ἡμῶν Βασιλέως Ὁθωνος, ἔγραψε

ποίημα ἔξοχον: «Die Parthenon's Bildwerke in England» «Αἱ μετόπαι τοῦ Παρθενῶνος εἰς Ἀγγλίαν», δι' οὗ καυτηριάζει τὸν ἀρπαγα Σκότον.

Τὰ πρώτα Μουσεία ἐν Ἑλλάδι ἰδρύνθησαν ἐπὶ Καποδιστρίου (1828-1831) ἐν Ἀγίνῃ καὶ εἶτα ἐν Ναυπλίῳ ἐπὶ Ὁθωνος μετατεθείσης δὲ τῆς πρωτευούσης τοῦ Κράτους εἰς Ἀθήνας τῷ 1835, ὡς Μουσεῖον ἐχρησίμεισε τὸ Ἐθνεῖον, τὸ Ὀρολόγιον τοῦ Κυροῦστον, ἡ Ἀκρόπολις καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἰδρυνθέντα διάφορα οἰκοδομήματα, οἷον τὸ ἐν τῷ Παρθενῶνι τέμενος, ἡ πρὸς Α. τοῦ Ἐρεχθίδου θολωτὴ πυρριτιδαποθήκη, ἡ κατὰ τὴν παλαιὰν εἰσοδὸν Στοά, ἀπερ' ἤδη ἐκηρμίσθησαν, κατὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 1885-1889 ἀνασκαφάς, καθαρισθέντος τοῦ ἀρχαίου χώρου καὶ ἀνασκαφέντος, καὶ ἡ Στοά τοῦ Ἀδριανοῦ. Πρώτος ἐφορὸς ἀρχαιοτήτων ἐγένετο ὁ ἀοιδίμος Κυριακὸς Πιττάκης († 1863) καὶ ὁ Λονδοβίκος Ρὸς (τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἀρχαιοτήτων († 1841), οἵτινες καὶ τὰς πρώτας ἐκείνας ἐνήργησαν ἀνασκαφάς καὶ τὰς πρώτας ἐκώπτεον ἀρχαιότηας, ἀποτελοῦσας, ὡς ἀνωτέρω, διαφόρους σποραδικὰς συλλογὰς (ὡς ἦτο ἡ Συλλογὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐν τῷ Βαρβακίῳ καὶ εἶτα ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ).

Κυρίως τὰ ἡμέτερα Μουσεία ἤρξαντο συμπληγνόμενα ἀπὸ τοῦ 1885 καὶ ἐντεῦθεν ὑπὸ τοῦ τέως Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδία.

Οὕτω δὲ ἔχομεν ἐν Ἀθήναις τὸ «Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον», ἡ ἴδρυσις τοῦ οὐοῖον ἤρξατο μὲν τῷ 1872 διὰ χρημάτων τοῦ ἐν Πετρούπολει Δ. Βερναρδάκη, ἀλλὰ μόλις ἐπερατώθη τῷ 1888, ἐθνικῇ δαπάνῃ. Τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ Νομισματικόν, τὸ Ἔθνολογικόν, ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲ τὸ αὐτόθι Σύγγρειον Μουσεῖον τῶν τοπικῶν ἀρχαιοτήτων, ἐν αἷς ἔσχει ὁ Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους καὶ ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου, ἐν Δελφοῖς τὸ τοπικὸν Μουσεῖον, ἀναλώμασι τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ, ἐν οἷς ἔσχει τὸ χαλκοῦν ἀγαλμα τοῦ ἠνιόχου ἐν Σπάρτῃ τοπικόν, ἐπίσης δὲ θαυμάσια Μουσεία ἐν Ἀήλῳ καὶ Μυκόνῳ· ἐν δὲ ταῖς πρωτευούσαις πόλεσι συλλογὰς τοπικὰς ἐναποκειμένας ἐνιαχοῦ μὲν ἐν τοῖς ὑπογείοις, ἐνιαχοῦ δὲ ἐν ἰδιαιτέροις διαμερίσμασι τῶν καταστημάτων τῶν Γυμνασίων, ὡς ἐν Πειραιεῖ, ἐν Πάτραις, ἐν Καλάμαις, Τριπόλει, ἐν Βόλῳ (Ἀθανασάκειον), ἐν Λαρίσῃ, ἐν Τρικκαλίῳ, ἐν Ἀργεῖ, ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ, ἐν Σύρῳ ἐν τῷ δημοτικῷ καταστήματι κτλ. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη κατὰ τόπους ἴδρυσις συλλογῶν τοπικῶν, ἔσχε κατὰ τοῦτο τὸ κακόν, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐθνικὴν δυσπραγίαν τοῦ 1897 οἱ Τούρκοι καταλαβόντες τὴν

Θεσσαλίαν, διήρπασαν πολλές τῶν αὐτῶν ἀρχαιοτήτων καὶ πολλὰ χειρόγραφα (ἴδὲ Π. Ν. Παπαγεωργίου ἐν Νέᾳ Ἡμέρᾳ Τεργέστης 1899, ἀριθ. 1295).

Καὶ οὐ μόνον ξένους πολλοὺς δὲν προσελκύομεν, ἀλλ' οὐδ' ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπισκεπτόμεθα τὰ Μουσεία ἡμῶν. Ὡς ἔφορος ἐνθυμούμαι τὰ πολύτιμα εὐρήματα τὰ ἀνελευσθέντα ἐκ τῶν μυθῶν τῶν Ἀντικυθέρων, ἀπερ κομισθέντα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, προσέβλεψαν μεγάλην συρροὴν ἐπισκεπτῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων. Ἡ συρροὴ ἐκείνη ἐκόπασε καὶ κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι σήμερον διαρρεῦσαν διάστημα, σπάνιοι εἶναι οἱ Ἕλληνες ἐπισκέπται τῶν Μουσείων.

Ὡς ἔφορος τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἔγραψα ταῦτα, ἵνα ἀναγνωσθῶσι καὶ μελετηθῶσι καλῶς ὑπὸ σύμπαντος τοῦ Πανελληνίου καὶ ἵνα γνωσθῇ, διὰ μυριοστὴν ταύτην φορᾶν, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ἄνθρωποι τῶν εὐκαιριῶν. Τρέχοντες ἐκεῖ, ὅπου ὁ ἡμερήσιος θόρυβος τῶν ἐφημερίδων καλεῖ ἡμᾶς, δὲν προσερχόμεθα ὡς οἱ ξένοι, ὡς μελετῆται τῶν πατριῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, ὡς ψυχροὶ σπουδασταὶ τῆς τέχνης, ἀλλ' ὡς περίεργοι θεαταὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἡμέρας! Καὶ τοῦτο παρετήρησα ἀπὸ μακροῦ καὶ ὡς ἔφορος τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νῦν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ ὡς λόγιος ὅτι ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες κινούμεθα ὡς ἄνθρωποι ὑπνωτισμένοι καὶ υποβεβλημένοι εἰς ἰδέαν τινα ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων θορυβωδῶς καὶ ἄνευ τῆς δεούσης κρίσεως διατυπουμενῆν!

Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶδον ὁμίλους φοιτητῶν ἐπισκεπτομένων τὰ Μουσεία ἡμῶν, οὐδέποτε ἱερέα, οὐδέποτε στρατιώτα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν εὐπαιδευτοῦ ὑπαξιωματικοῦ. Καὶ λυποῦμαι, διότι μόλις ἐξέλθω τῆς ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπηρεσίας μου, βλέπω καθ' ἑκατοντάδας τοὺς Ἕλληνας πολίτας, πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας συνωσιζομένους ἐν τοῖς καφενεῖσι ἢ καπηλείοις, ἐν οἷς σχεδὸν πολλοὶ αὐτῶν διημερεύουν!

Ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ πόλει παρατηρεῖται τὸ θέαμα αὐτὸ τῶν πολλῶν καφενεῶν οἱ ἐπαρχιώται Ἕλληνες καὶ οἱ ξένοι, θαυμάζονσι βλέποντες τὸν τόσον πλοῦτον τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι πλεον δὲν ἐργάζονται, ἀλλὰ κἀθῆνται ἐξηλωμένοι μακαρίως ἐν τοῖς καφενεῖσι!

Καὶ ὁμῶς πόσοι ἀρά γε ἐξ αὐτῶν ἀνέβησαν

εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, δι' ἣν ξένοι ἐκ τῶν περὶ τὴν γῆς ἔρχονται, πόσοι ἐπεσκέφθησαν τὰ Μουσεία! Ἐλάχιστοι. Καὶ ἤκουσα τελειόφοιτον τῆς Νομικῆς ἐπαρχιώτην, ἀπὸ τετραετίας ἐν Ἀθῆναις σπουδάζοντα καὶ μέλλοντα νὰ ὑποστῇ τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις καὶ νὰ ἀπέλθῃ οἴκαδε, διηγούμενον μεθ' ὑπερηφανείας ὅτι ἀπέρχεται τῶν Ἀθηνῶν, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῇ πᾶν τὴν Ἀκρόπολιν, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῇ οὐδὲ τὸ Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον! Ὡς ἡ ἀβελτηρία ἡμῶν εἶναι παραδειγματικὴ καὶ πρέπει οἱ ἐντεταλμένοι τὰ τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδύσεως νὰ καταστήσωσιν ὑποχρεωτικὴν διὰ τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων τὴν τῶν Μουσείων καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν γένει ἐπίσκεψιν, πρέπει οἱ ἄρχοντες συντόμως καὶ συντόμως νὰ εὐρώσι τὰ αἴτια, τὰ κωλύοντα τὴν τῶν ξένων ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα περιήγησιν, καὶ τότε, ἀλλὰ τότε μόνον θὰ βλέπωμεν τοὺς ξένους κατὰ χιλιάδας ἐπισκεπτομένους τὴν χώραν, ἥτις ἔξασκεῖ ἐκπλαγὸν γοητείαν ἀνὰ σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

Ὁ Θεόκριτος πρὸ αἰῶνων ἔλεγε: «Θαρσεῖν χρὴ, φιλε Βίττε, τάχ' αὐριον ἔσεται ἄμεινον» τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἐκφράζομεν, ἐλπίζοντες ὅτι διὰ τῆς τοῦ ὕδατος εἰς Ἀθῆνας μεταφορᾶς, διὰ τῆς ὁδοστρώσεως καὶ φύτευσεως κήπων καὶ ἀλουλλίων καὶ διὰ τοῦ ὄλον ἐν ἀναπτυσσομένῳ σιδηροδρομικοῦ δικτύου καὶ τῆς συντελέσεως τῆς γραμμῆς Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Λαρισσῆς-Συνόρων (εἶτα Θεσσαλονίκης), δι' ἣς οἱ Ἕλληνοὶ σιδηροδρομοὶ θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν χορείαν τῶν διεθνῶν, θὰ προσελκύομεν ξένους εἰς τὰς χώρας ἡμῶν καὶ θὰ ἀσχολώμεθα τότε περὶ τὴν στατιστικὴν τῶν ξένων, ὡς πράττουσιν αἱ ἄνω μνημονευθεῖσαι χώραι, αἰτίνες εἰσήγαγον, καὶ δικαίως, τὴν βιομηχανίαν τῶν ξένων εἰς περιωπὴν ἐπιστήμης πλουτοπαραγωγῆς.

Εὐτυχῶς, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, τὸ τοιοῦτον κατενοήθη καὶ παρ' ἡμῶν καὶ συνεστήθη: «Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Περιηγήσεων», ἥς σκοπὸς ἢ ἐνθάρρυναι τῶν περιηγήσεων ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἢ προσέλκυσι ξένων διὰ καταλλήλων δημοσιευμάτων. Ἐξεδόθη δὲ καλλιτεχνικῶτα καὶ τὸ πρῶτον δελτίον αὐτῆς (μηνὸς Ἰανουαρίου 1911) ἑλληνιστί, μετ' εἰκόνων διαφόρων τοπίων τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθήνησι

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ἔφορος τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολ. Μουσείου

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ

Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ συναγαγεῖ τις εὐκόλως τὸ δίδαγμα, ὅτι ἰδέαι θεμελιώδεις, οἷαι αἱ πατρίαι, θρησκεία, ἐλευθερία, ἐφ' ὅσον μὲν τὰ ἔθνη εὐρίσκονται ἐν μικρᾷ ἀναπτύξει, ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ γενικῶν τιμῶν γραμμῶν, αἰτίνες ἀναλόγως τοῦ ἐμφύτου χαρακτῆρος τῶν ἐθνῶν παρορμῶσιν αὐτὰ εἰς ἠρωϊσμόν καὶ αὐτοθυσίαν, ὅταν ὁμῶς προαχθῶσιν εἰς τὸν πολιτισμὸν τὰ ἔθνη ταῦτα, τότε τὸ πρᾶγμα ἀποβαίνει δυσκολώτερον, διότι χρειάζονται πολλὰ καὶ στερεὰ βάσεις ἰδεῶν, ἵνα στηρίζωσι κοινωσίαν τινα εἰς τὴν διὰ τοῦ πολιτισμοῦ μεγαλοουργίαν καὶ μὴ περιπέση αὐτὴ εἰς τὸν ἐκ τοῦ ἐπιπολαίου πολιτισμοῦ προσεχόμενον ἐκφυλισμόν. Τὰ δίδαγμα αὐτὰ ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ἱστορίαν μᾶς παρέχει κατ' ἐπανάληψιν αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ, διότι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπροικίσθη μὲ πολλὰ χαρίσματα φυσικά, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη κατ' ἐπανάληψιν μέχρι καὶ τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διὰ τῆς παραλύσεως τῶν ἰδεῶν περιέπεσεν εἰς μεγάλα ἀτυχήματα. Οἱ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀπαισιωτέρας τῶν δουλειῶν ζῶντες πατέρες ἡμῶν ἐμεγαλοῦργησαν μαχόμενοι μόνον «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν», ἐνῶ ἡμεῖς οἱ ἐν πολλοῖς ἐπιπολαίως πολιτισμένοι ἀπόγονοι αὐτῶν, πλὴν τῶν ἄλλων δεινῶν, περιπέσαμεν πολλαχῶς εἰς εἶδος σοφιστείας, εἰς τὴν βαθμίδα ὅπου αἱ ἱερώτεραι ἰδέαι χρησιμεύουσι μόνον διὰ τυρριφειῶς λίγους ἢ καὶ ἐνίοτε ὡς μέσα ἄλλων σκοπῶν. Λίαν προσεχῶς θὰ διαγραφῇ ἐν βιβλίῳ τινὶ λεπτομερῶς ὁ ἀπαισιος φαῦλος κύκλος, εἰς ὃν περιέπεσεν ἐσχάτως ἡ κοινωσία ἡμῶν δι' ἔλλειψιν στερεῶν βάσεων τῶν ἰδεῶν. Ἐν μέγα κεφάλαιον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ θὰ εἶναι ἡ περιγραφή τῶν μεγάλων κακῶν τῶν προελθόντων ἐκ τῆς συγχύσεως τῆς πράξεως πρὸς τὴν ἐπιστήμην, εἰς ἐν ἐλάχιστον μόνον τῆς ὁποίας ἀφορᾷ τὸ παρὸν ἄρθρον.

Πολλάκις κατηγορήθησαν ἡμέτεροι καὶ ξένοι ἐπιστήμονες ὡς δῆθεν ἀντεθνικοὶ ἢ μισέλληνες δι' ἀσχολίας τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν, ὑπὸ τῶν γνωστῶν φρονητῶν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ὑποθέσεων. Παραλείπομεν τὰς ἄλλας περιπτώσεις καὶ ἀναφέρομεν μόνον μίαν σπουδαιοτάτην.

Γνωστὸν ὅτι ὁ δυνάμει τοῦ Πλάτωνος μόνον σοφὸς ἐπιστήμων διεκήρυξεν ἄλλοτε ὅτι ἡ Μεσαιωνικὴ καὶ Νεοελληνικὴ φιλολογία διδάσκει «πῶς τρώγονται αἱ καταλήξεις τῶν λέξεων». Προέβλεπε μάλιστα ὅτι «ἂν οἱ φοιτηταὶ διδάχθῶσι τοιαῦτα θὰ ἐξεγερωθῶσι» (ἐννοεῖται ὑπὸ τίνος).

Ἄλλοτε ἔγινε μακρὸς λόγος εἰς τὴν Βουλῆν

διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Νεοελληνικῆς ἐν Παρισίοις καὶ ὀλίγον ἔλειπε νὰ παρουρηθῇ ἡ Κυβέρνησις εἰς ἀδέξιον καὶ ἀσκοπον διπλωματικὸν διαβῆμα πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν. Ἐσχάτως ἐλέχθη ἐπανειλημμένως καὶ πάλιν εἰς τὴν Βουλὴν δυστυχῶς, ὅτι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις ὑπάρχουσι «ὑπονομητήρια» τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης. Ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ πρὸ τίνος ἡ ἐφημερίς «Ἀστραπὴ» ἐξύμνει πολιτευτὴν τινα, διότι δῆθεν προεῖδεν αὐτὸς ἄλλοτε μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν εὐφυΐαν κινδύνους ἀνυπάρκτους καὶ ὑπεστήριξε σοβαρῶς, ὅτι ἐν Παρισίοις δὲν διδάσκειται ἡ ἀληθὴς Νεοελληνικὴ, ἡ ἐθνικὴ δηλαδή, ἀλλ' «ἡ μαλλιανική», καὶ ὅτι δι' αὐτὸ ἦτο ἀνάγκη κυβερνητικῆς ἐπεμβάσεως. Ἐσχάτως ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀθῆναι» ἔγινε κάποιος ὑπαινιγμὸς διὰ «μαλλιανικὰς» διαλέξεις εἰς τὸν «Παρνασσόν» καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐφημερίδι ὑπεστήριξε πάλιν τὰ αὐτὰ περιποῦν κατὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐν Παρισίοις διδασκόντων I. Ψυχᾶρη καὶ H. Pernot, συνέστησε δὲ εἰς τὴν νῦν Κυβέρνησιν νὰ προβῇ τέλος πάντων αὐτῇ ὡς ἀνορθωτικὴ εἰς τὸ διαβῆμα, τὸ ὁποῖον παρημέλησαν νὰ πράξουν αἱ ἄλλαι Κυβερνήσεις. Χάριν τῆς ἀληθείας καὶ μόνης παρατηρῶ συντόμως τὰ ἑξῆς.

Εἶναι βέβαια λυπηρὸν νὰ λέγεται, ἀλλὰ εἶναι δυστυχῶς γεγονός, ὅτι ἀληθῆς ἐπιστήμη μόνον εἰς μερικὰ άτομα ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἔχουν πλήρη τὴν παρησίαν διὰ διαφόρους λόγους νὰ διακηρύξουν τὴν ἀλήθειαν, ἐνῶ ἡ οὐσία τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἄνευ ταύτης κατακτᾷ σχεδὸν περιττὴ ἢ ἐπιστήμη, ὡς πρᾶγματι καὶ κινδυνεύει νὰ συμβῇ παρ' ἡμῶν, ὅπου δημοκόποι ὑπεσιήθησαν εἰς τὸ ἔργον τῶν ἐπιστημόνων. Τοιοντοτρόπως ἐξηγεῖται πῶς δὲν κατάρθωσεν ἀκόμη ἡ κοινωσία μας εἰς πολλὰ ζητήματα νὰ διακρίνη ἀπλοῦστατα πράγματα καὶ νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἀπλοῦστατον ἀξίωμα ὅτι ἐπιστήμη καὶ πράξις εἶναι δύο πράγματα χωριστά, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἴσταιται τόσον ὑψηλά, ὥστε νὰ εἶναι ἀναίδια νὰ τὴν προσβάλλῃ ὁ πρῶτος τυχὼν, ἀναμιγνύων αὐτὴν μὲ ἄλλα δευτερεύοντα καὶ ἄσχετα πρὸς αὐτὴν πράγματα, ὅσον σπουδαία καὶ ἂν φαίνωνται αὐτὰ ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀκόμη καὶ ὅταν χαρακτηρίζωνται ὡς δῆθεν ἐθνικά. Τότε καὶ μόνον τότε ἡ ἐπιστήμη προχωρεῖ ἐλευθέρως καὶ ὀδηγεῖ πεφωτισμένως καὶ τὴν πρᾶξιν, τότε καὶ μόνον τότε ὑπάρχει ἀληθὴς πολιτισμὸς εἰς τινα λαόν. Ἐδῶ ἡμεῖς δυστυχῶς τὰ ἐκάμαμεν ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν σαλάτα. Χρόνια τώρα ταρά-

σει τὸ Πανελληνιον (ἐσχάτως ἰσχυρότατα καὶ ἐπιβλαβέστατα) μὲ τὴν μέθοδον αὐτὴν τῆς σαλατοποιήσεως κάποιος σύγχρονος Καγλιόστρου, διὰ τὸν ὁποῖον, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀνεχομένην τοιαῦτα σημερινὴν κοινωνίαν, πολὺ γρήγορα θὰ εὐρεθῆ εἰς μεγάλην ἀπορίαν ἢ ἐπερχομένη γενεά. Ἀλλὰ μήπως δὲν μᾶς ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ κακομοιρία μας καὶ θέλομεν νὰ τὴν ξεσκεπάσωμεν καὶ νὰ τὴν διακηρύξωμεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον; Τὸ πρᾶγμα μὲ ὀλίγας λέξεις ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἐχομεν ἡμεῖς τὴν γλῶσσαν μας ἢ τὰς διαφορὰς φάσεις τῆς γλώσσης μας. Διὰ τὸ ζήτημα τῆς χρήσεως τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τύπου τῆς γλώσσης ἐγεννήθη τὸ λεγόμενον γλωσσικὸν μας ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον καθεὶς δύναται νὰ ἔχη τὰς γνώμας του, χωρὶς αἱ τυχόν ὡς κακαὶ κρινόμεναι ὑπ' ἄλλων ἰδέαι του νὰ τὸν στεροῦν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι καὶ νὰ νομιζέται καλὸς εἰς τὴν ἄλλην δρᾶσίν του. Τὸ δτι τοῦτο δὲν γίνεται εἰς τὴν κοινωνίαν μας γενικῶς, εἶναι ἀποδείξεις ὅτι αὐτὴ ἔχει καὶ ἀκαθάτους ἰδέας καθ' ὑποβολὴν ἀπὸ μερικῶν ἀκαθάρτους σοφούς, ὅτι δηλαδὴ αὐτὴ συνήθισε κατὰ μέρος νὰ σκέπτεται ἀνηθικῶς. Καλὰ καλὰ μάλιστα ὁ πραγματικὸς κἀτοχος τῆς ἐπιστήμης ἡμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἡ πορεία τῆς γλώσσης δὲν ἐπηρεάζεται διόλου ἀπὸ παρομοίας συζητήσεις καὶ θορύβους καὶ τυχόν λαμβανόμενα μέτρα πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν καὶ ὅτι εἶναι προδιαγεγραμμένον ὑπὸ τῶν φυσικῶν νόμων τῶν διεπόντων τὰς γλώσσας ὅλας καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἰδικήν μας, θὰ γίνῃ θάττον ἢ βραδίον ἀμετακλήτως. Ὁ φανατισμὸς καὶ τὰ πάθη τῆς σημερινῆς συζητήσεως, ἢ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶναι καθαρῶς ἀκαδημαϊκῆ, ἀποδεικνύουν μόνον τὰ πάθη καὶ τὴν ἀγένειαν τῶν συζητούντων ἀτόμων, δηλαδὴ μὲ ἄλλους λόγους ὅτι δὲν εἴμεθα ἀκόμη ἔντελως πολιτισμένοι ἄνθρωποι, μολονότι μερικοὶ ἀφελεῖς ἢ λαοπλάνοι μᾶς κοπανίζουν ἔντελως τὸ ἐναντίον. Αὐτὴ εἶναι ἡ μὴ ὄψις τοῦ ζητήματος, ἢ πρακτικῆ, ἢ ὁποία καὶ αὐτὴ, ὡς εἶπομεν, ἀπαιτεῖ συζητήσιν μόνον ἐπιστημονικὴν καὶ οὐχὶ ἀνθρώπων τῶν τριόδων. Ἄν τὸ ζήτημα ἐξεργασθῆ κατ' ἡμῖν, βεβαίως πταίουσι οἱ διάφοροι σοφοὶ μας, οἱ ὁποῖοι μετέδωκαν τὴν ψυχῶσιν αὐτὴν εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἄνθρωπος σεβόμενος ἑαυτὸν καὶ μὴ εἰδικὸς δὲν ὁμιλεῖ διὰ πράγματα, τὰ ὁποία δὲν ἐμελέτησε.

Ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ ὄψις τοῦ ζητήματος εἶναι ἢ ἑξῆς. Τὸν σημερινὸν γραπτὸν μας λόγον τὸν διεμόρφωσαν οἱ λόγοι τοῦ ἔθνους κατὰ διαφορῶν ἐποχῶν, ἰδίως κατὰ τοὺς δύο παρελθόντας αἰῶνας, μὲ διάφορα στοιχεῖα. Ὅσαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ σημασία του ἢ πρακτικὴ δι' ἡμᾶς, εἴτε οὗτος εἶναι ἔθνικὸς, εἴτε μελίρρυτος, μελιστα-

γῆς, ἡδύτατος, ὠραιότατος κλπ. κλπ., διὰ τὴν ἐπιστήμην ὁ γραπτὸς μας λόγος εἶναι σχεδὸν περιττός. Ἡ ἐπιστήμη, ἢ γλωσσολογία δηλ. καὶ φιλολογία, διὰ τὴν ἔρευναν ἔχει ἀνάγκην τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης, διότι ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι ἐκείνη, ἢ ὁποία ἀπὸ πατρός εἰς υἱὸν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων διεσώθη καὶ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ μὲ πλείστας παραλλαγὰς εἰς τὰ κατὰ τόπους ἰδιώματα καὶ πλοῦτον λεξιλογικὸν μέγιστον. Ἄνεξαρτήτως τῆς σημασίας τῆς διὰ τὰς πρακτικὰς μας χρήσεις, ἢ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι διὰ τὴν ἐπιστήμην πραγματικὸς θησαυρός. Ὅλαι αἱ φιλολογίαι τοῦ κόσμου ἐνεψυχώθησαν ἀφ' οὗτου κατενοήθη ἢ ἀλήθεια δτι ὅσον νὰ ἐξετάζεται τὸ παρὸν διὰ νὰ ἐννοηθῆ καλῶς τὸ παρελθόν. Ἐσώθησαν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ κατὰ τόπους πλείστα στοιχεῖα γλωσσικὰ, τὰ ὁποία δὲν ἀπαντῶνται εἰς τὰ φιλολογικὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαιότερων ἐποχῶν ἢ χρησιμεύουσιν εἰς ὁρθὴν ἐρμηνείαν πολλῶν δυσερμηνεύτων ἀρχαιοτέρων. Μόνον διὰ τῆς μελέτης τῆς παρούσης φάσεως τῆς Νεοελληνικῆς δημώδους θὰ εἰσδύσωμεν τελείως εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τῶν παρελθουσῶν περιόδων. Μόνον διὰ τῆς μελέτης ταύτης εἶναι δυνατόν νὰ ἀνεγείρωμεν τὸ λαμπρὸν μνημεῖον τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἡ ἔρευνα αὐτῆς θὰ προσορίσῃ διδάγματα μεγάλα, τὰ ὁποία θὰ ἔχουν κύρος γενικώτερον διὰ τὴν ἐπιστήμην, διότι οὐδεμία ἄλλη γλῶσσα τοῦ κόσμου ἔχει ἱστορίαν ἀδιάκοπον τριῶν χιλιάδων περιούτου ἔτων. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐδῶ ἐν ἀληθείᾳ Ἀβδηρητικῶν κοιμώμεθα κατὰ μέγα μέρος ἀκόμη καὶ ἐγκληματοῦμεν εἰς ζήτημα ἀληθῶς ἐθνικὸν καὶ ὄχι ψευδοεθνικόν, ὅπως μερικὰ σεβριζόμενα ἀπὸ μερικῶν δήθεν σοφῶν. Ἄλλ' οἱ Ἑθνωπαῖοι πρὸ πολλοῦ κατενόησαν τελείως τὴν σημασίαν τῆς Νεοελληνικῆς δημώδους, πολλοὶ ὡς ἀπεσταλμένοι διαφορῶν Ἀκαδημειῶν ἢ ἄλλων σωματείων ἐργάσθησαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν Νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων, πολλοὶ ἔγραψαν ὀγκώδη βιβλία δι' αὐτὰ, τῶν ὁποίων οὕτε ἰδέαν ἔχουν οἱ διάφοροι ταρταρίνοι παρ' ἡμῖν. Δι' αὐτούς τοὺς λόγους εἰς πολλὰ Πανεπιστήμια εἰσῆχθη ἢ διδασκαλία τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης καὶ τῶν ἰδιωμάτων τῆς. Αὐτὴ εἶναι «ἡ μαλλιάρη», ἢ ὁποία διδάσκειται εἰς τὰ ξένα Πανεπιστήμια καὶ τὴν ὁποίαν ἂν ἐκπονοῦμεν καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ εἴμεθα τόσοι κουρεμένοι ἢ μᾶλλον κουτσουρεμένοι, ὅπως εἴμεθα σήμερον. Καλὸν λοιπὸν εἶναι νὰ παύσῃ τοῦλάχιστον ἢ κοροϊδία τῶν ἰδεῶν, ὅταν δὲν εἴμεθα ἀξιοὶ διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν. Οἱ διάφοροι ἔρασιτέχαι καλὸν θὰ εἶναι νὰ κρατοῦν διὰ τὸν ἑαυτὸν τους τὰς σοφὰς τῶν γνώμας καὶ νὰ μὴ συμβουλευοῦν μωρὰ πράγματα ὡς σοφὰ μέτρα. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις βεβαίως θὰ μᾶς

οἰκτείρῃ ἐὰν ἀκούσῃ τοιαῦτας συστάσεις τῆς Κυβερνήσεώς μας, ἂν μάλιστα προτεθῆ τὸ ἐπιχείρημα δτι δὴθεν τοιαῦτα εἶναι αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἐν πρᾶγμα πρέπει νὰ γνωρίζουν καλῶς οἱ ταῦτα γράφοντες, ὅτι αὐτοὶ διὰ τῶν γραφομένων των γίνονται μεγαλυτέρας ἐθνικῆς βλάβης αἴτιοι ἀπὸ ὅσον ἔγινε τυχόν ὁ Ψυχάρης διὰ τῶν ἰδεῶν του περὶ τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος. Διὰ νὰ καθησώμεν μάλιστα τὰ πατριωτικὰ των νεῦρα παρατηροῦμεν (προλαμβάνοντες τὸν ἱστορικὸν τῆς ἐποχῆς μας) ὅτι κατὰ τὸν μὴ περιορισμένως ἄλλ' ὑπὸ γενικωτέρας ἀντιλήψεις κρίνοντα

τὰ πράγματα ὁ Ψυχάρης ἔγινε πρόξενος ὀφελείας καὶ ὄχι βλάβης, ἔστω καὶ ἂν ἡ ὀφελεία του εἶναι ἀρηνητικὴ μόνον. Μὲ ἓνα γερὸ κτύπημα δηλαδὴ ἔφερε στὰ λογικὰ τῆς μεγάλης μερίδα τῆς κοινωνίας μας καὶ τὴν ἀπῆλλαξεν ἀπὸ δύο μεγάλα ἀλληλένδετα κακά, τὸν προγονισμὸν καὶ τὸν λογιωτατισμὸν. Μᾶς χρειάζεται ἴσως ἓνας νέος Ψυχάρης ἀκόμη, ὁ ὁποῖος μὲ ἓνα ἄλλο γερὸ κτύπημα θὰ ἀπαλλάξῃ ἔντελως τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὸ βῆμα σημειωτόν, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν κρατοῦσι δεσμίαν πολυχρόνιοι μοιραῖα ἐπιδράσεις μερικῶν κατὰ συνθήκην σοφῶν. Καὶ τότε σίγουρα τὸ ἔθνος θὰ προοδεύσῃ.

A. X. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ—ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ ἢ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Μεταξὺ ὄλων τῶν κοσμικῶν βιβλίων μόνον εἰς τὸν Πλάτωνα ἡμπορεῖ δικαίως ν' ἀπονεμηθῆ ὁ φανατικὸς ἔπαινος, τὸν ὁποῖον ὁ Ὁμάρ ἀπένεμεν εἰς τὸ Κοράνιον λέγων: «Καύσατε τὰς βιβλιοθήκας, διότι πᾶν ὅτι πολὺτιμον περιέχουν, ὑπάρχει ἤδη εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον». Ἐποφθέγματα τοῦ περιέχουν τὴν παιδείαν τῶν ἐθνῶν εἶνε ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος ὄλων τῶν σχολῶν, εἶνε ἢ πηγὴ ὄλων τῶν φιλολογικῶν. Εἶνε ἐγχειρίδιον καὶ ἐπιτομὴ τῆς λογικῆς, τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς αἰσθητικῆς, τῆς συμμετρίας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς γλωσσολογίας, τῆς ἔθρικῆς, τῆς ὄντολογίας, τῆς ἠθικῆς ἢ τῆς πρακτικῆς σοφίας. Οὐδέποτε ὁ νοῦς καὶ ἡ ἔρευνα ἐνὸς ἀνθρώπου ἐξετάθη εἰς τόσον ἀπέραντα ἐδάφη. Ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἀπορρέουν ὄλα τὰ πράγματα, τὰ ὁποία γράφονται καὶ ἕως τὴν σήμερον ἀκόμη καὶ ἐξακολουθοῦν εἰσεῖτι νὰ συζητοῦνται μεταξὺ τῶν φιλοσοφούντων ἀνθρώπων. Ἡ θραῦσις, τὴν ὁποίαν κάμνει εἰς τὰς σημερινὰς πρωτοτυπίας, εἶνε μεγάλη αὐτὸς μᾶς ἀνεβίβασεν εἰς τὸ μεταίχιμον τοῦ βουνοῦ, ὁπόθεν ἀπεσπάρθησαν ὄλα ἐκεῖνα τὰ λιθάρια, ποὺ τὰ καλοῦμεν *πρατοτυπίας*. Ἀπὸ διαχιλίων ἔτων καὶ ἐπέκεινα αὐτὸς εἶνε ἢ βίβλος τῶν σοφῶν καὶ ὄλοι οἱ τολμηροὶ νέοι, ποὺ ἔχουν νὰ εἰποῦν κατὰ ὄρατον εἰς κάθε νέαν γενεάν, — οἱ Βοετίοι, οἱ Ραμπελαί, οἱ Ἑρασμοί, οἱ Μαρξοῦνο, οἱ Λόκε, οἱ Ρουσσώ, οἱ Ἀλφιέροι, οἱ Κόλραϊτς — ὄλοι εἶνε ἀναγνώστα τοῦ Πλάτωνος, ποὺ ἀπέκτησαν τὴν ἰκανότητα νὰ μεταφράσουν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ των ὅ,τι καλύτερον ἔλεγε ἐκεῖνος μέσα του. Καὶ ἀπὸ τοῦς μεγαλειτέρους ἀκόμη ἀνδρας πρέπει νὰ γίνῃ κάποια ἀφαίρεσις

συνεπεία — πῶς νὰ τὸ εἶπω; — τῆς ἀτυχίας, ποὺ εἶχαν νὰ ἔλθουν εἰς τὸν κόσμον ὕστερον ἀπὸ αὐτὸν τὸν Γενικευτὴν, ὁ ὁποῖος ἐξηγῆτησεν ὄλα τὰ θέματα. Καὶ ὁ ἅγιος Ἀγούστίνος καὶ ὁ Κοπέρονικος καὶ ὁ Νεύτων καὶ Μπέμε καὶ ὁ Σβέδομοργ καὶ ὁ Γκαίτε εἶνε καὶ αὐτοὶ χρεωφειλῆται του καὶ ἀναγκάζονται νὰ τὸν ἀναμασήσουν. Διότι πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ ὅτι εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἤξευρε καὶ ἐτόλμησε νὰ διατυπώσῃ τοὺς πλέον γενικῶς ὄρους, ὀφείλομεν ἐπίσης ν' ἀποδώσωμεν καὶ τὴν δόξαν τῶν εἰδικῶν λεπτομερειῶν, αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἐξ ἐκείνων.

Ὁ Πλάτων εἶνε ἢ φιλοσοφία καὶ ἢ φιλοσοφία εἶνε ὁ Πλάτων, — ἢ δόξα καὶ τὸ αἰσθῆς ἐν ταῖς τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπειδὴ οὔτε ὁ Λατίνος οὔτε ὁ Σάξων κατώρθωσε μὴδὲ μίαν κᾶν κεραιάν νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς ἐννοίας τῶν κατηγοριῶν του. Δὲν εἶχε γυναῖκα, δὲν εἶχε τέκνα ἀπόγονοί του ὄμως εἶνε οἱ φιλόσοφοι ὄλων τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν καὶ ὄλοι αὐτοὶ εἶνε βαπτισμένοι μέσα εἰς τὸ χρῶμα τῆς διανοίας του. Ὅσονοδήποτε μεγάλους ἀνδρας καὶ ἂν μᾶς στέλλῃ ἀκατάπαυστα ἢ φύσις ἀπὸ τὰς ἀβύσσους τοῦ σκότους, ὄλοι εἶνε ἀνδρες ἰδιοί του, ὄλοι εἶνε *πλατωνικοί*! Καὶ ἔχομεν ἔμπροσθέν μας κατὰ πρῶτον τοὺς Ἀλεξανδρινούς φιλοσόφους, ἀποτελοῦντας ὀλόκληρον πλειάδα μεγάλων πνευμάτων, ἀργότερα τοὺς μεγάλους ἀνδρας τῶν χρόνων τῆς Ἐλισάβετ, ποὺ καὶ αὐτοὶ δὲν εἶνε κατώτεροι τῶν πρώτων, τὸν σερ Θωμᾶν Μούρ, τὸν Ἑρρίκον Μούρ, τὸν Τζῶν Σμιθ, τὸν λόρδον Βάκωνα, τὸν Ἰερερμῖαν Τέυλορ, τὸν Ράφ Κούδουωρ, τὸν Σύδεγαμ, τὸν Θωμᾶν Τέυλορ, τὸν Φιτοῖνον καὶ τὸν Μιρανδόλαν. Ὁ Καλβινισμὸς περιέχεται ἤδη εἰς τὸν *Φαίδωνα*, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει μάλιστα καὶ αὐτὸν τὸν Χριστιανισμὸν.

Ο Ίσλαμισμός ὄλην τὸν φιλοσοφίαν του — εἰς τὸ ἐγχειρίδιον τῆς ἠθικῆς, εἰς τὸ Ἀχλάκ-ν-Γιάλαλν — δανεῖται παρ' αὐτοῦ. Ο Μυστικισμὸς δλόκληρον του τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸν Πλάτωνα τὸ εὐρίσκει. Ο ἄστος αὐτὸς μιᾶς ἑλληνικῆς πόλεως δὲν ἔχει γενέθλιον πόλιν καὶ δὲν ἔχει πατρίδα, διότι ὁ Ἄγγλος, πού τὸν ἀναγινώσκει ἀναφωνεῖ: «Τί ἄγγλικά!» καὶ ὁ Γερμανός: «Τί τευτονικά!» καὶ ὁ Ἰταλός: «Τί ῥωμαϊκά καὶ τί ἑλληνικά!» Ὅπως περὶ τῆς ἀργείας Ἑλένης ἐλέγγοτο ὅτι εἶχε τὸ καθολικὸν ἐκείνο κάλλος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὁ καθεὶς ἠσθάνετο τὸν ἑαυτόν του δεσμευόμενον καὶ ἀνηκόντα εἰς αὐτήν, ἔτσι καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὸν ἀναγνώστην τῶν μερῶν μας φαίνεται σὰν νὰ ἦνε ἀμερικανικὸν πνεῦμα. Ο ἀπέραντος καὶ τὰ πάντα περιλαμβάνων ἀνθρωπισμὸς του ὑπερῆλθε ὅλα τὰ τοπικὰ καὶ ἰδιαιτέρα σύνορα.

Ἡ ἀγανὴς αὐτῆ ἔκτασις τοῦ πνεύματός του μᾶς διδάσκει προσετι ποίαν γνώμην πρέπει νὰ σχηματίζωμεν περὶ τοῦ πολλαχῶς διαφιλονικουμένου ζητήματος περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀποδομένων συγγραμμάτων, — περὶ τοῦ ποῖα ἐξ αὐτῶν εἶνε γνήσια καὶ ποῖα ὑποβολιμαία. Εἶνε περίεργον διὰ ὁποῦδήποτε καὶ ἂν ἐφανισθῇ ἀνὴρ ὑπερέχων κατὰ μίαν δλόκληρον κεφαλὴν τοὺς συγχρόνους του, θὰ γεννηθοῦν θάττον ἢ βράδιον ἀμφιβολία περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἔργων του. Τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὸν Ὀμηρον, εἰς τὸν Πλάτωνα, εἰς τὸν Ῥαφαὴλ καὶ εἰς τὸν Σαίξπηρ. Διότι αὐτοὶ οἱ ἄνδρες ἐξασκοῦν εἰς τοὺς συγχρόνους των μόνον τοιαύτην μαγνητικὴν δύναμιν, ὥστε οἱ τριγυροὶ των ἤμποροιν νὰ ἐκτελέσουν ὅ,τι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν θὰ κατώρθωναν μόνον των καὶ τοιουτοτρόπως ὁ μέγας ἀνὴρ ζῆ ταυτοχρόνως μέσα εἰς πολλὰ σώματα καὶ γράφει ἢ ζωγραφίζει ἢ ἐργάζεται μὲ πολλὰς χεῖρας καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ δὲν εἶνε πλέον εἰκόλον νὰ ἐξακριβωθῇ ποῖον εἶνε τὸ αὐθεντικὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου καὶ ποῖόν εἶνε ἄλλως προῖον τῆς σχολῆς του.

Καὶ ὁ Πλάτων, ὅπως καὶ πᾶς μέγας ἀνὴρ, ἀπερρόφησε τὴν ἐποχὴν του. Τί ἄλλο εἶνε ὁ μέγας ἀνὴρ παρὰ ἄνθρωπος μὲ δυνατὰς ἀποροφητικὰς ἰδιότητας, μὲ τὰς ὁποίας παραλαμβάνει μέσα του ὡς πνευματικὴν τροφὴν ὅλας τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν γένει πᾶσαν γνῶσιν τῆς ἐποχῆς του; Τίποτε δὲν ἀφήνει ἄθικτον καὶ τὰ πάντα εἶνε ἱκανὸς νὰ χειρισθῇ. Ὅ,τι δὲν χρησιμεύει εἰς τὴν ἠθικὴν διαίτησιν, θὰ χρησιμοποιοῦν εἰς τὴν γνῶσιν. Συνεπεία τούτου κατηγορεῖται πάντοτε ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του ὡς λογικόποπος. Ἀλλὰ μόνον ὁ δημιουργικὸς νοῦς ἠξέουει νὰ δανεῖσθῃ καὶ ἡ κοινωνία δὲν ἀργεῖ νὰ λησμονήσῃ τοὺς ἀπειροῦθιμους ἐργάτας, οἱ ὁποῖοι ἐδούλευσαν ὑπὸ τὰς

διαταγὰς τοῦ ἀρχιτέκτονος τούτου καὶ ἐπιφύλασσει ὄλην τῆς τὴν εὐγνωμοσύνην μόνον εἰς αὐτόν. Ἐγκωμιάζοντες τὸν Πλάτωνα πιδανὸν νὰ ἐγκωμιάζωμεν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν Σόλωνα, τὸν Σώφρονα, ἢ τὸν Φιλόλαον. Ἔστω. Κάθε βιβλίον εἶνε ἀπόσπασμα ἄλλου, καθὼς καὶ κάθε σπῆτι εἶνε ἐπίσης ἀπόσπασμα ἀπὸ ὅλα τὰ δάση, τὰ ὄρυγεῖα, καὶ τὰ λατομεῖα καὶ κάθε ἄνθρωπος εἶνε ἀπόσπασμα ἀπὸ ὅλους τοὺς προγόνους του. Καὶ ὁ ἀθροιστικὸς αὐτὸς δημιουργικὸς νοῦς εἰσέπραττε φόρους ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη.

Ο Πλάτων ἀπερρόφησε ὄλην τὴν γνῶσιν τῆς ἐποχῆς του τὸν Φιλόλαον, τὸν Τίμαιον, τὸν Ἡράκλειτον, τὸν Παρμενίδην καὶ λοιπούς, ἔπειτα τὸν διδασκάλον του Σωκράτη — καὶ ἐπειδὴ εἶχε συνειδήσιν τῆς συνθετικῆς του δυνάμεως, ἢ ὁποῖα καὶ τότε καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη ἔμεινεν ἀνέφικτος — μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ κάμῃ ἰδικὸν του ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τοῦ προσφέρῃ ὁ Πυθαγόρας, κατόπιν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἴσως ἐτι βαθύτερον εἰς τὴν Ἀνατολήν διὰ νὰ μεταγγίσῃ εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν πνεῦμα τὸ ἄλλο ἐκείνο στοιχεῖον, τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀνάγκην ἡ Ἑρῶπη. Αὐτὸ τὸ τεράστιον ὕλικόν, τὸ ὁποῖον ἐναπεταμίευσεν ἡ διάνοια του, παρέχει εἰς αὐτόν τὸ δικαίωμα νὰ θεωρηθῇ ὁ ἀντιπροσώπος τῆς φιλοσοφίας. Εἰς τὴν πολιτείαν του αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει: «Τόδε μὲν σὺν, οἶμαι, πᾶς ἡμῖν ὁμολογήσει, τοιαύτην φύσιν καὶ πάντα ἔχουσαν, ὅσα προσετέξαμεν νῦν δὴ, εἰ τελέως μέλλοι φιλόσοφος γενέσθαι, ὀλιγάκις ἐν ἀνθρώποις φύεσθαι καὶ ὀλίγας». Πᾶς ἄνθρωπος, θέλων νὰ ἐκτελέσῃ τι ἀξιόλογον, ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον ἀπὸ ὑψηλοτέρης περιωπῆς. Ο φιλόσοφος ὀφείλει νὰ ἦνῃ τι πλεόν τοῦ ἀπλοῦ φιλοσόφου. Ο Πλάτων εἶνε προικισμένος μὲ ὅλα τὰ προσόντα τοῦ ποιητοῦ καὶ ὡς τοιοῦτος μάλιστα ἐδρίσκειται ἐπὶ τῆς ὑψίστης βαθμίδος (μολονότι ὑποθέτω ὅτι ἔστρεφτο τοῦ χαρίσματος τῆς λυρικῆς ἐκφράσεως) καὶ κυρίως δὲν εἶνε ποιητὴς διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἐπροτίμησε νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν ποιητικὴν του ἰδιοφυίαν πρὸς ἄλλον σκοπόν. Οἱ μεγάλοι νόες ἔχουν τὰς συντομωτέρας βιογραφίας. Καὶ οἱ ἐξάδελφοὶ των ἀκόμη δὲν γνωρίζουν τὰ κατ' αὐτούς. Ἔζησαν εἰς τὰ συγγραμμάτα των καὶ ὁ οἰκιστὸς καὶ ὁ δημόσιος βίος των ἦτο συνήθης καὶ χυδαῖος. Ἐὰν θέλωμεν νὰ μάθωμεν ποῖα ἦσαν αἱ κλίσεις των καὶ ποῖα ἡ μορφή των, θὰ εὐρωμεν ὅτι ἐκεῖνος ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας των, πού τοὺς ἐθαύμασε περισσότερο, αὐτὸς ἔχει καὶ τὰ πλεόν ὅμοια μὲ αὐτοὺς χαρακτηριστικά. Ἰδιαιτέρως ὁ Πλάτων δὲν ἔχει ἐξωτερικὴν βιογραφίαν. Δὲν ἠξέουρμεν καθόλου, εἰάν εἶχεν ἐρωμένην, γυναῖκα ἢ τέκνα. Ὅλα ταῦτα τ' ἀνέμειξε καὶ ἀπετέλεσε χρώματα. Ὅπως ἡ καλὴ θερμάστρα καίει καὶ

καταναλίσκει καὶ τὸν ἴδιόν της καπνόν, ἔτσι καὶ ὁ φιλόσοφος ὅ,τι ἀξιόλογον περιέχει ἢ ὑπαρξίς του τὸ μεταβάλλει εἰς τὰ ἔργα τῆς διανοίας του.

Ἐγεννήθη εἰς τὰ 430 π. Χ. καθ' ὃν περίπου καιρὸν ἀπέθνησκον ὁ Περικλῆς εἶλκε τὸ γένος ἀπὸ ἐπιφανῆ τῶν Ἀθηνῶν οἰκογένειαν καὶ εἶχε φαίνεται, κατ' ἀρχὰς κλίσιν πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔργα, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ηλικίας του συναντηθεὶς μὲ τὸν Σωκράτη, ἔστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὸ στάδιον τῶν ὄπλων καὶ παρέμεινεν ἐπὶ δέκα ἔτη μαθητῆς τοῦ Σωκράτους μέχρι τῆς θανάτου. Κατόπιν ἀπῆλθεν εἰς τὰ Μέγαρα, μετέβη κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἄλκωνος καὶ τοῦ Διονυσίου εἰς τὴν Συκελίαν. Ἀργότερα ἐπεξέτεινε τὰς περιηγήσεις του εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρόν, κατὰ τινας μὲν τρία, κατ' ἄλλους δὲ δεκατρία ἔτη. Μερικοὶ μάλιστα λέγουν, ὅτι ἐταξίδευσεν καὶ μέχρι Βαβυλωνίας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε βέβαιον. Ἐπανελθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἤρχισε νὰ διδάσκη ὅσους εἶλκον ἢ φύμῃ του καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ 81^{ον} ἔτος τῆς ζωῆς του, τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, καθ' ἣν ὤραν ἠσοχολεῖτο γράφων.

Ἀλλὰ ἡ βιογραφία τοῦ Πλάτωνος εἶνε ἐσωτερικὴ. Πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καταλαμβάνει τὴν ὑπάτην θέσιν εἰς τὴν πνευματικὴν ἱστορίαν τῆς φυλῆς μας καὶ διὰ τί οἱ ἄνθρωποι, ἀναλόγως μὲ τὸν βαθμὸν τῆς μαθησεὸς των, γίνονται ὅλοι μαθηταὶ του, — ἀφ' οὗ ὅπως ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐμβῆκε μέσα εἰς τὴν οικιακὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς ὁμιλίαις κάθε ἀνδρὸς καὶ κάθε γυναῖκος τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀμερικανικῶν ἔθνων, ἔτσι καὶ τὰ συγγραμμάτα τοῦ Πλάτωνος ἀπησχόλησαν κάθε φιλοσοφικὴν σχολὴν, κάθε λόγιον, κάθε Ἐκκλησίαν, κάθε ποιητὴν καὶ μάλιστα κατέστησαν ἀδύνατον εἰς τὸν καθένα, μὲν φθῆσι εἰς ἐν κάπως ἀνώτερον ἐπίπεδον μορφώσεως, νὰ σκέπτεται ἄλλως παρὰ δι' αὐτοῦ. Τὸν βλέπομεν νὰ στέκεται εἰς τὸ μέσον μεταξὺ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σκέψεως κάθε ἀνθρώπου, ἀφ' οὗ ἐπέθηκε τὸ ὄνομα του καὶ τὴν σφραγίδα του εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς σκέψεως. Ὅσαίς τὸν ἀναγινώσκω, πάντοτε κινεῖ τὴν ἐκκλησίαν μου ὁ νεωτερισμὸς τοῦ ὕφους του καὶ τοῦ πνεύματός του. Μέσα εἰς αὐτόν ἔχομεν τὸν σπόρον τῆς Ἑρῶπης ἐκείνης, ἢ ὁποῖα μᾶς εἶνε τόσον γνωστὴ μὲ τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῶν τεχνῶν της καὶ τῶν πολέμων, μέσα εἰς αὐτόν ὑποφώσκουν ἠρέμως ὅλα της τὰ χαρακτηριστικά, εὐκρινῶς ἤδη κατάδηλα ὑπὸ τὸ διαυγὲς πνεῦμα του, ὄχι ὅμως καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα οὐδενὸς ἄλλου τῶν πρὸ αὐτοῦ. Εἰς τὰς ἱστορίας ἐπανελήφθη ἔκτοτε πλειστάκις, ἀλλὰ κἀνὲν γένον στοιχεῖον δὲν

προσετέθη εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχικῶς πλασθεῖσαν εἰκόνα. Ἡ αἰωνία του νεωτεριστικότης εἶνε τὸ κριτήριον διὰ κάθε ἀριστοτέχνημα, εἶνε ἡ ἀπόδειξις ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν παρεσύρθη ἀπὸ τίποτε τὸ τοπικὸν καὶ πρόσκαιρον, ἀλλὰ ἐπέμεινεν εἰς τοὺς πραγματικὸς καὶ διαρκεῖς χαρακτήρας. Πῶς λοιπὸν συνέβη ὁ Πλάτων νὰ γίνῃ Ἑρῶπη καὶ ἡ Φιλοσοφία τῆς Ἑρῶπης καὶ σχεδὸν ν' ἀποτελῇ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Φιλοσοφίαν της εἶνε τὸ πρόβλημα, τοῦ ὁποῖου τὴν λύσιν ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὸ παρὸν θέμα.

Τὸ τοιοῦτον δὲν θὰ ἦτο ποτε δυνατόν ἀνευ ἐνὸς ὕγιους, ἀληθινοῦ καὶ τελείου ἀνθρώπου, ἱκανοῦ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ συγχρόνως τὸ ἰδεῶδες, ἦτοι τοὺς νόμους τοῦ πνεύματος καὶ τὸ πραγματικόν, ἦτοι τὴν τάξιν τῆς φύσεως. Ἡ πρώτη περίοδος ἐνὸς ἔθνους, ὡς καὶ ἡ κάθε ἀτόμου, εἶνε ἡ περίοδος τῆς ἀνεπιγνώστου ὀρηκτικῆς δυνάμεως. Τὰ παιδιά κλαίου, φωνάζουν καὶ ποδοκροτοῦν ἐξ ὀργῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐκφράσουν τὰς ἐπιθυμίας των. Μόλις ἀρχίσουν νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ λέγουν, ὅ,τι θέλουν καὶ διὰ τὸ θέλουν, γίνονται ἡπιώτερα. Εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐνηλίκων, ἐφ' ὅσον ἀκόμη ἡ δύναμις τῆς διανοίας εἶνε ἄξετος καὶ ἀκατέργαστος, οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες ὁμιλοῦν ἀτόμα καὶ φωνακτῶν, θορυβοῦν, χειρονομοῦν καὶ παραφέρονται ἢ συνομιλία των εἶνε γεμάτη ἀπὸ βλασημίας καὶ ἐνόρκους φωνακίας. Ἀλλ' ὅταν μὲ τὴν προοῦσαν παιδείαν ἐπιτελεσθῇ κάποια καθαρσις καὶ ἀρχίσουν νὰ φαίνονται εἰς αὐτοὺς τὰ πράγματα ὄχι πλέον ὡς ἄμορφοι ὄγκοι καὶ μᾶζαι, ἀλλὰ κάπως καθαρότερον τακτοποιημένα, ἀρχίζουν καὶ αὐτοὶ ν' ἀπαλλάττονται ἀπὸ τὴν νευρικὴν των ἐκείνην διέγερσιν καὶ ἐκδέτουν τὰς ἰδέας των ἡσυχὰ καὶ καθαρά. Ἐὰν ἡ γλῶσσα δὲν ἦτο πλασμένη διὰ τὸν ἔναρθρον λόγον, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἦτον ἀκόμη ὡς τὰ θηρία ἐντὸς τοῦ δάσους. Ἀλλὰ ἡ ἰδία ἀδυναμία, ἡ ἰδία ἀνικανότης — ἐπὶ ἀνωτέρου μόνον ἐπίπεδον — ἀνορθοῦται ἀπέναντι μας καθημερινῶς κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν παραφόρων γένων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. «Ἀχ, δὲν μ' ἐννοεῖτε! δὲν εὐρέθη ἀκόμη κανεὶς, ὁ ὁποῖος νὰ μ' ἐννοῇ!» — καὶ ἀναστενάζουν καὶ κλαίου, γράφουν στίχους καὶ περιφέρονται μονήρεις εἰς ἔρημα μέρη, — διότι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἐκφράσουν ἐντελῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σκέπτονται. Μετὰ ἕνα ἢ δύο μῆνας συγκατανεύει ὁ ἀγαθὸς ἄγγελος των καὶ συναντῶνται μὲ κάποιον, πού νὰ ἔχη μίαν τοιαύτην συγγένειαν μὲ αὐτοὺς, ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν ἡφαιστειώδη των κατάστασιν καὶ μὲν μὲν ἀποκατασταθῇ μία ὁμαλὴ μεταξὺ των συγγένειαις, ἀποβαίνουσαν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης χρήσιμα μέλη τῆς κοινωνίας. Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε. Πᾶσα πρόοδος ἀγεῖ ἀπὸ τὴν τυφλὴν

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ταῦτα αἰτία με μυθολογικὰς παραστάσεις. Καὶ τέλος εμφανίζεται ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος καταρρέκει καὶ ταξιδεῖται, ὁ ὁποῖος δὲν χρειάζεται ὄλον αὐτὸν τὸν βάρβαρον χρωματισμόν, αὐτὰ τὰ σημάδια καὶ τὰς φωνάς, διότι αὐτὸς ἤξευρε νὰ προσδιορίσῃ. Αὐτὸς ἀρῆνει κατὰ μέρος τὴν Ἄσιαν καὶ μαζί με αὐτὴν τὸν στόμφον καὶ τὴν ἀγροικίαν καὶ ἐνσαρκώνει τὴν ἀνατολὴν τῆς διανοίας καὶ τῆς νηφαλίου ἀκριβολογίας. «Ἐκεῖνος εἶνε δι' ἐμὲ ὁμοῖος με θεόν, ὁ ὁποῖος ἤμπορεῖ νὰ διαιρῇ καὶ νὰ ὀρίσῃ».

Αὐτὴ ἡ ὀριστικὴ εἶνε ἡ φιλοσοφία. Φιλοσοφία εἶνε ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἤμπορεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ κόσμου. Βασίζεται δὲ ὁ λόγος οὗτος πάντοτε εἰς δύο θεμελιώδη πράγματα, εἰς τὸ ἓν καὶ τὸ δύο, πρῶτον εἰς τὴν ἐνότητα ἢ ταυτότητα καὶ δεύτερον εἰς τὴν διαφορότητα. «Ὅλα τὰ πράγματα ἀνάγονται εἰς τὸ ἓν, εἰάν ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος τὰ διέπει, εἰάν ἀντιλαμβάνωμεθα τὰς ἐπιπολαίους διαφορὰς καὶ τὴν βαθεῖαν ὁμοιότητα ὄλων. Ἀλλὰ κάθε πνευματικὴ πράξις — καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἀντίληψις τῆς ταυτότητος ἢ ἐνότητος πρέπει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν διαφορὰν τῶν πραγμάτων. Ἐνότης καὶ ἑτερότης εἶνε ἀδύνατον νὰ ὀμιλήσωμεν ἢ νὰ σκεφθῶμεν χωρὶς νὰ συμπεριλάβωμεν ἀμφότερα.

Ὁ νοῦς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ τὴν αἰτίαν πολλῶν ἀποτελεσμάτων καὶ ὅταν τὴν ἀνακαλύψῃ, ν' ἀναζητήσῃ τὴν αἰτίαν τῆς αἰτίας καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν τὴν αἰτίαν ταύτης, ἀδιακόπως προχωρῶν εἰς τὸ βάθος ἐμπορούμενος ἀπὸ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἀπαιτεῖται καὶ μέλλει νὰ φθάσῃ εἰς μίαν ἀπόλυτον καὶ ἰκανοποιητικὴν ἐνότητα — εἰς κάτι ἓν, ποῦ εἶνε τὸ πᾶν. — «Μέσα εἰς τὸν ἥλιον εἶνε τὸ φῶς, μέσα εἰς τὸ φῶς εἶνε ἡ ἀλήθεια καὶ μέσα εἰς τὴν ἀλήθειαν εἶνε τὸ ἀφθαρτον εἶναι», λέγουν αἱ Βέδα. Ὁλη ἡ φιλοσοφία τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἔχει τὴν αὐτὴν κεντρομόλον τάσιν. Ἀπὸ μίαν ἀντίθετον ἀνάγκη ὠθηόμενος ἐπιστρέφει ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ ἓν πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἓν, ἀλλ' ἄλλοιον ἢ πολλαπλοῦν, ἀπὸ τὴν αἰτίαν πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τονίζει τὴν ἀναγκαίαν ὑπαρξίν τῆς πολλαπλότητος, τὴν αὐτόματον ὑπαρξίν ἀμφοτέρων, ἐπειδὴ ἐκάτερον περιλαμβάνεται καὶ συνυφαίνεται μαζί με τὸ ἕτερον. Τὸ πρόβλημα λοιπὸν τῆς νοήσεως εἶνε νὰ χωρίσῃ αὐτὰ τὰ τελείως συναναμεμιγμένα στοιχεῖα καὶ κατοπίν νὰ τὰ συνενώσῃ μεταξύ των. Ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἀντιφάσκει καὶ ἀποκλείεται ἀμοιβαίως — καὶ ὁμοῦς τὸ ἓν διολισθαίνει τόσον γρήγορα μέσα εἰς τὸ ἄλλο, ὥστε ποτὲ δὲν ἤμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν τί εἶνε τὸ ἐνιαῖον ἢ ὄχι. — Μὲ τόσην ταχύτητα φθάνει ὁ πρωτεύς εἰς τοὺς βαθυτέρους βυθούς,

εἰάν θέλωμεν ν' ἀτενίσωμεν τὸ ἓν, τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθόν, με ὄσην ἀνέρχεται εἰς τὰς ἐπιφανείας καὶ εἰς τ' ἀκρότατα τέρατα τῆς ὕλης.

Εἰς ὅλα τὰ ἔθνη εὐρίσκονται διάνοιαι ὠθοῦμεναι ἀπὸ ἑμψυτον κλίσιν νὰ ἐπιμένουν εἰς τὴν σύλληψιν τῆς θεμελιώδους ἐνότητος. Εἰς τὰς ἐνθουσιώδεις ἐκστάσεις τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θρησκείας πᾶσα ὑπαρξὶς συγχωνεύεται μέσα εἰς τὸ ἓν εἶναι. Αὐτὴ ἡ τάσις ἐξεδηλώθη πρὸ πάντων εἰς τὰ θρησκευτικὰ συγγράμματα τῆς Ἀνατολῆς, ἰδίως δὲ εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν Ἰνδῶν, εἰς τὰς Βέδας, εἰς τὴν Μπαγαβατ-Γίτα καὶ εἰς τὴν Βισνοῦ-Πουράνα. Τὰ συγγράμματα ταῦτα περιέχουν αὐτὴν σχεδὸν μόνον τὴν ἰδέαν καὶ εἰς τὴν ἐξύμνησίν της ἀναδεικνύονται καθαφαὶ καὶ ἔξοχοι μελωδία.

Τὸ πᾶν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό. Ὁ φίλος καὶ ὁ ἐχθρὸς εἶνε ἀπὸ τὴν αὐτὴν ὕλην ὁ γεωργός, τὸ ἀροτρον καὶ τὸ χῶμα εἶνε ἀπὸ μίαν ὕλην καὶ ἡ ὕλη εἶνε τοιαύτη καὶ τόση, ὥστε δὲν ἔχουν καμίας σημασίαν αἱ ἀλλαγὴ τῆς μορφῆς. «Ἦμπορεῖς, λέγει ὁ μέγας Κρίσνα εἰς ἓνα σοφόν, νὰ ἐννοήσῃς ὅτι δὲν διαφέρεις ἀπὸ ἐμέ. Ἐκεῖνο, ποῦ εἶμαι ἐγὼ εἶσαι καὶ σὺ καὶ τὸ ἴδιον εἶνε καὶ ὁ κόσμος με τοὺς θεοὺς του καὶ τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἄνθρωποι βλέπουν τὰς διαφορὰς, ἐπειδὴ εἶνε ζαλισμένοι ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν». «Αἱ λέξεις ἐγὼ καὶ ἰδικόν μου σημαίνουν ἄγγαρον. Ἀπὸ ἐμὲ θὰ μάθετε τί εἶνε τὸ μέγα Τελούταον εἰς τὸ σύμπαν. Εἶνε ὁ νοῦς, — ὁ νοῦς ποῦ ἐμφωλεῖ μέσα εἰς ὅλα τὰ σώματα, ἐνιαῖος, τέλειος, κύριος τῆς φύσεως, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν γέννησιν, τὴν αὔξησιν καὶ τὴν φθοράν, πανταχοῦ παρών, ἀποτελούμενος ἀπὸ ἀληθινὴν γνῶσιν, μὴ ἔχων τίποτε τὸ κοινὸν με τὰ μὴ πραγματικά, με τὰ ὀνόματα καὶ τὰ εἶδη καὶ τὰ παρόμοια εἰς τὸν παρελθόντα, τὸν παρόντα καὶ τὸν μέλλοντα χρόνον. Ἡ γνῶσις ὅτι αὐτὸς ὁ νοῦς, ποῦ καὶ ὀσείαν εἶνε εἰς, εἶνε ὁ ἴδιος καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μου σῶμα καὶ εἰς ὅλα τὰλλα σώματα, ἀποτελεῖ τὴν σοφίαν ἐκεῖνον, ποῦ κατενόησε τὸ ἐνιαῖον τῶν πραγμάτων. Ὅπως εἰς τὴν ἀθλητικὴν ὁ ἄθρ, ὅταν φυσᾶται εἰς τὸν αὐλὸν καὶ διέρχεται ἀπὸ τὰς ὀπὰς του, λαμβάνει ἄλλοτε ἄλλο ὄνομα κατὰ τὰ σημεῖα τῆς μονοσικῆς κλίμακος, ἔτσι καὶ ἡ φύσις τοῦ μεγάλου νοῦ ὁσονδήποτε πολλαπλαῖ καὶ ἂν ἦνε αἱ μορφαὶ του, αἱ ἀπορρέουσαι ὡς ἐπακολουθήματα πράξεων. Καταστροφόμενης τῆς ποικιλίας τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς, εἴτε ἐπρόκειτο περὶ Θεοῦ εἴτε περὶ ὁποιοῦδήποτε ἄλλου, δὲν θὰ ὑπάρξῃ πλέον καμία διαφορὰ».

«Ὁλος ὁ κόσμος εἶνε μόνον μία ἀποκάλυψις τοῦ Βισνοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ταυτούσιος με ὅλα τὰ πράγματα καὶ τὸν ὁποῖον οἱ σοφοὶ πρέπει νὰ θεωροῦν ὄχι ὡς κάτι διάφορον ἀπὸ ἑαυτούς,

ἀλλὰ ὡς κάτι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ με τὸν ἑαυτὸν τον». «Δὲν πηγαῖνω καὶ δὲν ἔρχομαι, οὔτε μένω κάπου καὶ οὔτε σὺ εἶσαι σὺ, οὔτε οἱ ἄλλοι ἄλλοι, οὔτε ἐγὼ ἐγώ!» «Λέγει δηλαδὴ δι, «τὸ πᾶν εἶνε μόνον νοῦς καὶ ὁ νοῦς εἶνε ὁ Βισνοῦ, καὶ τὰ ζῶα καὶ οἱ ἀστέρες εἶνε μόνον μία φθαρτὴ ζωγραφία καὶ τὸ φῶς εἶνε βαφή καὶ πᾶσα διάρκα εἶνε ἀπατηλὴ καὶ ὅλοι οἱ τύποι εἶνε δεσμὸι φυλακῆς καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανὸς εἶνε δόλωμα». Τὸ ἐπιδικωμόμενον ὑπὸ τοῦ νοῦ εἶνε ἡ ἀποσύνθεσις, ἡ διάλυσις εἰς τὸ εἶνε πέραν παντὸς τύπου — ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν Τάρταρον, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν — ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὴν φύσιν.

Ἄλλ' ἐν τῷ ἀφ' ἐνὸς ἡ θεωρία τείνει πάντοτε πρὸς μίαν φοβερὰν ἐνότητα, μέσα εἰς τὴν ὁποῖαν συγχωνεύονται ὅλα τὰ πράγματα, πᾶσα πράξις ἀφ' ἑτέρου θέπει πρὸς ὄλος ἀντίθετον διευθύνσιν, πρὸς τὴν ποικιλίαν. Ἡ πρώτη εἶνε ὁ δρόμος, ἡ τροχὰς τοῦ νοῦ, ἡ ἄλλη εἶνε φυσικὴ δύναμις. Ἡ Φύσις εἶνε τὸ πολλαπλοῦν. Ἡ ἐνότης ἀπορροφᾷ καὶ συγχωνεύει, δηλαδὴ ἐπαναφέρει εἰς ἑαυτήν. Ἡ Φύσις τοῦναντίον διανοίγει καὶ δημιουργεῖ. Αἱ δύο αὐταὶ ἀρχαὶ ἀναφαίνονται ἀναπαύστως καὶ διέπουν ὅλα τὰ πράγματα καὶ ὅλας τὰς σκέψεις ἢ ἐνότης καὶ ἡ πολλότης. Εἰς τὸ ἓν ἔχομεν τὸ εἶναι, εἰς τὸ ἄλλο τὴν σκέψιν· τὸ ἓν εἶνε ἀνάγκη, τὸ ἄλλο ἐλευθερία τὸ

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ὄρμην εἰς τὴν ἀκρίβειαν, εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἱστορίας κάθε ἔθνους ἀπὸ τὴν ἀκατέργαστον αὐτὴν νεότητα πρὸς τὸν ὄριμον πολιτισμὸν ἐπέρχεται μία στιγμή, καθ' ἣν ὀριμάζει ἡ δύναμις τῆς νοήσεως, καὶ ἐν ταῦτοις δὲν ἔγινεν ἀκόμη μικροσκοπικὴ, εἰς τρόπον ὥστε τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ ἀνθρώπος κατέχει ὀλόκληρον τὴν κλίμακα καὶ ἐν τῷ οἱ πόδες του βυθίζονται ἀκόμη εἰς τ' ἀχανῆ σκότη τῆς νυκτός, αὐτὸς με τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ με τὴν κεφαλὴν του ἀτενίζει ἠλιακὰ συστήματα καὶ οὐράνια σώματα. Αὐτὴ εἶνε ἡ στιγμή τῆς τελείας εὐφροσύνης, ἡ ἀκμὴ τῆς δυνάμεως.

Τοιοῦτό τι μᾶς δεκνύει ἐπίσης καὶ ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης εἰς ὅλα τὰ ἐδάφη, καθὼς καὶ ἡ ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας της. Αἱ πρῶται της καὶ σχεδὸν ἀπολεσθεῖσαι πληροφοραὶ μᾶς ἀφηγοῦνται τὸς ἐπιδρομὸς ἐξ Ἀσίας, κατὰ τὰς ὁποίας μετεφέρθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην μόνον τὰ ὄνειρα τῶν βαρβάρων, — ἓνα συγκεχυμένον μίγμα ἀκατέργαστων ἠθικῶν ἐνοιῶν καὶ φιλοσοφίας τῆς φύσεως, τὸ ὁποῖον ἡ διάνοια μερικῶν διδασκάλων ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ ταξινομή καὶ νὰ κατατάσῃ.

Πρὸ τοῦ Περικλέους ἤλθον οἱ ἐκτὰ σοφοὶ καὶ μαζί με αὐτοὺς αἱ ἀρχαὶ τῆς Γεωμετρίας, τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τῆς Ἠθικῆς μετ' αὐτοὺς ἔχομεν τοὺς φιλοσόφους τῆς Ἰωνίας, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀρχὴν τῶν πραγμάτων παρήγον ἀπὸ τὰς δυνᾶς ἢ τοῦ νεροῦ, ἢ τοῦ ἀέρος, ἢ τοῦ πυρός, ἢ τοῦ πνεύματος. Ὅλοι ἀναμιγνύουν τὰ ἀρχικὰ

ἐν ἡρεμία, τὸ ἄλλο κίνησις τὸ ἐν εἶνε δύναμις, τὸ ἄλλο διαίρεσις τὸ ἐν εἶνε ἰσχύς, τὸ ἄλλο ἀπόλαυσις τὸ ἐν συνείδησις, τὸ ἄλλο ὄρισμός τὸ ἐν μεγαλοφυΐα, τὸ ἄλλο ἰδιοφυΐα τὸ ἐν σοβαρότητι, τὸ ἄλλο γνώσις τὸ ἐν κτήσις, τὸ ἄλλο συγκοινωνία τὸ ἐν φυλῇ, τὸ ἄλλο μάθησις τὸ ἐν μοναρχία, τὸ ἄλλο δημοκρατία καὶ ἐὰν τολμήσωμεν νὰ ἐπεκτείνωμεν ἕτι περαιτέρω τὰς γενικεύσεις ταύτας καὶ νὰ ὀνομάσωμεν τὸν τελικὸν σκοπὸν ἀμφοτέρων, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἐνός εἶνε ἡ φυγὴ ἀπὸ τῆς ὀργάνωσις — ἡ καθαρά γνώσις, ἐν ᾧ ὁ σκοπὸς τοῦ ἄλλου εἶνε ἡ ὑψίστη ἐνοργάνωσις, ἡ ἐκτελεστικὴ χρῆσις ὄλων τῶν μέσων τῆς Θεότητος.

Κάθε ἐρευνητὴς κινούμενος ἀπὸ συνήθειαν ἢ ἰδιοσυγκρασίαν φέρεται πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν θεοτήτων τούτων τοῦ νοός. Ἡ θρησκεία τὸν ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἐνότητα, ἡ νόησις ἢ αἰσθήσις πρὸς τὴν πολλότητα. Πᾶσα ἐσπευσμένη ὁρμὴ πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην κατευθύνει ἀποτελεῖ ἐπικίνδυνον σκόπελον διὰ τὴν φιλοσοφικὴν θεωρίαν καὶ ἔρευναν. Εἰς αὐτὴν τὴν μονομερῆ φιλοσοφίαν ἀντικατοπτρίζεται καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν. Ἡ χώρα τῆς ἐνότητος, τῶν ἀκινήτων καὶ ἀποκρυσταλλωμένων θεσμῶν, ἡ ἔδρα τῆς φιλοσοφίας, ποῦ τέρεται εἰς τὴν ἀφαίρεσιν, ἢ πατρίς τῶν ἀνθρώπων, ποῦ καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει εἶνε ὀπαδοὶ τῆς ἐνοίας ἐνός βιβίου, ἀμειλίχτου καὶ ἀπειροῦ πεπρωμένου, εἶνε ἡ Ἀσία. Διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν τάξεων παρέχει ὁλικὴν ἐκφρασίαν εἰς τὴν πίστιν ταύτην. Ὁ νοῦς πάλιν τῆς Ἑδρώτης εἶνε εὐκίνητος καὶ δημιουργικὸς ἀντενεργεῖ πρὸς τὰς κοινωνικὰς τάξεις διὰ τῆς παιδείας. Ἡ φιλοσοφία τῆς Ἑδρώτης ἦτο πάντοτε ἐπιστήμη εἶνε πάντοτε ἡ χώρα τῶν τεχνῶν, τῶν ἐφευρέσεων,

τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἐλευθερίας. Ἐνῶ ἡ Ἀνατολὴ ἠγάπα τὸ ἀτελεύτητον, ἡ Δύσις ἠσθάνετο τέρεψιν εἰς τὸν συντετὸν περιορισμόν. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς εἶνε ὁ θρίαμβος τῆς ἰδιοφυΐας τῆς συστηματικότητος, τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τῆς ἐπιδεξιότητος, τῆς ἀγάπης, τῶν σχημάτων, τῆς λαορείας τῆς ἐκφράσεως, τῶν νοητῶν ἀποτελεσμάτων. Ὁ Περικλῆς, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Ἑλλάς εἰργάσθησαν εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦτο μὲ ὄλην τὴν θέρημν τῆς ψυχῆς των, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀκόμη ψυχραίνει ἢ πρόβλεψις τῆς βλάβης, ποῦ ἠμπορεῖ νὰ ἐπιφέρει ἢ ὑπερβολή. Δὲν εἶχαν ἐμπροσθέν των ἀκόμη καμίαν ἀτυχή πολιτικὴν οἰκονομίαν, οὔτε τὸν ἀπαίσιον Μάλτου, οὔτε Παρισίους καὶ Λονδῖνον, οὔτε ἀσπλαγχνον διαίρεσιν εἰς τάξεις δὲν εἶχαν τὴν ἀθλιότητα τῶν ἐργατῶν τῆς κροφοβελόνης, τῶν ὑφαντουργείων, τῶν ἀρμολογῶν τῶν σιδηρουργείων, τῶν μεταλλωρῶν οὔτε Ἴρλανδίαν, οὔτε ἰνδικὰς πατριάς, αἱ ὁποῖαι ἀνεγεννήθησαν εὐθύς ὡς ἡ Ἑδρώπη ἀπεφάσισε νὰ τὰς καταργήσῃ. Ἡ τέχνη ἀκτινοβολοῦσεν εἰς τὴν λάμπριν τῆς νεότητός της. Ἐκοπτον τὸ Πεντελῆσιον μάρμαρον ὡς νὰ ἦτον χιόνι καὶ τὰ τέλεια ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς των καὶ τῆς γλυπτικῆς των ἐφαίνοντο εἰς ἐκείνους ὡς φυσικὰ πράγματα, ὄχι δυσκολώτερα ἀπὸ τὴν κατασκευὴν σήμερον ἐνός πλοίου εἰς τὰ νεορεῖα τῆς Ἀγγλίας, ἢ τὴν ἀνέγερσιν νέου μύλου εἰς τὸ Λόουσαλ. Ἀλλὰ ὅλα ταῦτα εἶνε πλέον κοινὰ καὶ ἠμποροῦν νὰ θεωρηθῶν ὡς δεδομένα. Αἱ ῥωμαϊκαὶ λεγεῶνες, ἡ νομοθεσία τῶν Βυζαντινῶν, τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας, αἱ αἰθουσαὶ τῶν Βερσαλλίων καὶ τὰ καφενεῖα τῶν Παρισίων, οἱ ἀτιμόμυλοι, τὰ ἀτιμόπλοια καὶ τ' ἀτιμόκινητα ἔκτοτε παρουσιάζονται ὅλα ἐν ἀπόπτῳ, ὡς ἐν προοπτικῇ αἱ πολιτικαὶ συναθροίσεις, αἱ ἐλλογικαὶ κάλπαι, αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ εὐθηνὰ βιβλία.

[Ἀκολουθεῖ]

Μεταφραστὴς Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΜΑΡΗ-ΚΛΑΙΡ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Ἡ ἐρχόμενη Κυριακὴ ἦταν Κυριακὴ τῆς Λαμπρῆς. Ἡ Ἀντέλα εἶχε πάει στὴν ἐκκλησία μέσα στὸ ἀμάξι τῆς κυρίας Ἀλφόνσου. Ἐγὼ εἶχα μείνει μόνη μ' ἓναν ἐργάτη νὰ φυλάγω τὸ σπίτι. Τὸ ἀπόγευμα κοιμήθηκα ἐκείνος πάνω σὲ κάτι ἄχαρα χυμένα στὴν εἴσοδο, κ' ἐγὼ κατέφυγα στὸ ἀγαπημένο μου πριναρί.

Πρόσεξα ν' ἀκούσω τὸν ἦχο τῆς καμπάνας. Μά, τὸ κτήμα ἦταν πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ τίποτε δὲν ἐφθινε ἕως ἐδῶ.

* Ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὰς 15 Δεκεμβρίου 1910.

Συλλογίσθηκα τὴν ἀδελφὴ Μαρία. Συλλογίζομαι καὶ τὴ Σοφία, ποῦ ἐρχότανε νὰ μὲ ξυπνήσῃ γιὰ ν' ἀκούσω τίς καμπάνες, ποῦ χτυποῦσαν τὸ Πάσχα ὅλες μαζί.

Θυμοῦμαι μιὰ χρονίᾳ ποῦ τὴν εἶχε πάρει ὁ ὕπνος τόσο εἶχε λυπηθῆ, ὅπου, τὸ ἐρχόμενον ἔτος, ἔβαλε στὸ στόμα της ἓνα χοντρὸ χαλί, γιὰ νὰ μὴν ἀποκοιμηθῇ. Τὴ στιγμὴ ποῦ τὴν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος, χτυποῦσε τὸ χαλί πάνω στὰ δόντια της, καὶ ξυπνοῦσε.

Θυμήθηκα καὶ τὴ λειτουργία, ποῦ ἔψαλε ἡ Κολλέτη. Ξαναεῖδα τὸ τρελὸ τρέξιμο πάνω στὴ

γλῶσση καὶ τὸ σοβαρὸν ὄφρος τῆς ἀδελφῆς Μαρίας, ποῦ φρόντιζε γιὰ τὸ λαμπράτικο τραπέζι.

Καὶ τὸ βράδυ, ἀντὶ νὰ ἰδῶ τὸ λεπτὸ καὶ ἀγαπητὸ πρόσωπο τῆς ἀδελφῆς Μαρίας, θὰ ἔβλεπα τὴν ἀχάριστη ὄψη τῆς κυρίας Ἀλφόνσου καὶ τὰ γνωστότερα μάτια τοῦ ἀνδρός της, ποῦ πάντα μὲ φόβιζαν. Σκεπτόμουν πὼς εἶχα πολὺν καιρὸ νὰ μείνω ἀκόμα στὸ κτήμα, καὶ μ' ἐπιανε ἀπελπισία.

Ἐκλαμα πολὺ. Ὁ ἥλιος εἶχε πολὺ χαμηλώσει. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κλαδιὰ ἔβλεπα νὰ πέφτουν πάνω στὸ λιβαδί οἱ μακρὺς καὶ λεπτὲς σκιές ποῦ ἔρχονταν οἱ λέκτες, καὶ κοντὰ μου εἶδα νὰ σαλεύη μιὰ μεγάλη σκιὰ. Προχωροῦσε, σταματοῦσε ἔπειτα καὶ πάλι ξανάρχιζε.

Κατάλαβα πὼς κάποιος ἦταν κοντὰ στὸ καταφύγιό μου τὴν ἴδια στιγμὴ παρουσιάσθηκε ὁ ἀνθρωπος, ποῦ φοροῦσε τὴν ἄσπρη μπλουζά, σκύβοντας κάτω ἀπὸ τὰ κλαδιὰ.

Ἐνοίωσα νὰ παγῶνῃ τὸ αἷμα μου.

Ὅμως συνῆλθα γλήγορα μὰ δὲν μποροῦσα νὰ κρύψω τὴν ταραχὴ μου.

Ἐκεῖνος στεκότανε ὀρθὸς μπροστά μου, χωρὶς νὰ μιλή.

Κύταξε τὴ γλύκα ποῦ ἦταν χυμένη μέσα στὰ μάτια τὸν καὶ ἐνοίωσα πάλι τὸ κορμί μου ζεστὸ ὅπως πρὶν.

Παρατήρησα πὼς φοροῦσε, σὰν τὸν Εὐγένιο, ποικίμισο χρωματιστὸ καὶ μιὰ κραβάτα δεμένη γύρω στὸ κολάρο καὶ ὅταν μίλησε, μοῦ φάνηκε πὼς ἡ φωνὴ του μοῦ ἦταν γνώριμη πολὺ.

Εἶχε ἀκονμπήσει σ' ἓνα χοντρὸ κλώνο ἀντικρύ μου καὶ μὲ ρώτησε ἀν εἶχα συγγενεῖς.

Ἀποκρίθηκα πὼς δὲν εἶχα.

Ἐπίασε ἓνα κλαδί καί, χωρὶς νὰ μὲ κοιτάξῃ, εἶπε:

— Λοιπὸν εἶσαι μονάχη στὸν κόσμο;

Ἀποκρίθηκα:

— Ὁχι. Ἐγὼ τὴν ἀδελφὴ Μαρία.

Καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ μὲ ρωτήσῃ, τοῦ εἶπα πόσο τὴν ἀγαποῦσα καὶ μὲ πόση ἀνυπομονησία περίμενα τὴ στιγμὴ ποῦ θὰ μπόρῶσα νὰ τὴν ξαναἰδῶ.

Ἦμουν τόσο εὐχαριστημένη νὰ μιλῶ γι' αὐτὴν, ποῦ δὲν σταματοῦσα.

Ἐλεγα γιὰ τὴν ἐμορφιά της καὶ γιὰ τὸ πνεῦμα της ποῦ τὸ ἔβαλα πρὸ ψηλά ἀπὸ κάθε ἄλλο.

Ἐλεγα καὶ γιὰ τὴ λύπη της, τὴν ἡμέρα ποῦ ἔφυγα, καὶ φανταζόμουν τὴ χαρὰ της τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ γύριζα πάλι πίσω.

Ὅσο μιλοῦσα, ἐκεῖνος εἶχε καρφωμένα τὰ μάτια του στὸ πρόσωπό μου, μὰ ἡ ματιὰ του φαινότανε πὼς βλέπει πολὺ μακριὰ.

Ὅταν σταμάτησα, μὲ ρώτησε πάλι:

— Δὲν ἀγαπᾷς κανέναν ἐδῶ;

— Ὁχι, εἶπα ἐκεῖνοι ποῦ ἀγαποῦσα ἔφυγαν

ὄλοι. Ἀκόμα καὶ ὁ Γιάννης ὁ Κόκκινος. Τὸν ἐδιώξαν.

— Καὶ ὁμως, ἡ κυρία Ἀλφόνσου δὲν εἶναι κακὴ. Ἀποκρίθηκα πὼς δὲν ἦταν οὔτε κακὴ οὔτε καλὴ καὶ πὼς δὲν θὰ λυπηθῶ ὅταν θὰ φύγῃ.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσαμε τὸ ἀμάξι τῆς κυρίας Ἀλφόνσου καὶ σημάθηκα γιὰ νὰ πάω στὸ σπίτι.

Παραμέρισε λίγο γιὰ νὰ περάσω, καὶ τὸν ἄφησα μόνον μέσα στὰ χαμόκλαδα.

Τὸ βράδυ ἐπαφελήθηκα μιὰ καλὴ στιγμὴ τῆς Ἀντέλας καὶ τὴν ρώτησα ἀν ἐγνώριζε τοὺς ἐργάτες, ποῦ ἦταν στὸ γειτονικὸ κτήμα. Μοῦ εἶπε πὼς ἐγνώριζε τοὺς πρὸ παλιούς γιὰτι ἀπὸ τότε ποῦ χήρεψε ἡ κυρία Ντελουά, οἱ ἀνθρώποι της δὲν πολυκαιροῦσαν στὸ κτήμα.

Κάποιος φόβος, ποῦ δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω τὸ γιατί, δὲν μ' ἄφησε νὰ μιλήσω γιὰ τὸν νέο μὲ τὴν ἄσπρη μπλουζά. Καὶ ἡ Ἀντέλα ξαναεἶπε κουνώντας τὸ σαγόνι:

— Καλὰ καὶ ἦρθε ἀπὸ τὸ Παρίσι ὁ μεγάλος της γιός: οἱ ἐργάτες θὰ εἶναι τώρα λιγώτερο δυστυχισμένοι.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα, τὴν ὥρα ποῦ ἡ κυρία Ἀλφόνσου ἔπλεκε νταντέλα, ἐγὼ ἤμουν σκυμμένη στὸ ράψιμο καὶ συλλογίζομουν τὸν ἐργάτη μὲ τὴν ἄσπρη μπλουζά.

Τὸν ἔβλεπα ὀλοένα μαζί μὲ τὸν Εὐγένιο μιλοῦσε σὰν ἐκεῖνον εὐρισκα πὼς ἔμοιαζαν οἱ δύο.

Τὸ βραδυνὸ μοῦ φάνηκε πὼς τὸν εἶδα νὰ περάσῃ μπρὸς ἀπὸ τὸ κατώι, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἓνα λεπτὸ σταμάτησε στὸ παράθυρό μας.

Κύταξε πρῶτα ἐμένα καὶ ἔπειτα τὴν κυρία Ἀλφόνσου στεκότανε μὲ τὸ κεφάλι ψηλά τὰ χεῖλη του χαμηλῶσαν λίγο πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ἡ κυρία Ἀλφόνσου ὅταν τὸν εἶδε, εἶπε ἀργά:

— Μπά, νὰ ὁ Ἐρρίκος.

Τὴν ἐφίλησε καὶ στὰ δύο μάγουλα. Ἐκεῖνη τοῦ ἔδειξε μιὰ καρτέλα στὸ πλάι της, ἀλλ' αὐτὸς ἐκάθησε στὴν ἄκρη τοῦ τραπέζιου τραβώντας τὸ σκέπασμα.

Τὴν ὥρα ποῦ πέρασε ἡ Ἀντέλα, ἡ κυρία Ἀλφόνσου τῆς εἶπε:

— Ἄγ' ἴθις τὸν κ. Ἀλφόνσο, πὲς του πὼς εἶναι ἐδῶ ὁ ἀδελφός μου.

Δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω ἀμέσως ἔπειτα, σκέφθηκα πὼς αὐτὸς θὰ ἦταν ὁ μεγάλος γιὸς τῆς κυρίας Ντελουά.

Μ' ἐπίασε μιὰ παραξενὴ ντροπὴ καὶ κοκκίνησα. Λυπόμουν τὴν ὥρα ποῦ εἶχα μιλήσει γιὰ τὴν ἀδελφὴ Μαρία.

Μοῦ φάνηκε πὼς ἔχασα τὸ πρὸ ἔμορφο πρόσωπο ποῦ εἶχα στὴ ζωὴ μου, καὶ δὲν μπόρεσα νὰ κρατήσω δύο δάκρυα ποῦ σταμάτησαν στὰ χεῖλη μου πρὶν πέσουν πάνω στὸ λινὸ ποῦ δούλευα.

Ο Ἐρρῖκος Ντελουά ἔμεινε πολλήν ὥρα καθισμένος στήν ἀκρῆ τοῦ τραπέζιου.

Κάθε στιγμή ἐνοιώθη τῆ ματιά του ἀπάνω μου, καί ἦταν σάν κατίτι βαρὺ πού δὲν μ' ἄφινε νὰ σηκώσω τὸ μέτωπο.

Ἐπειτα ἀπὸ δύο ἡμέρες τὸν ξαναεἶδα μέσα στὰ χαμόκλαδα. Ἐνοιώσα πὼς δὲν με κρατοῦσαν γερά τὰ πόδια μου καὶ σταμάτησα.

Σηκώθηκε ἀμέσως γιὰ νὰ μοῦ δώσῃ τὴ θέσι του, μὰ ἐγὼ δὲν κινήθηκα καὶ ὀλοένα τὸν κύταξα.

Εἶχε μέσα στὰ μάτια του τὴν ἴδια γλῦκα πάντα καὶ σάν νὰ περιμένε νὰ τοῦ διηγηθῶ πάλι κάτι, μὲ ρώτησε:

— Δὲν ἔχεις τίποτε νὰ μοῦ πῆς ἀπόψε:

Ὅ,τι μοῦ ἤρθε στὰ χεῖλη, μοῦ φάνηκε περιττὸ νὰ τὸ εἰπῶ, καὶ εἶπα «ὄχι» μὲ τὸ κεφάλι. Ἐκεῖνος ξαναεἶπε:

— Προχθὲς ἀκόμα ἤμαστε φίλοι.

Αὐτὸ πού μοῦ θύμησε, μ' ἔκανε νὰ λυπηθῶ περισσότερο καὶ ἀποκριθῆκα:

— Εἶπες ὁ ἀδελφός τῆς κυρίας Ἀλφόνσου. Ἐφυγα καὶ δὲν τόλμησα πιά νὰ ξαναγυρίσω στὰ χαμόκλαδά μου.

Ἐκεῖνος ἤρθε πολλές φορές στήν Παληόπολη. Ἐφυγα τῆ ματιά του, μὰ ἡ φωνή του πάντα μ' ἔκανε ἀνω-κάτω.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού ἔφυγε ὁ Γιάννης ὁ Κόκκινος, δὲν ἤξερα πὼς νὰ περάσω τὴν ὥρα μου μετὰ τῆ λειτουργία. Κάθε Κυριακὴ περνοῦσα μπροστά στοῦ σπιτί τοῦ λόφου· κάποτε κύταξα ἀπὸ τὶς χαρακμάδες χτυποῦσα ἔτσι καμιὰ φορὰ τὸ μέτωπό μου πάνω στὸ γέισο, καὶ ὁ χτύπος μ' ἔκανε νὰ φεύγω κατατρομαγμένη.

Μιὰ Κυριακὴ παρατήρησα πὼς ἡ πόρτα δὲν εἶχε κλειδωνιά. Ἀπλώσα τὸ χέρι καὶ ἀμέσως ἡ πόρτα ἀνοίξε μὲ κρότο.

Δὲν περιμένα ν' ἀνοίξῃ τόσο γλήγορα, καὶ στάθηκα γιὰ νὰ τὴν ξανακλείσω καὶ νὰ φύγω. Ἐπειτα, ἅμα ἔπανσε ὁ κρότος καὶ μπῆκε ὁ ἥλιος, ἀποφάσισα νὰ μῶ: κ' ἐγὼ, ἀφίροντας τὴν πόρτα ἀνοιχτή.

Τὸ τζάκι ἦταν γυμνωμένο ἀπὸ καθετὶ. Μόνο τὰ χοντρά κούτσουρα ἔμειναν, ὅπου καθόντανε τὰ παιδιὰ τοῦ Γιάννη τοῦ Κόκκινου. Τὸ φλουδι εἶχε φύγει, καὶ ἀπόμειναν σάν γυαλισμένα ἀπὸ τὴν πολλὴ χρῆσι. Ἡ ἄλλη κάμαρα ἦταν ἄδεια ὀλοτέλα· τὸ πάτωμα δὲν ἦταν στρωμένο μὲ πλάκες πάνω στὸ χῶμα φαινότανε οἱ τρύπες, πού εἶχαν σκάσει τὰ πόδια τῶν κρεβατιῶν.

Ἡ πόρτα τοῦ βάνους, ἦταν καὶ αὐτὴ χωρὶς κλειδωνιά, καὶ βρέθηκα στὸν κῆπο.

Ἀπόμειναν ἀκόμα μερικές ρίζες μὲ λαχανικά καὶ τὰ δένδρα ἦταν ἀνθισμένα.

Τὰ περισσότερα ἦταν γέφυκα πολλά, καμπουριασμένα· τὰ κλαδιά τους ἔσκυβαν σάν νὰ ἐνοιωθῶν βαρεῖα καὶ τὰ λουλούδια τους ἀκόμα.

Μετὰ τὸν κῆπο ἀρχίσε μαλακὸς κατήφορος ὡς τὸν ἀτέλειωτο κῆπο, ὅπου ἔβοσκαν τὰ ζῶα, καὶ πέρα στὸ βᾶθος σειρὰ ἀπὸ λεῦκες σάν φραγμὸς σταματοῦσε τὸν οὐρανὸ ἔξω ἀπὸ τὸν κῆπο.

Σιγά-σιγά ξαναθυμήθηκα καθετὶ. Νά, τὸ ποταμάκι στὰ πόδια τοῦ λοφίσκου. Δὲν βλέπω τὸ νερό, οἱ τίς ὅμως φαίνονται νὰ παραμερίζουν γιὰ νὰ τ' ἀφίσουν νὰ τρέξῃ.

Χάνεται πίσω ἀπὸ τὰ σπιτία τῆς Παληόπολης, ὅπου οἱ στέγες ἔχουν τὸ ἴδιο χρῶμα μὲ τὶς καστανιές καὶ ξαναφαίνεται ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Λάμπει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀνάμεσά στις λεῦκες ἔπειτα χώνεται μέσα στὰ ἔλατα, τὰ δλόμαυρα, πού κρύβουν τὸ γειτονικὸ κτήμα: εἶναι ὁ δρόμος πού πήραμε μὲ τὴν κυρία Ἀλφόνσου, πηγαίνοντας στὴ μητέρα τῆς. Ὁ ἀδελφός τῆς θὰ ἤρθε ἀπὸ τὸ ἴδιο δρομάκι, τὴν ἡμέρα πού τὸν εἶδα κάτω στὰ χαμόκλαδα.

Σήμερα, κανεὶς δὲν φαινότανε στὸ δρόμο. Ὅλα ἦταν πράσινα, καὶ μάταια κύταξα ἀνάμεσα στὰ δέντρα· δὲν ἔβλεπα καμιὰ ἄσπρη μπλοῦζα.

Κύταξα καὶ πρὸς τὸ μέρος πού ἦταν τὰ χαμόκλαδα· μὰ ἦταν κρυμμένα πίσω ἀπὸ τὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουά ξαναἤρθε πολλές φορές ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς. Δὲν ἤξερα τὸ πὼς τὸ γνώριζα· μὰ, τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες ἄθελα πήγαινα πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Χθές, ὁ Ἐρρῖκος Ντελουά μπῆκε στήν κάμαρα τῆς ραπτικής, τὴν ὥρα πού ἤμουν μόνη: φαινότανε πὼς κάτι ἤθελε νὰ μοῦ πῆ.

Γύρισα καὶ τὸν εἶδα, ὅπως τὴν πρώτη φορὰ, καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ μιλήσῃ.

Καὶ τώρα πού βρισκόμουν στὸν κῆπο αὐτὸ τὸν ἐλεύθερο, ἤθελα νὰ ζήσω πάντα ἐδῶ.

Μιὰ χοντρή μιλιά ἔσκυβε κοντὰ μου καὶ βύθιζε στὸ νερὸ τὶς ἄκρες τῶν κλώνων τῆς.

Τὸ νερὸ ἔβγαине ἀπὸ τὴν κουφάλα ἐνὸς κορμού καὶ πήγαινε ἔπειτα στὰ ἀλλάκια πού πότιζαν τὰ διάφορα χορταρικά.

Ὁ κῆπος αὐτός, γεμάτος ἀπὸ λουλούδια καὶ καθάριο νερὸ, μοῦ φαινότανε ὁ πιὸ ἔμορφος κῆπος τοῦ κόσμου· καὶ δταν κύταξα τὸ σπιτί, πού τὸ φώτιζε ὀλόανοιχτὸ ὁ ἥλιος, περιμένα πὼς θὰ ἔβγαίναν ἀπὸ μέσα, ὄχι ἄνθρωποι συνηθισμένοι.

Τὸ χαμηλὸ αὐτὸ καὶ ἄβαφο σπιτί ἦταν στὰ μάτια μου γεμάτο ἀπὸ μυστήριον: ἀκούσα ξαφνικά ἕναν ἐλαφρότατο, ἀκάνονιστον ἦχο, καὶ τώρα δὰ ἤμουν βέβαιη πὼς ἀκούσα κάτι πού ἔμοιαζε μὲ τὸ βῆμα τοῦ Ἐρρῖκου Ντελουά, δταν ἔμπαινε στὸ κτήμα τῆς Παληόπολης.

Ἀκούσθηκα, σάν νὰ ἤλιπα νὰ τὸν ἰδῶ μπροστά μου. Μὰ δὲν ἀκούσα πιά τίποτε, καὶ εἶδα πὼς τὰ δένδρα γύρω σκορποῦσαν τέτοιους ἀλλοιώτικους ἦχους.

Φαντάσθηκα πὼς ἤμουν κ' ἐγὼ ἕνα νέο δέντρο πού ὁ ἀνεμος μπορούσε νὰ με πάρῃ ὅπου ἤθελε. Θέλησα νὰ μοιάσω τῆς μιλιάς, καὶ ἔσκυβα βυθίζοντας τὰ δάχτυλά μου στὸ καθάριο νερὸ τῆς πηγῆς.

Ἀκούσα πάλι θόρυβο μέσα στὸ σπιτί, καὶ δὲν ξαφνιασθηκα δταν εἶδα τὸν Ἐρρῖκο Ντελουά στὸ πλάσιον τῆς θύρας.

Δὲν φόρουσε καπέλο, καὶ τὰ χέρια του ἦταν ριχμένα κάτω.

Ἐκανε δύο βήματα στὸν κῆπο καὶ ἡ ματιά του ἔπεσε στὸν κῆπο μακρὰ.

Τὰ μαλλιά του τὰ εἶχε χωρισμένα στὸ πλάι καὶ τὸ μέτωπό του προχωροῦσε βαθειά.

Στάθηκε ἀκίνητος ἀρκετὰ ἔπειτα γύρισε ὀλοτέλα σ' ἐμένα.

Δύο δέντρα μονάχα μᾶς χωρίζαν· προχώρησε ἀκόμα ἕνα βῆμα καὶ ἔπιασε μὲ τὸ ἕνα χέρι τὸ δένδρακι πού ἦταν μπροστά τὸν τὰ ἀνθισμένα κλαδιά σχημάτισαν σάν μιὰν ἀνθοδέσμη πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Τόσο ἦταν τὸ φῶς γύρω, ὅπου ἔλαμπαν, νόμιζα, οἱ κορμοὶ τῶν δέντρων, καὶ φεγγολοῦσαν τὰ λουλούδια, καὶ τὰ μάτια τοῦ Ἐρρῖκου Ντελουά εἶχαν τόση γλῦκα ὅπου πῆγα κοντὰ του χωρὶς νὰ διστάσω.

Δὲν κινήθηκε καθόλου· μὰ δταν σταμάτησα μπροστά του, τὸ πρόσωπό του ἔγινε πιὸ ἄσπρο ἀπὸ τὴ μπλοῦζα του καὶ τρεμούλιασαν τὰ χεῖλη του.

Ἐπιασε τὰ χέρια μου, τ' ἀκούμπησε δυνατὰ πάνω στοὺς κροτάφους του καὶ μοῦ εἶπε σιγὰ-σιγὰ:

— Μοιάζω μὲ τὸ φιλάργυρο πού ξαναβρῆκα τὸ θησαυρὸ του.

Τὴν ἴδια στιγμή ἀρχισε νὰ χτυπᾷ ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου-Ὁρους. Ὁ ἦχος ἀνέβαινε βιαστικὰ τὸ λοφίσκο, σταματοῦσε λίγο ἀποπάνω μας καὶ ἔφηνε πάλι πιὸ ψηλά.

Περνοῦσαν οἱ ὄρες, τελείωσε ἡ ἡμέρα καὶ τὰ ζῶα ἄφιναν σιγὰ-σιγὰ τὸν κῆπο: ἕνας λευκὸς ἀτμός ἀνέβαινε ἀπὸ τὸ ποταμάκι ἔπειτα ὁ ἥλιος πέρασε τὸ φραγμὸ πού σχημάτιζαν οἱ λεῦκες, καὶ τὰ λουλούδια ἀρχισαν νὰ σκοτεινιάζουν.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουά μὲ συνόδευσε ὡς τὸ δρόμο πού πήγαινε στὸ κτήμα· ἐβράδιζε μπροστά, στὸ στενὸ μονοπάτι, καὶ δταν χωρισθήκαμε, λίγο πρὶν ἀπὸ τὶς καστανιές, ἐνοιώσα πὼς τὸν ἀγαποῦσα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἀγαποῦσα τὴν ἀδελφὴ Μαρία.

Τὸ σπιτί τοῦ λόφου ἔγινε σπιτί μας.

Κάθε Κυριακὴ ἀντάμωνα ἐκεῖ τὸν Ἐρρῖκο Ντελουά καὶ ἔφερα μαζί μου, ὅπως στὸν καιρὸ τοῦ Γιάννη τοῦ Κόκκινου, τὸ ἀντίδερο, καὶ τὸ μοιραζόμαστε γελώντας.

Μᾶς ἔπιανε ἡ τρέλα τῆς λευθεριάς: τρέχαμε γύρω στὸν κῆπο καὶ μέσα στὰ ἀλλάκια πού σχημάτιζεν ἡ πηγὴ.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουά ἔλεγε:

— Τὶς Κυριακές, γίνομαι κ' ἐγὼ δεκαεφτά χρόνων.

Καμιὰ φορὰ πηγαίναμε μαζί μέσα στὰ δάση πού ἦταν γύρω στὸ λόφο.

Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουά, πάντα ἀκουε μ' εὐχαρίστησι τὰ παιδικὰ μου χρόνια πού ἔζησα μὲ τὴν ἀδελφὴ Μαρία. Μιλοῦσαμε καὶ γιὰ τὸν Εὐγένιο, πού τὸν γνόριζε. Ἐλεγε πὼς ἦταν ἀπὸ κείνους πού θέλει κανεὶς νὰ ἔχῃ φίλους του.

Τοῦ διηγήθηκα ἐπίσης τὸν καιρὸ πού ἔβοσκα τὰ πρόβατα τοῦ εἶπα τὴν ἱστορία τοῦ προβάτου πού πέθανε προσιμένο. Νόμιζα πὼς θὰ μὲ γελούσε. Δὲν μὲ γέλασε ἔβαλε μόνο τὸ χέρι πάνω στὸ μέτωπό μου καὶ εἶπε:

— Χρειαζέται πολλὴ ἀγάπη καὶ νὰ γι�τρευτῇ αὐτὸ!

Μιὰ μέρα σταματήσαμε μπρὸς σ' ἕναν κῆπο σπαρμένο μὲ σιτάρι· ἦταν ἀτέλειωτος καὶ δὲν ἔβλέπαμε τὴν ἀκρῆ. Χιλιάδες ἄσπρες πεταλοῦδες πετοῦσαν πάνω ἀπὸ τὰ στάχνα. Ὁ Ἐρρῖκος Ντελουά δὲν μιλοῦσε, κ' ἐγὼ κύταξα τὰ στάχνα πού ἔσκυβαν καὶ ξανασηκόνονταν, σάν νὰ ἤθελαν νὰ πάρουν δρόμο, νὰ φύγουν. Ἀὐς καὶ οἱ πεταλοῦδες τοὺς ἔφεραν φτερά, νὰ τὰ βοηθήσουν· μὰ, τὰ στάχνα μάταια κουνιῶνταν· δὲν μπορούσαν νὰ ξεφύγουν τὸ χῶμα.

Τὸ εἶπα τοῦ Ἐρρῖκου Ντελουά καὶ κύταξε πολλήν ὥρα τὰ στάχνα ἔπειτα, σάν νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτὸν του, εἶπε ἀργὰ-ἀργὰ:

— Ἐτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος. Μᾶς ἔρχεται κάποτε ἕνα ἀγαθὸ πλάσμα μοιάζει μὲ τὶς ἄσπρες πεταλοῦδες τοῦ κῆπου· δὲν ἤξερομε ἂν ἔρχεται ἀπὸ τὴ γῆ ἢ ἂν κατεβαίη ἀπὸ ψηλά· νοιώτομε πὼς μπορούμε νὰ ζήσωμε μαζί του μὲ τὸ τίποτε, μὲ τὸ μέλι τῶν λουλουδιῶν. Μὰ, ὅπως ἡ ρίζα κρατεῖ σκλαβωμένα τὰ στάχνα στὴ γῆ, ἔτσι καὶ τὸν ἄνθρωπο τὸν κρατεῖ ἕνα χρεὸς μυστικὸ, δυνατὸ σάν τὴ γῆ.

Μοῦ φάνηκε πὼς ἡ φωνὴ του εἶχε τὴν ἦχὸ κάποιον πόνου καὶ πὼς τὰ χεῖλη του χαμηλώσαν ἀκόμα περισσότερο. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή τὰ μάτια του σταμάτησαν πάνω μου καὶ εἶπε μὲ πιὸ σταθερὴ φωνή:

— Ἄς ἔχωμε θάρρος.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ Ἐθνικὴ Ἑορτὴ

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Μία ἀπορία με βασανίζει.
 Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ — Ποία;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐάν ἡ Ἐθνικὴ Ἑορτὴ θὰ ἐξακο-
 λουθῆσιν νὰ ἐορτάζεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον.
 Ὁ ΜΑΘ. — Ἄλλὰ πῶς θέλετε νὰ ἐορτάζεται;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν εἰμπορῶ νὰ φαντασθῶ κ' ἐγώ.
 Ἄλλὰ νομίζω, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἐπιτέλους μία στιγμή, κατὰ
 τὴν ὁποίαν οἱ στίχοι, πού δὲν ἄλλαξαν πρὸ πενήντα
 ἐτῶν μορφήν, ρυθμὸν καὶ οὐσίαν, θάπουσιν τεθεῖον ἐπι-
 τέλους, αἱ ὁμοιοκαταληξίαι θὰ ἐξαντληθοῦν, τὰ ρητο-
 ρικὰ σχήματα θὰ στερεώσονται καὶ πρὸ πάντων οἱ ἄν-
 θρώποι, πού ἀκούσαν δέκα, εἴκοσι, τριάντα, πενήντα
 χρόνια τὰ ἴδια πράγματα εἰς τὸν ἴδιον τόπον, θὰ ζητή-
 σουν ἀναθεώρησιν τοῦ στερεωτέρου προγράμματος.
 Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως τὸ πρόγραμμα μίας ἐθνικῆς
 τελετῆς, ὅπως καὶ μίας θρησκευτικῆς, δὲν εἰμπορεῖ
 παρὰ νὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην στερεωτικόν. Πῶς θέλετε
 νὰ τὸ ἀλλάζωμεν κάθε χρόνον; Εἶναι χίλια ἐνισκόσια
 χρόνια, πού ἐορτάζομεν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ
 καὶ τὴν ἐορτάζομεν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἡ στερεο-
 τυπία αὕτη ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸ μεγαλεῖον τῶν τελε-
 τῶν αὐτῶν.
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Ἡ Ἐκκλησία μᾶς
 δίδει κάθε χρόνον τὴν ἀναπαράστασιν τῶν Παθῶν καὶ
 τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ κατὰ ἓνα τρόπον σε-
 μνῶν, ποιητικῶν καὶ βαθύτατα ἐπιβλητικῶν. Ἀκριβῶς
 καὶ παρόμοιον ζητῶ κ' ἐγώ διὰ τὰς ἐθνικὰς τελετὰς.
 Ἄλλὰ τὸ κατὰ αὐτὸ, ἐννοεῖται, θὰ διαφέρει πολὺ ἀπὸ
 τοὺς λόγους, τὰ ποιήματα καὶ ἄλλας τὰς ἀνάρθρους
 κινήσεις, τὰς ὁποίας εἶναι ἐλευθερὸς ὁ καθένας νὰ
 ὑψώσῃ ἀπὸ κάθε βῆμα, κάθε μνημεῖον καὶ κάθε τρα-
 πέζι καφετιέριον, μεταξὺ κυματιζόντων κουρσελιῶν, τὰ
 ὁποία ὑψήσαν κάποτε σημαῖα καὶ μεταξὺ τερατοδῶδῶν
 παρυστάσεων, πού δὲν ὑψήσαν ποτέ εἰκόνας.
 Ὁ ΜΑΘ. — Ἄλλὰ νομίζετε ὅτι εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ
 αὐτὸ πού φαντάζεσθε;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατί ὄχι; Δὲν ἐννοῶ διατί, ὅπως εἰς
 τὰς ἱερὰς λειτουργίας ἀκούομεν τροπάρια, πού τὰ
 ἔγραψαν ἐπιτέλους ἄνθρωποι σχετισμένοι μετὰ τὴν πόη-
 σιν καὶ βλέπομεν παραστάσεις, πού τὰς συνέθεσαν
 ἄνθρωποι, πού δὲν ἦσαν ἐρημοὶ μὴ ἀνωτέρας αἰσθη-
 σεως, δὲν ἐννοῶ, λέγω, διατί νὰ μὴν ἀκούωμεν καὶ νὰ
 μὴ βλέπωμεν ἀνάλογα πράγματα καὶ εἰς μίαν ἐθνικὴν
 ἐορτήν. Κάνεις ὑποθέτω τότε δὲν θὰ εὐρίσκειτο νὰ
 δυσανασχέτησιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὸ νέον, τὸ ὅποιον δὲν
 εἶναι πάντοτε ἀπαραιτήτων.
 Ὁ ΜΑΘ. — Τί φαντάζεσθε δηλαδή, ὅτι θὰ εἰμπο-
 ροῦσε νὰ γίνῃ;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ σὰς εἰπῶ ἀμέσως. Φαντάζομαι
 ἓνα πρόγραμμα κανονισμῶν ἀπὸ καλλιτέχνων. Φαν-
 τάζομαι μίαν μουσικὴν συνθεμένην ἀπὸ ἓνα Μάντζα-
 ρον ἢ ἓνα Σαρμάρον. Φαντάζομαι ἓνα ἐγκώμιον γραμ-
 μένον ἀπὸ ἓνα Παλαδιαμάντην. Φαντάζομαι ἓνα ποίημα
 ἢ καὶ περισσότερα ποιήματα καμαμένα ἀπὸ ἓνα Σολο-
 μόν, ἓνα Κάλβον, ἓνα Παλαμᾶν. Φαντάζομαι μίαν
 διακόσμησιν χαραγμένην ἀπὸ ἓνα Γκάζην. Καὶ ὅλα
 αὐτὰ κατὰ τὰ φαντάζομαι εἰς μίαν ἐορτήν.
 Ὁ ΜΑΘ. — Τὰ ἴδια πάντοτε;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅχι μόνον πάντοτε, ἀλλὰ καὶ παν-

τοῦ. Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως καὶ εἰς τὸν δῆμον Ἐράνης.
 Μήπως ἡ θεία λειτουργία δὲν εἶναι ἡ ἴδια εἰς τὴν Μη-
 τροπόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ ἐρημοκλήσι τοῦ
 τελευταίου χωριοῦ;
 Ὁ ΜΑΘ. — Φαντάζεσθε ὅτι εἶναι πραγματοποιήσιμα
 αὐτὰ πού λέγετε;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατί νὰ μὴν εἶναι; Ἄντι ὁ κάτοικος
 τοῦ δῆμον Παρακαμυγλιῶν νάκούσῃ τὸν διδάσκαλον
 τοῦ χωρίου πανηγυρίζοντα τὴν ἐθνικὴν ἐορτήν με
 ἄλλας τὰς ἀπολύτους ὀνομαστικὰς, πού ἔχει προχείρους,
 διατί νὰ μὴν ἀκούσῃ τὸν παλαιὸν Μηναῖτην; Καὶ
 ἀντὶ ὁ Ἀθηναῖος νάκούσῃ τοὺς δεκαπεντασουλᾶβους
 τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ κ. Λυγδοπούλου, διατί νὰ μὴν
 ἀκούσῃ καὶ νὰ ξανακούσῃ τὰς στροφὰς ἐνὸς Σολωμοῦ
 ἢ ἐνὸς Κάλβου; Καὶ ἀντὶ ἐγὼ καὶ σεῖς, ὅπουδῆποτε
 καὶ ἂν εὐρισκώμεθα, νὰ τιναζώμεθα ἀπὸ θούρια
 βγαλμένα ἀπὸ κομειδύλλια, διατί νὰ μὴν ἀισθανώμεθα
 τὰ ὅσα μὴ μὴ μουσικῆς, βγαλμένης ἀπὸ τὰ βῆθη τῆς
 ἐθνικῆς ψυχῆς, μὴς μουσικῆς, ἀντηχοῦσης ἔσω καὶ
 ἀπὸ τὸ μονόχορδον βιολὶ ἐνὸς τυφλοῦ αἰδοῦ, ἐκεῖ
 ὅπου δὲν ἐπάσχει ἡ σοφὴ καὶ πλουσία δόχηστρα; Σὰς
 φαίνονται ἀδύνατα ὅλα αὐτὰ;
 Ὁ ΜΑΘ. — Ἀδύνατα ὄχι. Ἄλλὰ δὲν νομίζετε ὅτι θὰ
 εἶναι ἀδικον νάποκλεισωμεν ἀπὸ τὸν πανηγυρισμὸν
 τῆς Ἐθνικῆς Ἑορτῆς κάθε νέον ἔμμενον, πού θὰ
 εἰμποροῦσε νὰ λαμπρύνῃ τὴν ἡμέραν αὐτήν;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Κάνεις δὲν ἐμποδίζει τὴν νέαν
 ἔμπνευσιν νὰ ὑμνήσῃ τὰ παλαιὰ ἄλλα. Τὸ δυστύχημα
 εἶναι ὅτι ἡ ἔμπνευσις αὕτη δὲν μᾶς ἐφανείσθη ποτέ
 κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτὴν ἡμέραν. Πενήντα χρόνια τὴν
 πανηγυρίζω καὶ ἐγώ, μαζὶ με τοὺς ἄλλους, καὶ δὲν
 τὴν συνήνησα ποτέ. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἂν ζήσω
 καὶ ἄλλα πενήντα δὲν θὰ τὴν συναντήσω.
 Ὁ ΜΑΘ. — Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι κηρύττεσθε
 ὑπὲρ τῆς στερεοτυπίας, ἐνῶ θὰ ἔλεγε κάνεις ὅτι ἡ στε-
 ρεοτυπία ἀκριβῶς σὰς ἐνοχλεῖ.
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Κηρύττομαι ὑπὲρ τῆς στερεοτυπίας.
 Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Ἄλλὰ ζητῶ μίαν στερεοτυπίαν σε-
 μνῆν, καθαρὰν, ὁρατὴν καὶ εὐπροσθητὴ, πρὸς ἀντικατά-
 στασιν μὴς στερεοτυπίας μορᾶς, ἀθλίας καὶ ἐλεεινῆς.
 Καὶ θέλω τοὺς ἄνθρώπους, οἱ ὅποιοι θὰ φεύγουν ἀπὸ
 τὴν ἐθνικὴν πανήγυριν, νὰ φεύγουν μετὰ τὰ κεφάλια
 σκυμένα ἀπὸ βαθεῖς καὶ ὁρατοὺς στοχασμούς. Καὶ
 θέλω ἀκόμη ἡ Ἐθνικὴ Ἑορτὴ νὰ μὴν ὁμοιάζῃ καθό-
 λου μετὰ τὰς διαδηλώσεις τὰς ἐκλογικὰς καὶ τὰς διαδη-
 λώσεις τὰς γλωσσικὰς. Αὐτὰ θέλω καὶ ὑποθέτω ὅτι
 ἔχω δίκαιον νὰ τὰ θέλω.
 Ὁ ΜΑΘ. — Ἄλλὰ τί θὰ κάμωμεν τότε τοὺς ἐθνικοὺς
 ρήτορας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ποιητὰς;
 Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μοῦ κάμνετε μίαν ἀδιάρκτον ἐρώτη-
 σιν καὶ προτιμῶ νὰ μὴ σὰς ἀπαντήσω.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ

Ὁ κ. Ψυχᾶρος με μίαν δῆλωσίν του, σταλείσαν
 τηλεγραφικῶς εἰς τὸν «Νουμᾶν», αἶρει τὴν ἀφιέ-
 ρωσιν ἐνὸς τελευταίου διηγηματός του, τὸ ὅποιον εἶχεν
 ἀφιέρωσιν πρὸς τὸν κ. Ἐλευθέριον Βενιζέλου. «Σβῖνε-
 ται τὸ ὄνομα καὶ ὁ ἄνθρωπος. Τὸ διήγημα μνησκει»,
 εἶναι ἡ φράσις τῆς δηλώσεως. Ὁ κ. Μανώλης Καλο-
 μοίρης, κατόπιν τῆς δηλώσεως αὐτῆς, αἶρει καὶ αὐτὸς
 τὴν ἀφιέρωσιν μὴς σουτίνας του χαρισμένης εἰς τὸν κ.

Ψυχᾶρον. Σημειόνομεν τὰ γεγονότα χωρὶς σχόλια, διὰ
 τὴν Ἱστορίαν, ἐρχόμεθα δὲ ὁ ἐπίλογος τοῦ Γλωσ-
 σικοῦ Ζητήματος νὰ σταματήσῃ ἔως ἐδῶ, χωρὶς ἄλλας
 συνεπείας.

ΝΕΑ ἐξέγερσις τῶν φοιτητῶν κατὰ τοῦ κ. Παλαμᾶ.
 Ἀφορμὴ ὅτι ὁ ποιητὴς ἀμίλησε κατὰ τὴν 25
 Μαρτίου, προσκλήθεισος ὑπὸ τῆς «Φοιτητικῆς Συντρο-
 φίας». Καὶ οἱ φοιτηταὶ δὲν ἐννοοῦν νὰ διμλήσῃ ὁ κ. Πα-
 λαμᾶς, ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκειται νὰ διμλήσῃ διὰ τὴν
 πατρίδα του. Ἄλλὰ εἶναι Ἐβραῖος, Τούρκος, Βούλγα-
 ρος ὁ Παλαμᾶς; Τὴν ἐθνικὴν ἐορτήν τὴν ἐώρτασεν
 ἐπιτέλους, μετέχουσα εὐγενῶς εἰς τὴν χαρὰν τῆς χώρας,
 πού τὴν ξενίζει, ἡ Ἰσραηλιτικὴ Παροικία. Καὶ κάνεις
 δὲν εἶχε τὴν ἀνοσίαν νὰ διμαρτυρηθῇ. Ἐλληνες
 φοιτηταὶ καὶ χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι καλοῦν Ἐλληνα
 ποιητὴν καὶ χριστιανὸν ὁρθόδοξον καὶ αὐτὸν διὰ νὰ
 πανηγυρίσουν τὴν μεγάλην ἐορτήν τοῦ γένους. Καὶ οἱ
 φοιτηταὶ τῆς Καθαρευούσης δὲν ἀναγνωρίζουν εἰς
 τοὺς φοιτητὰς τῆς Δημοτικῆς τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι
 καὶ αὐτοὶ Ἕλληνες. Καὶ ἀπειλοῦν νὰ ἐκδιώξουν διὰ
 τῆς βίας ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον ἓνα ἐθνικὸν ποιητὴν,
 διότι ἀπλοῦστα δὲν εἶναι παῖδες τῶν γλωσσικῶν
 θεωριῶν τοῦ κ. Μιστριώτου. Τὸ θέαμα καταντᾷ ἐντε-
 λῶς ἀποκαρδιωτικόν. Ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως πνί-
 γεται ἐκεῖ ὅπου ἐπύρεσε νὰ ἔγῃ τὸν βωμὸν τῆς. Ὁ τυ-
 φλὸς φανατισμὸς ἐγκυβιόνηται ἐπισήμως μέσα εἰς τὸ
 τέμενος τῶν Μουσῶν. Τὸ ἄλλας ἐμωράνθη. Καὶ δικαιοῦ-
 ται νὰ ἐρώτησιν κάνεις: «Ἐν τίνι ἀλισθησόμεθα;»

ΚΑΤΟΠΙΝ ὅλων αὐτῶν φρονοῦμεν ὅτι, χάριν τῆς
 τιμῆς τοῦ Πανεπιστημίου, τὰ πράγματα πρέπει νὰ
 ἐξακριβωθοῦν. Ὑπάρχουν ἐκεῖ μέσα φοιτηταὶ εὐρι-
 σκόμενοι εἰς τὸ ἔθος τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ πολιτοῦ καὶ
 ἀναγνωρίζοντες τὰ δικαιώματα τῆς ἐλευθερίας τῆς
 σκέψεως; Δὲν πρόκειται πλεόν περὶ καθαρῶν καὶ
 δημοτικῶν. Πρόκειται περὶ ἀνθρώπων, ἐλευθερῶς
 σκεπτομένων. Καὶ ἂν ὑπάρχουν — ὅπως θὰ ὑπάρχουν —
 πόσοι εἶναι; Πενήντα, ἑκατὸν, διακόσιοι; Ἄς φανε-
 ρωθοῦν, ἄς διαμαρτυρηθοῦν ἐδοχμίως, ἄς δώσουν
 σημεῖα ὑπαρξέας, ὄχι πλεόν ὡς «Φοιτητικὴ Συντρο-
 φία» ἢ ὡς ἄλλο τίποτε, ἀλλ' ὡς ἐπιστήμονες ἔξω τοῦ
 Γλωσσικοῦ Ζητήματος ποιοῦντες καὶ διαμαρτυρομέ-
 νοι δι' ὅτι γίνεται τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς τὸ Πανεπι-
 στήμιον. Ἡ τιμὴ τῆς Ἑλληνικῆς Νεότητος τὸ ἀπαιτεῖ
 καὶ τὸ καθήκον τῆς ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας.

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀμερικανικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ

Ἡ πρώτη συνεδρίασις τῆς 10 Μαρτίου. — Πρῶτος ὁ
 Διευθυντὴς κ. Hill ἐπραγματεύθη περὶ τῶν κατὰ
 τὸ τελευταῖον ἐτος ἀνασκαφῶν τῆς Σχολῆς.
 Κυρία ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἐγένετο κατὰ τὸ παρελ-
 θὸν θέρος παρὰ τὴν Πειρήνην, ὅπου ἀπήντησε μεγάλη
 δυσκολία ἐνεκα τῶν πολλῶν ὑδάτων. Αὐτόθι ἤρξατο
 ὁ καθαρισμὸς ἑλληνικοῦ ὑδραγωγείου, ὑπερ ἀνεκανί-
 σθη κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐπὶ τῶν αὐτῶν
 ὡς πρότερον γραμμῶν, παρέμεινε δὲ ἐν χρήσιν κατὰ
 τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἐν τῷ ὑδραγωγείῳ εὐρέ-
 θησαν τεμάχια γλυπτικῆς, δύο μαρμάρια κεφαλαί,
 μία ῥωμαϊκὴ γυναικὸς, ἕτερα ἀντίγραφον κεφαλῆς
 ἀγάλματος τῆς Δ' π. χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ
 Διονύσου παγωναφόρου, ἡρωϊκοῦ μεγέθους. Πρὸς Β
 τῆς Πειρήνης εὐρέθησαν δύο ἔτι γυναικί, τοῦ παρὰ
 Πανασαῖα περιβόλου τοῦ Ἀπόλλωνος; οὗτω δὲ καθω-
 ρίσθη ἡ ὅλη ἐκτασις τοῦ περιβόλου. Οὗτος ἦν τετρά-
 γωνος μετὰ στοῶν κατὰ τὰς τέσσαρας πλευράς, ἐξ ὧν

εἰς τὴν δυτικὴν καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν ὑπήρχον
 13 στήλαι μαρμάρια, εἰς δὲ τὰς ἄλλας δέκα τῶν
 στηλῶν σφῆζονται πάντα τὰ τεμάχια οὗτως, ὥστε ἡ ἀνα-
 παράστασις ἀποβαίνει τελεία. Αἱ στοαὶ αὐταὶ ἀνήκουσι
 κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰ τέλη τοῦ Α' μ. Χ.
 αἰῶνος. Παρὰ δὲ τὴν Πειρήνην εὐρέθησαν 3 δεξάμε-
 ναί, δεχόμενα τὸ πλεονάζον ὕδωρ εἰς μείζοντες ἐπο-
 χῶν ἢ μὴ δὲ τούτων λήγει δίκην κρήνης θαλασσοει-
 δοῦς, ἐκτισμένη; κατὰ τρόπον λίαν ἀρχαίον διὰ μεγά-
 λων ἀργῶν λίθων, ἐπικεχρισμένων Ὀβτω δὲ ἦν ἐν
 χρήσει, ὡς φαίνεται, ἀχοι τέλους τῆς ἑλληνικῆς ἐπο-
 χῆς, ἴσως δὲ καὶ βραδυτέρας. Μεταξὺ τῆς κρήνης
 ταύτης καὶ τῆς Πειρήνης εὐρέθησαν λειψάνα ἑλληνι-
 κῆς στοᾶς ἐξαστύλου δορικοῦ ἔνθυμοι, ἐστραμμένης
 πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Πειρήνης; ἀκριβῶς δὲ ὑπεράνω
 τῆς στοᾶς εὐρέθη ἄψις περατοῦσα τὸν περιβόλον τοῦ
 Ἀπόλλωνος, πρὸς δὲ ἦν ἐστραμμένη; ἐξ ἄλλων μικρο-
 τέρων σκαφῶν μικροτέρα ἢ πρὸς Β τοῦ θεάτρον, ὅπου
 εὐρέθη ῥωμαϊκὴ ὁδὸς μετὰ στοῶν ἐκατέρωθεν.

Εἶτα ἔλαβε τὸν λόγον ὁ νεαρὸς ἀρχαιολόγος κ. W.
 B. Dinsmoor, πραγματευθεὶς περὶ τῶν ἐν Δελφοῖς θη-
 σαυρῶν. Ἡ διάλεξις του τοιαύτη τις περίπου ἐν συνό-
 ψει: Σπουδαιότατα ἐν Δελφοῖς μνημεῖα μετὰ τὸν
 ἡμῶν τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι οἱ θησαυροὶ οἱ ἐγεροθέντες
 ὑπὸ διαφόρων πολιτειῶν εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος.
 Δεκατρεῖς εἰσι γνωστοί, ὧν ὀκτώ ἐκ τοῦ Πανασαίου
 καὶ πέντε ἐξ ἄλλων συγγραφέων ἀφ' ἑτέρου αἱ ἀνα-
 σκαφαὶ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἀπεκάλυψαν τὰ θεμέλια
 εἰκοσιπέντε θησαυρῶν. Ὁ προσδιορισμὸς τῶν θεμε-
 λίων τούτων ἐχώρησε λίαν βραδέως καὶ μέχρι τοῦδε
 μόνον εἰς ἐγένετο ἀναμφισβητῶς παραδεκτός, ὁ
 ἕσχατος ἀνιδρυθεὶς θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ περιβόλου τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάγε-
 ται εἰς τρεῖς περιόδους. 1. Κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα
 τὴν μεταξὺ 650-550 π. Χ. περὶ τὸν ἀρχαῖον ναὸν καὶ
 ἐν μικρῷ περιβόλῳ, ὃ τὸ διάγραμμα δύναται νὰ χα-
 ραχθῇ καθ' ἅσασιν αὐτοῦ τὴν ἐκτασιν, ἀνηγέρθησαν
 ἐνεκα θησαυροῦ, ἐξ ὧν ὀκτὼ δωρικοῦ ἔνθυμοι καὶ ἐκ
 πάρου, ὁ δὲ ἐνατος τῶν Κνιδίων ἰωνικοῦ ἔνθυμοι καὶ
 ἐκ μαρμάρου. 2. Κατὰ τὴν ἐπομένην περίοδον ἐπεκτά-
 σεως ἀνηγέρθησαν ἐνδεκα θησαυροί, ἐν μέρει ἐκτός
 τοῦ παλαιοῦ περιβόλου καὶ παρεκκλισθέντες ὑπὸ νέου
 πολυγωνικοῦ τοίχου κτισθέντος μεταξὺ 513 καὶ 506.
 3. Τέλος, ἡ κατάσκευὴ τοῦ ἐξ ἀξέστου λίθων περιβό-
 λου τοῦ καλουμένου Ἑλληνικοῦ κατὰ τὸ 450 ἐπέφερε τὴν
 εἰς τὸν περιβόλον προσθήκην νέων μοιρῶν ἐδάφους,
 ἐν οἷς ἐκτίσθησαν πέντε θησαυροί, ὧν ὁ τελευταῖος
 μετὰ τὸ 446.

Ὁ θησαυρὸς τῶν Σικωνίων, ὁ πρῶτος μνημονευ-
 θεὶς ὑπὸ τοῦ Πανασαίου, θὰ ἦτο ἐπὶ τῶν πρώτων
 θεμελίων, ἀπερὸ συναντιόμεν ἀνερχόμενοι τὴν ἱερὰν
 ὁδόν. Τὰ εἰρήσια ὀρθογώνια ὅλου κτισθέντος ἐπὶ τῶν
 θεμελίων του ἐλήφθησαν ἐξ οικοδομῆς κατεδαφισθεί-
 σης ἀσφαλῶς μικρὸν πρὸ τοῦ 400 π. Χ. πρὸς κατα-
 σκευὴν τοῦ σημερινοῦ ὅθλου ἐν τῇ θέσει Μαρμοριᾶ;
 λειψάνα ὁρθογωνίου οικοδομήματος εὐρέθησαν ἐπίσης
 ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ θησαυροῦ τῶν Σικωνίων προέρ-
 χονται ἐκ παλαιοῦ τοῦ Συρακοσίου θησαυροῦ, κατα-
 στραφέντος τῷ 412 π. Χ. Τὰ ἀμέσως ἐπόμενα θεμέλια
 ἀριστερῶ, τὰ ἐπισήμως καλούμενα Κνιδία εἶναι πράγ-
 ματι Σίφρια, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς θέσεως των καὶ
 ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων, τῶν ἀνήκοντων
 αὐτῷ. Ὁ τρίτος τῶν θησαυρῶν κατὰ σειρὰν εἶναι
 θηβαϊκὸς καὶ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ ἐπὶ τῶν ἐκ πάρου
 θεμελίων τῶν ὁρθῶς ἀποδοθέντων ὑπὸ μὲν τοῦ κ.
 Homolle καὶ Bourguet εἰς τὰς Θήβας, ὑπὸ ἄλλων δὲ
 εἰς προγενέστερον οικοδομήμα ἢ εἰς βάσιν γλυπτικοῦ
 μνημείου. Ὁ Ἀθηναϊκὸς θησαυρὸς δὲν δύναται, ὡς
 ἐρρήθη, νὰ τεθῇ ὑπὸ συζήτησιν ὁ δὲ τῶν Κνιδίων

έκειτο επί των θεμελίων, των αποδομένων υπό του Homolle εις την Κόρινθον και υπό άλλων εις τας Κλαζομενάς. Οί θησαυροί των Ποιδιαίων και Συρακουσίων, συμπίπτουσιν επί τα δύο οικοδομήματα τὰ πρὸς Δ και Α τῆς πρώτης καμπῆς τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ὁ μὲν τῶν Ποιδιαίων πρὸς τὸν σημερινὸν καλούμενον Βοιωτικὸν ἢ Θηβαϊκόν, ὁ δὲ τῶν Συρακουσίων πρὸς τὸν συνήθως ἀποδιδόμενον εἰς τοὺς Μεγαρεῖς ἢ τοὺς Κνιδίους.

Παρά τὸν θησαυρὸν τῶν Ἀθηναίων ὁ Πανσανίας ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ἐβάδις κατὰ μήκος τοῦ κατωτέρου ἐπιπέδου τοῦ μετὰ τὸν θησαυρὸν τῶν Κνιδίων ἀνελθὼν διὰ μικρᾶς κλίμακος εἰς τὴν στοάν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐκείθεν μετὰ ἐκδρομὴν εἰς τὸν βράχον τῆς Πυθίας εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν Κορινθίων, ὅστις καλῶς ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν κ. κ. Κατὸ και Pontow. Παρὰ τοῦτον ἦν ὁ θησαυρὸς τῶν Κλαζομενίων, ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, κατεδαφισθεὶς περὶ τὸ 450 π. Χ., πρὸς τὰ ΝΑ ὁ θησαυρὸς τῶν Ἀκανθίων, ὃν εἶδεν ὁ Πλουταρχὸς καὶ τέλος εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ εἶναι ὁ θησαυρὸς τῆς Ἀκάνθου. Ἐκ τῶν δύο οικοδομημάτων εἰς τὴν θέσιν Μαρμαριά, εἶναι συνήθως σημερινὸν θεωροῦνται σύγχρονα, παραδέχεται ὁ ῥήτωρ μετὰ τοῦ κ. Poulseur ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ἡ ἐτέρα εἶναι κατὰ 30 ἔτη νεώτερα. Αἰὼν ἐκλυσιτικὸν πρόβλημα ἐν σχέσει πρὸς τοὺς θησαυροὺς εἶναι τὸ τῆς μετόπισθ τοῦ θησαυροῦ τῶν Σιφνίων, ἧς ἀποδίδεται ὑπὸ μὲν τῶν Γάλλων ἀρχαιολόγων εἰς μόνον τὸν θησαυρὸν τῶν Κνιδίων, ὑπὸ δὲ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Γερμανῶν διανέμεται εἰς τοὺς δύο θησαυροὺς Κνιδίων καὶ Σιφνίων. Μετὰ μελέτην τῆς διατάξεως, ἣν τεκμηριοῦσι τὰ ἐρευνητικὰ ὄργανα καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις, εἰς τὰ ἄκρα τῶν πλακῶν εὐρίσκει ὁ κ. Dinsmoor ὅτι εὐλόγως ὁ κ. Homolle ἀποδίδει πάντα τὰ λείψανα εἰς ἓν μνημεῖον κατανέμων ταῦτα εἰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ οικοδομήματος.

ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΕΞΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Φίλε μου,

Τὰ ἑφτάνησα προχωρημένα καὶ σ' ὅλα τὰ ἄλλα τοῦ πολιτισμοῦ τὸ γινώσκοντα—χιλιοεπομένη ἀλήθεια.— ἐρασοροεῦθησαν καὶ στὴ Γλωσσικὴ Ἀναγέννηση. Τὸ ξέρετε σεῖς πολὺ καλά, ὅπως τὸ ξέρουν ὅλοι ὅσοι ἐμελέτησαν τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος βαθεῖα καὶ πλατεῖα, ὅχι βέβαια σὰν κάποιους αὐτοσχέδιους γλωσσολόγους, ποὺ ἐπαρρησιόσθησαν τελευταῖα Ἀκαδημαϊκοὶ ἀπὸ τῆς Βουλῆς τὸ βῆμα.

Καὶ ἐπροτοροεῦθησαν ὅχι μόνον γιὰτὶ μᾶς ἔδοσαν εὐλογημένην ἢ ὄρα! — τὸν μεγάλο θεμελιωτὴ καὶ πρόδρομο γιὰ τὴ Γλωσσικὴν μας Ἀναγέννηση, τὸν Σολομὸν κ' ὕστερα τοὺς δορυφόρους του Τυπάλδο, Τερτσέτη, Βαλαορίτη, Πολυλά, Καλοσοῦρο, Λασκαράτο, Κονεμένο, καθὼς καὶ τοὺς νεώτερος, μάλιστα τοὺς Κερκυραίους, ἔξωθεν ἀπὸ ὅλους τὸν ὑπερόχο Μαβίλη, ἀλλὰ γιὰτὶ καὶ γενικότερα ἀκόμη ὁ μουσοθραμμένος κ' εὐγενικὸς Ἴόνιος λαὸς, ψυχρότητα ἀντιδραστικὸς στὴ σχολαστικὴ παράδοση, εὐθὺς ποὺ ἐνοιώσε ἐλευθερίαν, ἐφανέρωσε ἀπροσποίητα τὴν προτίμησίν του στὴ ζωντανὴ τὴ μητρικὴν του γλῶσσαν.

Ἡ Κέρκυρα μάλιστα ἐρωτοστάτησε. Ἐστάθηκε πάντοτε τῆς δημοτικῆς τὸ ἄπαρτο κέντρο. Κ' εἶναι τόσο ριζωμένη ἐκεῖ ἡ Σολομικὴ παράδοση, ὥστε καὶ ὁ δήμαρχος Κερκύρας, ὁ ἐντιμος φίλος μου κ. Δ. Κόλλας, εἶναι κηρυχμένος δημοτικιστής. «Καλῶς ἤρθες, Βασίλειά μου, στὸ σπίτι τοῦ Λαοῦ Σου, κλπ.» ἐπροσφώνησε κάποτε τὴν Α. Μ. στὸ Δημαρχεῖο.

Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καθόλου δὲν παραξενεύθηκα, ὅταν τώρα τελευταῖα ὁ πεθερὸς μου κ. Καποδιστριας εἶχε τὴν ὄραϊα καὶ ἐπικαιρὴ ἐμπνευση, νὰ μοῦ στείλει

ἀπὸ τὴν Κέρκυρα τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἴονίων. Μάλιστα μοῦ ἐδόθηκε εὐκαιρία εὐχάριστῃ νὰ κάμω παραλληλα συγκριτικὴ μελέτη, μὲ συμπέρασματα ὅχι καὶ τόσο ἱκανοποιητικὰ βέβαια ὡς εἰπώθησαν στὴν Ἑλληνικὴ Βουλῆ, ὕστερα ἀπὸ ἐξήντα χρόνια!...

Σὰς ἀντιγράφω πιστὰ γιὰ τὰ «Παναθηναῖα» ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ αὐτὰ πρακτικὰ τῆς Ἴονικῆς Συνελεύσεως, ὅσα ἀποβλέπουνε στὴ γλωσσικὴ συζήτηση ποὺ ἐγινε στὴν Κέρκυρα στὰ 1849. Βγάλετε καὶ Σεις, τὰ συμπέρασματά Σας.

Φίλος Σας
Ζάκωθο 18 τοῦ Μάρτη 1911 ΚΩΣΤ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

«Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐθνεγεστατῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἠνωμένου Κράτους τῶν Ἴονίων Νήσων κατὰ τὴν τετάρτην συνάθροισιν τῆς Ὀγδόης Γερουσίας». Κερκύρα: ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τῆς Κυβερνήσεως 1849. (σελῖς 18).

Συνεδρίασις Δ'

7 Ἀπριλίου 1849. Ἡμέρα Σαββάτου.

Ἀρχεται ἡ συνεδρίασις κατὰ τὴν συνήθη ὄραν. Παρόντα ὅλα τὰ εὐγενέστατα μέλη πλὴν τριῶν. Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπιδοκιμαζόνται τὰ Πρακτικὰ τῆς προσηγήθεισος Συνεδριάσεως.

Ἐν τῷ μεταξύ διάφορα Μέλη (Δε Δημήτρ. Κουρκουμέλης, Νατάλης Δομνεγγίνης καὶ ἄλλοι) παρατηροῦσιν ὅτι τὸ ῥος τῆς γλώσσης εἰς τὸ ὅποιο γράφονται τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως εἶναι πολὺ ὑψηλὸν καὶ ὅτι ὅχι μόνον τινὰ τῶν Ἐθνεγεστῶν Μελῶν δὲν τὰ καταλαμβάνουσιν ἐντελῶς, ἀλλὰ εἰς τὸν λαόν, ὑπὲρ τοῦ ὅποιου αὐτὰ λαλοῦνται καὶ γράφονται, καθίστανται δυσκατάληπτα. Ὅτι ἐπειδὴ ἀρτίως μόνον ἡ πάτριος γλῶσσα ἤρχισεν νὰ γίνηται γλῶσσα τῶν Ἀρχῶν καὶ ὁ Λαὸς πρώτην φρονῆν ἀκούει εἰς αὐτὴν τὰς συζητήσεις περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῆς πολιτικῆς του καταστάσεως, εἶναι δικαίον καὶ ἀφελμον, νὰ δοθῇ καθε προσπάθεια ὅπως γίνηται αὐτὴ ὅσον δυνατὸν καταληπτὴ διὰ τῆς ἀπλότητος καὶ ἀφελείας τῆς, ἐνδεδυμένη μὲ τὸ κοινὸν ἴδιωμα τοῦ τόπου καὶ φέροντες ὑπόδειγμα ἄλλοι τῷ ῥος τοῦ Χρῆστοπούλου, ἄλλοι τὸ τοῦ Κόμ. Σολομοῦ, καὶ ἄλλοι τοῦ Βηλλαρά, παρακαλοῦσι τὴν Συνέλευσιν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ σκεφθῇ τὴν εὐλογὸν ταύτην αἰτίαν.

Μετὰ τινὰ συνδιάλεξιν καὶ ἰδιασφαήσεις τοῦ Γραμματέως, ἡ Συνέλευσις διορίζει ὥστε τὰ Πρακτικὰ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς νὰ γράφονται ὅσω δυνατὸν εἰς τὴν κοινῶς ὁμιλουμένην τοῦ λαοῦ γλῶσσαν κλπ. κλπ.

Συνεδρίασις Ε'

28 Ἀπριλίου 1849 ἡμέρα Σάββατον (σελ. 47).

Ὁ Γερουσιαστὴς Ἰωάννης Τυπάλδος Φορέστης ζητεῖ παρὰ τῆς Συνελεύσεως δυνάμει τοῦ 54 ἀρθροῦ τοῦ Κανονισμοῦ τὴν ἀδειαν καὶ μετὰ σύντομον ἀγόρευσιν ὑποβάλλει ἔγγραφον προτάσιν:

1ον Νὰ γίνῃ παρὰ τῆς Συνελεύσεως ἡ ἀναφορικὴ καὶ ἀπαιτούμενη πράξις μὲ τὴν ὅποιαν νὰ προσδιορίζεται ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ μοναχὴ γλῶσσα εἰς τὴν ὅποιαν θέλει γίνονται εἰς τούτην τὴν Αἴδουσαν αἱ συζητήσεις, προτάσεις ἢ καὶ ἔτερα θέλει εἶναι ἡ ἀπλοελληνικὴ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν θέλει γράφονται καὶ καταστρώσονται τὰ πρακτικὰ.

2ον Ἐπειδὴ καὶ τινὲς τῶν ἐνεστῶτων Νομοθετῶν ἤμποροῦν νὰ δοκιμάσουν δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ ἐκφράζονται εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν (ἀπλοελληνικὴν) καὶ ἐπομένως νὰ μὴν ἤμποροῦν νὰ ὑπερασπίσουν μὲ τὴν ἀνήκουσαν θερμότητα τὰ δικαιώματα τῆς πατρίδος μας καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἴονιου Λαοῦ ὅπου ἀντι-

προσωπεύουν, διὰ τοῦτο παραχωρεῖται εἰς αὐτοὺς ἡ ἀδεια, διὰ τὴν μοναχὴν ἐνεστάσαν Νομοθ. Συνέλευσιν, νὰ ὁμιλοῦν καὶ γράφουν Ἱταλικά, ἀναφερόμενων ὅμως εἰς τὰ πρακτικὰ τούτων τῶν λόγων καὶ ἐγγράφων μεταφρασμένον Γραικικά.

3ον Νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν γλῶσσαν ὁ Ἐσωτερικὸς Ὄργανισμὸς τῆς Συνελεύσεως μὲ τὰς τροπολογίας ὅπου εἰς αὐτὸν ἐγιναν κλπ.

Ὁ Ἐκκλησιολ. Πρόεδρος θέτει τὴν πρότασιν εἰς τὸ Ἡμερήσιον Προκείμενον τῆς συνεχῆς Συνεδριάσεως.

Συνεδρίασις ΙΓ'

τῆ 8 Μαΐου 1849 Ἡμέρα Τρίτη.

Ἀναγινώσκειται ἡ περὶ εἰσαγωγῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Συνέλευσιν πρότασις τοῦ εὐγενεῶς μέλους Ἰωάννου Τυπάλδου Φορέστη. (Ἀκολουθεῖ μακρὰ συζήτησις).

Ἡ Συνέλευσις παραδέχεται καὶ ἀποφασίζει: 1ον Ἡ ἀπλοελληνικὴ Γλῶσσα νὰ ᾖναι εἰς τὸ ἐξῆς ἡ μόνη γλῶσσα τῆς Συνελεύσεως δι' ὅλας τὰς συζητήσεις, προτάσεις καὶ πᾶν ἄλλο καὶ εἰς αὐτὴν θὰ γράφονται τὰ πρακτικὰ αὐτῆς.

2ον Ἐπειδὴ τινες τῶν ἐνεστῶτων Νομοθετῶν συμβαίνει νὰ δυσκολιεύονται εἰς τὸ ἐκφράζεσθαι ἑλληνιστῶν καὶ ἐκ τούτου ἱκανοπεῦσιν μήπως δὲν δύνανται νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἀπαιτούμενην θερμότητα, διὰ τοῦτο παραχωρεῖται εἰς αὐτοὺς ἡ ἀδεια διὰ μόνην τὴν ἐνεστάσαν Συνεδρίασιν νὰ λαλοῦν καὶ γράφουν Ἱταλιστῶν.

3ον Νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ὁ Ἐσωτερικὸς τῆς Συνελεύσεως Κανονισμὸς καὶ ὁστος μόνον νὰ νομιζέται ὁ ἐπίσημος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΕΠΡΕΠΕ τὸ ἔθνος νὰ στήσῃ ἀναθηματικὴν στήλην εἰς τὴν Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν τοῦ σωτηρίου ἔτους 1911, μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Νά, εἴτοιμον, καὶ ἔνα ἐπιγράμμα, δημοσιευμένον, ὅαν νὰ ἦταν παραγγελία. Εἶναι — μὴν τρομάζετε — ἀπὸ τὸν «Ταμπουράν καὶ Κόπανον» τοῦ κ. Πάλλη.

Ἄ, νὰ σὰς κάμει ὁ οὐρανὸς δὲ στείλει κεραβινὸ του, ὄρες παιδιὰ φαβλόμωρα, θὰ πὼ πὰ τὸτες ἄδικα πὼς πήρε στὸ λαμὸ του τὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα.

Ὁ Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος δημοσιεύει εἰς τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Φάρον» τὴν ἱστορίαν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῆς Βιέννης. Παραλαμβάνομεν μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν πρόλογον. Τὸ ἔργον γράφεται ἐπὶ τῇ βάσει εὐρεθέντων ἐγγράφων.

Ἀθορόβως καὶ ἠσώχως οἱ ἐν Βιέννῃ τὴν τυραννίαν τῶν δεσποτῶν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους διαφεύγοντες διόγενεσι καὶ βελτίωσιν τῆς ἐαυτῶν ἐπιζητήσαντες τύχης, ὅμα τῇ ἐγκαταστάσει αὐτῶν ἐσκέφθησαν πρωτίστως περὶ συμπήξεως ἔθνικοῦ κέντρου καὶ ἐπέτυχον μετ' ἐπιμόνου προσπαθείας καὶ ἀπεριγράπτους μόγχους τὴν ἴδρυσιν Ἑλληνικῆς Κοινοῦτος καὶ ναοῦ, ἡ ἱστορία καὶ αἱ τραγικαὶ περιπέτειαι τοῦ ὀποίου, ἀγνωστοὶ μέχρι τοῦ νῦν, μέλλουσι τὸ πρώτον νὰ ἴδωσι τὸ φῶς καὶ νὰ προκαλέσωσι παλμοὺς συγκινήσεως καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰ τίμια καὶ χρηστὰ ἔκείνη τῆς πατρίδος τέκνα, τὰ ὁποῖα, ὡς μόνον ἐφόδια τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὴν

Ἐκκλησίαν ἔχοντα, κατώρθωσαν ἔργον γιγάντιον, μετ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἐπιτοπιῶν ἀρχῶν καὶ μετ' ὅλον τὸν ἀμειλίκτον πόλεμον τῆς ἐν Αὐστρίᾳ Σλαβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ ὄσημος καὶ ἀφανὴς ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου κατέστη ἡ μεγάλη ἔθνικὴ ἐστία, ἀφ' ἧς μετεδόθη ὑπεραφθῶνος τὸ φῶς τῆς παιδείας πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μεταεπιμαδεύθησαν αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ γράμματα εἰς ἅπαν τὸ ἔθνος, ὅποτα ἀκριβῶς σκότος βαθῶν ἐκάλυπτε τὸν νοῦν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐκεῖ συναθροισθέντες ἐκ τῶν περῶτων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ λογιώτατοι τοῦ ἔθνους ἐπήξαν τὰ πνευματικὰ αὐτῶν ἐργαστήρια καὶ δι' ἐργασίας ἀξιοθαυμάστου, διὰ ζήλου ὑπερανθρώπου ἀνέλαβον τὸν φωτισμὸν τοῦ ἔθνους, διὰ συγγραφῶν ὅλων τῶν ἀπαραίτητων βιβλίων, ὃν ἄριστον εἶχε χρειαζοῦν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κληρικοῦ, ὑπὸ τὴν σοφὴν καὶ πεφαισμένην ἡγεσίαν τῶν μεγαλοεργῶν ἐκείνων κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ Νεοφύτου τοῦ Δούκα, Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ καὶ Θεοκλήτου τοῦ Φαρμακίδου καταπληκτικὴ στρατιά λογίων καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ τὸ τληπαθὲς ἔθνος καὶ ν' ἀφηνίση αὐτὸ ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ ληθάργου, εἰς ὃν ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς δουλείας ἦν βεβρωτισμένος. Οἱ πλοῦσιοι ἐχορήγουν ἀπειδίως καὶ ἀγογγύτως διὰ τὴν διάδοσιν τῶν πνευματικῶν τούτων προϊόντων καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου σχετικῶς χρονικοῦ διαστήματος ἡ Βιέννη διὰ τοῦ θεῖου ζήλου τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς παροικίας κατέστη τὸ κέντρον τῶν σοφῶν καὶ πεπειθευμένων τοῦ ἔθνους, ἐξ ὅου μετεδίδετο ἡ ζωὴ εἰς σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμὸν. Ἐφημεριδῆς καὶ περιοδικὰ, τὰ πρώτα τοιαῦτα εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν, οἷα ὁ «Τηλέγραφος», ἡ «Καλλιόπη», ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς», ἡ «Ἐφημερίς», ἐκδιδόμενα, δημοσιεύονται εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ μετέδιδον τὰς γνώσεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοὺς πνευματικὸς θησαυροὺς τῶν νεωτέρων πνευμάτων τῆς Δύσεως. Τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας τῶν ἐθνικῶν ἀναμορφωτῶν ὑπεστηρίζει καὶ ἀνεπτέρου ἐκ Παρισίων ὁ Κοραῖς καὶ ἐπευφήμηται τὸ ἔθνος σύμπαν. Διὰ καὶ πανταχόθεν τοῦ ἑλληνισμοῦ συνέρρεον φιλομαθεῖς καὶ ἀποροὶ νέοι, ὑποστηρίζομενοι πάσῃ δυνάμει ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Κοινοῦτος, ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν δὲ τῶν σοφῶν διδασκάλων κατετάσσοντο εἰς διαφόρους ἀνωτέρας τῆς Αὐστρίας Σχολὰς, προωριζόμενοι ὄντες διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους. Πρώτη ἡ ἐν Βιέννῃ παροικία ἠξιώθη ν' ἀκούσῃ τὸ θεσπέσιον τοῦ Ρήγα ἑπαναστικὸν κήρυγμα. Εἰς τὰ πενήχθ' ἀκελλία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀπεφασίζετο καὶ ὄργανοῦτο ὁ μέγας ἀγὼν καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ ἠὺλογεῖτο ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων κληρικῶν καὶ λογῶδων τοῦ ἔθνους ἡ μεγάλη Ἐπανάστασις, εἰς ἣν ἐκλήθη ἐκ θείας προνοίας νὰ πρωτοστάτησῃ ἡ ἐν Βιέννῃ Κοινοῦτος τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ἡ νεοσύστατος Ἑλληνικὴ Μελοδραματικὴ Ἐταιρεία ἀπροκηρύσσει διαγωνισμὸν διὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταφρασίν τοῦ καιμένου τοῦ μελοδράματος «Juive» τοῦ «Halévy» ὑπὸ τοὺς ἀκολουθούσους ὄρους:

1) Ἡ μεταφράσις θὰ εἶναι ἐλευθέρη καὶ εἰς γλῶσσον.

1 Ἡ «Ἐφημερίς» ἦν ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ἐφημερίς, ἧς τὸ πρῶτον ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ τὴν 4ην Ἰανουαρίου τοῦ 1793. Ἀπὴν ἐξεδόθη δις τὴς ἑβδομάδος καὶ ἐπὶ ἔξ μόνον μηνῶς, ἕως τοῦ μηνὸς 28 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅρας δὲ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Ἐφημερίς εἰς' ὃν ἀκριβῆς ἀπάνθισμα τῶν κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον θεολογικῶν, καὶ μὲν, καὶ ἀκριβεστέρων πνευματικῶν συμβεβηκότων, ἕπερ φιλοπόνησεν καὶ ἐμελέσεν, διὰ τὴν μελέτην πανταχόθεν συλλεχθέντα, χάριν τῆς ἐκκαθάρσεως τῶν πολλῶν περὶ τὰ νέα περιεργίας φιλοσοφίας ἐκδιδόνται παρὰ τῶν Μαρκίδων Πούλλου, Βιέννης 1793». Εἰς τὰ τυπογραφία τῆς «Ἐφημεριδος» δημοσιεύθησαν κερφα αἱ προκηρύξεις καὶ τὰ ἑπαναστατικὰ κηρύγματα Ρήγα τοῦ Φερραίου. Διὸ μετὰ τὴν θανατικὴν τοῦ Ρήγα καταδίωξιν, γνωσθέντος τούτου, ἡ ἀστασιακὴ κυβέρνησις ἐπέσειε τῷ 1798 τὸ τυπογραφεῖον, τοὺς δὲ ἰδιοκτητὰς ἐξώρισεν.

σαν άφοδύουσαν εις έκαστον τών προσώπων και εις τó σύνολον του έργου.

2) Οι στίχοι σύμφωνοι πρός τον τονισμόν και τó μέτρον της μουσικής, θά είναι γεγραμμένοι κάτωθεν του μουσικού κειμένου, καθώς και εν ιδιαίτερω φυλλαδίω.

3) Αί λέξεις βραχέϊαι, μέ δσον οίον τε όλιγώτερα συριστικά σύμφωνα και μέ φωνήεντα ανάλογα πρός τους μουσικούς φθόγγους, ή δέ διαίρεσις των λέξεων τούτων, ώστε να εύκολύνται ή άναυγη.

4) Τελευταία ήμερα υποβολής όρίζεται ή 15 Μαΐου έ.έ. Άμοιβή διά την βραβευθησομένην ύπό ειδικής Έπιτροπής μετάφρασιν, ήτις περιέχεται εις την άποκλειστικήν κυριότητα της Έταιρείας, όρίζεται έφ' άπαξ μέν δραχ. 300, κατά παράστασιν δέ διδομένη ενταύθα ή άλλαχού ποσοστόν 5% επί πενταετιάν έκ των καθάρων εισπραξέων, βεβαιουμένων έκ των έπίσημων βιβλίων της Έταιρείας και καταβαλλομένων ενταύθα έκ του ταμείου της Έταιρείας. Δύνανται όμως και δι' ιδιαίτερας συμφωνίας ν' άποζημιωθί έφ' άπαξ ό έπιτυχών κατά τον διαγωνισμόν μεταφραστής.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

12 Μαρτίου. — Χθές συνεζητήθη εις την Βουλήν τó περί έκπαιδύσεως 16ον άρθρον του Συντάγματος ψηφισθέν ως είχε διατυπωθί υπό της Κυβερνήσεως, άποκρουσθειών όλων των προταθειών προσθηκών, άτινες θά άπέβαινον όλέθρια διά την έν Έλλάδι έκπαιδύσειν τó ζήτημα έτελείωσε κατόκιν θαυμασίας άγορεύσεως του κ. Βενιζέλου και τó κατάρθωμα έθεωρήθη ως άληθής θρίαμβος των ιδεών της Κυβερνήσεως. — Ο κ. Μιστριώτης καλεί και πάλιν δι' αύθιον τον λαόν και τους φοιτητάς εις συλλαλητήριον. — Αί συνεννοήσεις πρός επανάληψιν των Έλληνορουμανικών σχέσεων βαινουνσι αίσιας, της Ρουμανικής Κυβερνήσεως παραδεχθείσης ότι τά ζητήματα τά άφορώντα τάς βλακικάς κοινότητας της Ευρώπαικής Τουρκίας δέν δύνανται να λυθούν έν Αθήναις άλλ' έν Κωνσταντινουπόλει υπό του Πατριάρχου.

13 Μαρτίου. — Τό προάγγελθέν συλλαλητήριον έματαιώθη κατόκιν των άσπληρών προληπτικών μέτρων, τά όποία έλαβεν ή Κυβέρνησις διά την διατήρησιν της τάξεως. — Αί συντεχνιαί επίσης διά δηλώσεώς των εκηρύχθεισάν κατά της συγκροτήσεως του συλλαλητηρίου τά λοιπά μέλη της έπιτροπής πρός προστασίαν της γλώσσης ό Οικουμενικός Πατριάρχης, ό Μητροπολίτης Αθηνών, ό Εισαγγελεύς του Άρειου Πάγου και ό Νομάρχης επίσης άπεδοκίμασαν τον παρατεινόμενον θόρυβον επί του γλωσσικού ζητήματος. — Η Ρωσική Κυβέρνησις άπέστειλε νέον έπιπαικτικόν τελεσίγραφον εις την Κίναν, έξ αίτίας του όποιου εκφράζονται φόβοι μη έπέλθη ή ήξις εις τάς σχέσεις των δύο Αύτοκρατοριών. — Διαδίδεται ότι τó Νεοτουρκικόν κομμάτον θά άποπειραθί δι' έξεγέσεως των Τουρκοκρατηών να προκαλέση ταραχάς και έπέμβασιν των Δυνάμεων έν Κρήτη.

14 Μαρτίου. — Κατά του Μιστριώτου άπηγγέλη κατηγορία επί ύποκινήσει εις στάσι κατά του καθεστώτος και παραστάσει ψευδών γεγονότων ως άληθών τώ παρεχωρήθη 4800000000 προθεσμία, όπως άπολογηθί. — Αί διαπραγματεύσεις μεταξύ έπιτροπής έκ Τούρκων βουλευτιών και έξ Έλλήνων διά τó ζήτημα της έκπαίδύσεως έματαιώθησαν. — Η Ρωσία άπέστειλε νέον τελεσίγραφον εις την Κίναν.

15 Μαρτίου. — Επί τής πεντηκονταετηρίδι της Ιταλικής ένώσεως ένθουσιώδη συγχρητήρια τηλεγραφήματα άπεστάλησαν υπό της Έλληνικής Βουλής, της Έλληνικής Κυβερνήσεως, του Βασιλέως, του Δημάρχου Αθηναίων κτλ. — Τό ζήτημα των δικαστικών νομοσχεδίων, των Θεσσαλών και των φορολογικών

νομοσχεδίων γίνεται άφορμή άνησυχιών και άπασχόλησεών εις τους κρατούντας πολιτικούς κύκλους. Άφίχθησαν χθές τά νέα μέλη της γαλλικής οργανωτικής του στρατού έπιτροπής. — Μεγάλη δωρεά όμογενοῦς γίνεται γνωστή έκ 300 χιλ. δραχ. ύπερ της Έθνικής μας Πινακοθήκης. — Ο κ. Μιστριώτης άπελογήθη ένόπιον της δικαστικής άρχής διά την άπαγγελθείσαν κατ' αυτού κατηγορίαν και πιστεύεται ότι έληξε πλέον πάσα περαιτέρω δικαστική ένέργεια επί του ζητήματος. — Τό μπουκοιάς έντεινεται έν Τουρκία κατά του έλληνικού έμπορίου. — Άγγέλλεται ότι προσεχώς θά συναρθί νέον δάνειον έξ 25 εκατομ. λιρών υπό της τουρκικής Κυβερνήσεως εις τά χρηματιστήρια Παρισίων και Λονδίνου, όπου και θά καλυφθί ως έλπίζεται έξ όλοκληρου.

16 Μαρτίου. — Κατά την νύκτερινήν συνεδρίασιν της Βουλής έψηφίσθησαν μερικά έκ των δικαστικών νομοσχεδίων του κ. Δημητράκοπούλου. — Προκειμένου να εφαρμοσθί τó νέον σύστημα έπιστρατεύσεως του στρατού μας, θά κληθί προσεχώς υπό τά όπλα ή έφεδρεία του ένεργού στρατού της 2ης Μεραρχίας, δευτερομένου ως τόπου συγκεντρώσεως πιθανώς της Λαμίας, όπου θά τελεσθώσι άσκήσεις μέλλουσαι να διαρκέσωσι επί δωδεκαήμερον. — Τό αύτοκρατορικόν ζεύγος της Γερμανίας άπεβίβασθη σήμερα εις Κέρκυραν χωρίς να γίνη εις αύτό ουδέμία έπίσημος ύπόδοχη. — Αί δύο Ρωσικαί βούλαι έπανέλαβον τάς έγγραφικάς των, της Δούμας κηρυχθείσης κατά του Στουλιν, ένφ' οι χωρικοί τόναντιόν ύποστηρίζουν εκθύμως αυτόν. — Η άναμενομένη επανάστασις έξερράγη έν Αλβανία: ό άριθμός των επαναστατών ύπολογίζεται εις τριαχιλίους: κατά των επαναστατών άπεστάλησαν έκ Κωνσταντινουπόλεως όκτώ τάγματα πεζικού υπό την ήγεσίαν του Τουρνού πασά.

17 Μαρτίου. — Ηρξάντο αί συζητήσεις έν τή Διπλή Βουλή διά τó περί ιδιοκτησίας άρθρον του Συντάγματος, δι' ό ένδιαφέρονται οι Θεσσαλοί: οι έγγεγραμμένοι, όπως όμιλήσαν επ' αυτό, άνέρχονται εις πενήκοντα πέντε, μετά τους όποιους ό Πρωθυπουργός θά προβή εις δηλώσεις της γνώμης της Κυβερνήσεως. — Θεουβώδης συνεδρίασις έγένετο χθές, του δικηγορικού συλλόγου άποφασισάντος να επιδώση ψήφισμα διαμαρτυρίας εις την Βουλήν διά την ψήφισιν των νομοσχεδίων του κ. Δημητράκοπούλου: κατά τó διάστημα της συνεδριάσεως, γιγνομένης έν τή αίθούση του Πρωτοδικείου, συνέβησαν θεουβώδη επεισόδια μεταξύ δικηγόρων και Πρωτοδικιών έπιθυμούντων, καθ' ό είχον δικαίωμα έκ του προκχωρηκότος της ώρας, να προβώσι εις την έναρξιν της συνεδριάσεως του δικαστηρίου. — Η επανάστασις έν Αλβανία γενικεύεται.

18 Μαρτίου. — Διά του γερονσιαστού Μπασαριά διεβίβασθησαν εις τον Πατριάρχην έκ μέρους κουτσοβλακικής έπιτροπείας αίτήματα, τά όποία ύπεβλήθησαν εις την Ίεράν Σύνοδον πρός μελέτην συγχρόνως όμως άπεστάλησαν και διάφορα τηλεγραφήματα των Κουτσοβλακικών πληθυσμών της Μακεδονίας διαμαρτυρομένων κατά των αλημάτων της Κουτσοβλακικής έπιτροπής, τά όποία ως έκ τούτου πιστεύεται, θά άπορριφθώσι υπό της Συνόδου. — Κατηργήθη τó νέον Ιταλικόν ύπουργείον μέ πρόεδρον και ύπουργόν των Έσωτερικών τον Τζιολιάνι και ύπουργόν των Έξωτερικών τον Σάν Τζιολιάνο.

19 Μαρτίου. — Έξακολουθούν εις την Βουλήν αί συζητήσεις διά τó περί ιδιοκτησίας άρθρον του Συντάγματος. — Διεξάγονται άνακρίσεις διά τάς σηνγάς του Πρωτοδικείου, ως έκ των όποιων οι δικηγόροι διατελούσιν έν έρεθισμώ. — Ηρξισεν ή προκαταρκτική εργασία διά την πρόσκλησιν των έφείδρων της Β' Μεραρχίας: ή όλη δύναμις, ήτις θά προσκληθί, άνέρχεται εις τριακόσια πέντε χιλιάδας.

20 Μαρτίου. — Έληξεν ή συζήτησις εις τó περί ιδιοκτησίας άρθρον κατά την νύκτερινήν συνεδρίασιν της Βουλής ψηφισθέν ως έτροπολογήθη υπό της Κυβερνήσεως κατόκιν θαυμασίας άγορεύσεως του κ. Βενιζέλου, κηρύξαντος άπό του βήματος της βουλής την ίσχυν των νέων ιδεών και της έκ των κάτω έπερχομένης έξελικτικής κινήσεως των νεωτέρων κοινωτιών έν τή συνεχεία του λόγου του άπέδειξεν άρετάς ύψηλής προβλέψεως και πολιτικής περινοίας όμολογήσας την άναγκήν φιλοκοινωνιστικού κράτους, όφελόντος να προσαρμόζηται πρός την διά χρόνον εξέλιξιν των κοινωτιών διά να διατηρήση την δύναμίν του.

21 Μαρτίου. — Η Ιταλική Κυβέρνησις έχει στερόν άπόρασιν, όπως παρεμποδίση την άναχώρησιν των Γαριβαλδινών έθελοντών διά την Αλβανία. — Τά αίτήματα των Ρουμανίζόντων τά ύποβληθέντα έπίσημως εις τά Πατριαρχεία συνίστανται εις άναγνώρισιν υπό των Πατριαρχείων των Ρουμανικών κοινωτιών και εις ύπόσχεσιν, όπως έν τώ μέλλοντι διορισθώσι έπίσκοποι ή Μητροπολίται ρουμανόγλωσσοι εις τά μέρη, όπου ύπάρχει συμπαγής πληθυσμός ρουμανίζόντων.

22 Μαρτίου. — Αί μεταξύ Ρουμανίας και Έλλάδος διαπραγματεύσεις θά άπολήξουν εις εύφροσιν άποτελεσματιαν προσεχώς. — Οι Βούλγαροι άνετίναξαν μεγάλην σιδηροδρομικήν γέφυραν της γραμμής Κωνσταντινουπόλεως. — Αί έντυπώσεις έν Θεσσαλία έκ των δηλώσεων του κ. Βενιζέλου είναι ένθουσιώδεις. — Επίσης τά έγγραφικά κέντρα της πρωτεουσής συνέταξαν ψηφίσματα εύγνωμοσύνης πρός την Βουλήν και την Κυβέρνησιν. — Έξακολουθούν αί άνακρίσεις διά τάς σηνγάς του δικηγορικού συλλόγου.

23 Μαρτίου. — Είς ζήτημα ένεργθέν έν τή Βουλή διά τον ύπουργόν της Δικαιοσύνης ως έκ της στάσεως αυτού άπέναντι των δικηγόρων ή Βουλή έξέφρασε πρός τον ύπουργόν την έμπιστοσύνην της διά ψήφον 190 άπέναντι 210 ψηφοφορησάντων. — Νέα συμπλοκή έγένετο χθές εις τά Έλληνοτουρκικά σύνορα, καθ' ήν έφρονεύθησαν δύο Τούρκοι στρατιώται. — Νεία διαμαρτυρία της Πύλης έγένετο έχοχάτως παρά τάς Δυνάμει διά την μη άναγραφην έν τώ Προσπολογισμώ της Κρήτης πιστώσεως διά την Αρμοστείαν. — Αί μεταξύ Έλλάδος και Ρουμανίας διαπραγματεύσεις διά την επανάληψιν των μεταξύ των δύο Έπικρατειών διπλωματικών σχέσεων έληξαν αίσιας.

Η Θέλησις, Β. Δόνζεν. Μεταφρ. Ήλ. Οικονομοπούλου, Αθήναι 1911. Έκδοτ. Γ. Φέξης όρ. 3.

Φιλοσοφία και Φιλολογία Victor Hugo, μετάφρασις Γεω. Σ. Βουτιανά. Αθήναι 1911. Έκδότης Γεώρ. Φέξης, όρ. 250.

Η Τηλεπάθεια (Μεταβίβασις της σκέψεως) Α. Pappalardo, μετάφρ. Άρίστ. Κομπάνη. Αθήναι 1911. Έκδότης Γ. Φέξης, όρ. 250.

Αρμονία, δεκαπενθήμερον φιλολογικόν περιοδικόν έν Πάτραις. Έτος Α', άριθ. 1 15 Μαρτίου 1911.

Ο Γεωργός, εικονογραφημένον δεκαπενθ. περιοδικόν έν Κωνσταντινουπόλει. Έτος Α' 1911. Τεύχος Α', Μάρτιος 1911.

Les Vins Résinés de Grèce, par P. Pyrlas Montpellier 1911. Impr. Roumégeus et Déhan.

Έκδιδόνται προσεχώς: Αιτηγήματα Αθανασίου Μίχα. Τό βιβλίον θά εκδοθί έντός του προσεχούς μηνός Μαΐου. Τιμή όρ. 2.

ΓΕΑΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ο υπό της Κυβερνήσεως καταδικώμενος Μυστηριώτης κακούργος, όπό Θ. Άννινου — Αθήναι.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Αεζικόν της Κωνής Διαθήκης, υπό Σωφρονίου Έσωκρατιάδου, Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως. Αλεξάνδρεια, τυπ. Πατριαρχικόν σελίδες 943 φρ. 20.

Νύκτες Φθινοπώρου, Στυριδ. Παγανέλη, έκδοσις νέα. Αθήναι, τυπογρ. των Αθηνών 1911.

Αντίλαλοι, Α. Ι. Παρχαρίδου. Τυπογρ. Σεράση. Τραπεζούς 1911 Γρσο. 6,25.

Κρητική Στοά, Ηράκλειον Κρήτης. Ι. Β. Μουρέλου, Τόμ. Γ', τυπογρ. «Κρητικής Στοάς» 1911 όρ. 3.

Η Θεωρία της συγκινήσεως, William James. Μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη Αθήναι. Έκδοτ. Γ. Φέξης δραχ. 250.

Η Φιλοσοφία της Διηγορίας, John Caird. Μεταφρ. Παυλ. Γρατσιάτου, Αθήναι, 1911. Έκδοτ. Γ. Φέξης δραχ. 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 21ΟΥ ΤΟΜΟΥ

A. B. Γ.

Οι Σουηδοί εις την Ανατολήν σ. 197.
Καθημερινά νέα σ. 208, 240, 270, 303, 335, 366.
Τὰ δένδρα της άκτής σ. 260.
Πράξεις κριτικά σημειώματα σ. 265.

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

Πολιτική ασκίς σ. 126, 172, 332.

A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Το πρώτον περί ταχυδρομείων Έλληνικ. διάταγμα σ. 37.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ μεταφρ. Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Νεφέλαι σ. 72.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ανασκαφαί εν Τεγεί, Θήβαις και Δελφοίς σ. 171.

ΜΑΡΚ. ΑΥΓΕΡΗΣ

Το χωριό των Σκλάβων σ. 182.

Θ. Β.

Τα Βιβλία: Χιακά χρονικά σ. 299.

Mistra υπό AD. STRUK. σ. 299.

N. ΒΕΗΣ

Νεοελληνικά δημόδια ήματα εκ χειρογρ. κωδίκων σ. 294.

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Το Έρημόσπιτο σ. 109.
Ο Συμβουλευτής σ. 133.

B. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Όλοι μας μικροί Βενζέλοι σ. 307.

N. ΓΥΖΗΣ

Γράμματα του Γέζη προς τον Δίτρα σ. 5.

ΑΔΕΕ. Ι. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Νέα Βιβλία:
I. Φινά. Η Έπιστήμη της Έδντυχίας σ. 56.

ΝΙΚ. Σ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δημοτικά Τραγούδια: Η κακή νόφη. Η άνομη Μάννα σ. 243.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

Το Φεγγαρόχορτο σ. 45.
Παναγία ή Μαντιλούσα σ. 45.
Μάννα σ. 117.

ΔΗΜΟΣΘ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ψυθμοί σ. 83, 149, 325.

ΕΜΕΡΣΟΝ μεταφρ. Θ. Χ. ΦΩΡΑΣ

Κύκλοι σ. 76, 118.
Πνευματικοί Νόμοι σ. 253, 283.
Οί αντιπρόσωποι της ανθρωπότητας σ. 353.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ μεταφρ. ΜΑΡ. ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Χαρακτήρες σ. 228.

Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Αόζαρος Σδχος σ. 275.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Η εν Αθήναις αγορά Ρωμαϊκών χρόνων και η πηγή Κλεγνύδρα σ. 107.
Η βιομηχανία των ξένων σ. 347.

ΝΙΚ. ΚΑΤΡΑΜΑΔΑΚΗΣ

Πουλάκι οτά ξένα σ. 288.

Θ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ

Η Βλαχούλα σ. 10.
Το Παληοχώρι σ. 72.
Οί Καλλικάντζαροι σ. 165.
Ο Μαγεμένος σ. 289.

Γ. Δ. ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Rosen Cavalier του R. Strauss σ. 269.

ΑΙΜ. ΚΟΥΡΤΕΛΗ

Ανεμοστρόβιλος σ. 148.

Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Τα νέα βιβλία:
Ούλλιαμ Μέλλερ Ιστορ. της Φραγκοκρατίας εν Έλλάδι σ. 24.

N. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

Χαίρε Μαρία Κεχαρισμένη. σ. 317.

N. I. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Κωνσταντ. Σαγιώρ σ. 122.

ΜΑΡΙΟΣ ΑΡΥ ΔΕΜΠΛΟΝ μεταφρ. Κ. Μ.

Σεγκαντίου, σ. 67.

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Φύλλα στον άνεμο σ. 131.
Έρωτικό σ. 228.
Έλεγείο στον Παπαδιαμάντη σ. 339.

ΑΔΦΡΕΔΟΣ ΜΠΙΝΕ

Αί σημερινά ιδέαι διά τὰ παιδιά σ. 46.

K. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Καλλιτεχνική Ζωή:
Το μνημείον του Παύλου Μελά σ. 27.
Θωμάς Οικονόμου σ. 59.
Μανώλης Καλομοίρης σ. 125.
Αλεξ. Παπαδιαμάντης σ. 200.
Η συμφωνική συναυλία του κ. Καλομοίρη σ. 202.
Έκθεσις Β. Μποκατσιάμπη σ. 239.
Έκθεσις Παύλου Σονάν σ. 269.
Αθηνιακά σκίτσα σ. 313, 340.

A. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

Το ιστορικόν λεξικόν της Έλλην. γλώσσης σ. 13.
Περί των παύρων και της επιστήμης αυτών σ. 35.
Η θέσις του γλωσσικού και των άλλων ήμων ζητημάτων σ. 112.
Η θέσις των ξένων λέξεων στην Έλλην. γλώσσαν σ. 250.
Η οδία, ή Ιστορία και ή θέσις του γλωσσικού ζητήματος σ. 310.
Έπιστήμη και πράξις σ. 351.

KAMIA ΜΩΚΛΑΙΡ

Το πιάνο και το βιολί σ. 47.

N.

Μουσική:
Μάρθα Καστριώτη σ. 268.

KAP. NTHA μεταφρ. K.

Αί μυθιστορικά περιπέτειαι του Ανδρονίκου Κομηνηού σ. 17, 48, 86.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Ομιλίαι με τον εαυτό μου: Ζωή και Τέχνη σ. 16, 40, 81, 167, 196.
Δέων Τολστόϊ 1828 - 1910 σ. 99.
Λόγοι και Αντίλογοι:
Το έφος σ. 26.
Αλλαγή Φαγητού σ. 58.
Ο θάνατος του Τολστόϊ σ. 90.
Αυτοί που σκοτώνουν σ. 124.
Αυτοί που κλέβουν σ. 169.
Τα παράσημα σ. 200.
Ο Παπαδιαμάντης σ. 235.
Επιδημίας σ. 265.
Η Γλώσσα σ. 297.
Το Παράθυρον σ. 330.
Έθνική Έορτή σ. 362.

ΣΤ. Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

Ανασκαφαί Κρήτης κατά τὰ έτη 1909 - 1910 σ. 203, 238.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Το έργον του Παπαδιαμάντη σ. 211.

ΜΑΡΙΓΑΡΙΤΑ ΟΝΤΟΥ μεταφρ. K. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Μαρή Κλαίρ σ. 150, 185, 230, 262, 291, 326, 358.

ΟΡΑΤΙΟΣ μεταφρ. ATTICUS

Στη Νέαυρα σ. 329.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Τὰ έλιαρ και τὰ κατά σ. 27, 59, 91, 125, 170, 201, 236, 298, 330, 362.

K. ΠΑΛΑΜΑΣ

Η Φλογέρα του Βασιλιά σ. 194.

ΑΔΕΕ. ΠΑΛΛΗΣ

Η προτομή του Σολωμού σ. 336.

ΑΔ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ολόγυρα στη λίμνη σ. 217, 244.

Z. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Εμφάνισις σ. 132.
Μακερινός Έσπερινός σ. 132.

KΩΣΤ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Περιπλανώμενος σ. 149.
Όδη στην Έλληνίδα σ. 182.
Σκίτσα για τραγούδια και για παραμύθια σ. 249.
Φοβέρα σ. 261.
Υστερα από εξήντα χρόνια σ. 364.

ΠΕΡ. ΠΡΩΤΟΚΑΡΑΒΟΣ

Οί θεοί ανά τὰς θαλάσσας σ. 43.

P.

Αρχαιολογικόν μουσειόν Βόλου σ. 42.

B. Σ.

Αυτοί που φεύγουν σ. 126.

Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Επιστημονικά:
Αί αλοθήσεις σ. 331

Θ. I. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Μουσικά:
Συναυλία Κλ. Τριανταφύλλου σ. 28.

M. ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Η Ζωή των πεθαμένων σ. 107.
Χριστούγεννα σ. 163.
Πρόλογος εις τον Θεόφραστον σ. 224.

ΒΥΛΑΕΜ ΒΑΝ ΣΚΕΡΝΕΣ μεταφρ. ΡΑΧΗΛΑ

Όλλανδική Φιλολογία σ. 324.

Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

Μία άρχαία Έλληνική πόλις σ. 278.

Λ. ΤΟΛΣΤΟΪ

Πρόλογος των άπομνημονευμάτων μου σ. 84.
Έντυπώσεις του Κριμαϊκού πολέμου, μεταφρ. Μ. σ. 103.

ΑΝΤ. ΤΣΕΧΩΦ μεταφρ. Α. Γ. ΡΑΦΑΗΛ

Έκδόσεις σ. 314.

ΑΥΡΑΣ ΦΛΟΓΕΡΟΣ

Πρώτη μουσική συναυλία του Ώδειου Αθηνών σ. 170.
Μουσικά Συναυλία: Ώδειον Αθηνών, Ν. Φωκά, Αθην. Μανδολινάτας σ. 201.

ΦΙΑΔΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΑΔΗΜΟΣ

Γερμανική Σχολή σ. 125.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΑΚΗΣ

Το χρυσαίον και άπόβλητον εν τη γλώσση σ. 179.

KΩΣΤ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Παλιές Άγάπες σ. 277.
Το σκοτάδι σ. 341.

MARGUERITE HANKES—DRIELSM de Krabbé

Το Λεοντάρι σ. 75.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ανασκαφαί Παλαιοκάστρου σ. 60.
Κυπριακόν Μουσείον σ. 60.
Ανασκαφαί Πινυός σ. 91.
Γερμανική Σχολή σ. 125.
Αόστριακή Αρχαιολογ. Σχολή σ. 267, 299.
Αγγλική Αρχαιολογ. Σχολή σ. 300.
Αμερικανική Αρχαιολογική Σχολή σ. 363.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ—ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ—ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Σελ. 28, 60, 92, 127, 173, 205, 237 270, 301, 332, 365.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Σελίς 31, 63, 95, 127, 176, 207, 272.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

- N. Γύζη :** Αποθέσεις τῆς Βαυαρίας σ. 130, 142, 143.
Ζουμπούς : Μπειόθεν, σ. 178.
Θ. Θωμοπούλου : Σπουδή, σ. 187.
I. E. Ίωαννίδη : Μὲ τὴν ἴδια σκηνή, σ. 338.
 » » Σπουδαί, σ. 356, 357.
I. Φ. Μιλλέ : Χήνες, σ. 257.
 » » Ζαλιές, σ. 259.
Ρουθ Μιλλέ : Χωρική, σ. 262.
 » » Φαρσφέλα, σ. 263.
Κλωντ Μονέ : Ἡ γέφυρα Βατερλώ, σ. 34.
 » » Κομίλλη, σ. 55.
Θ. Ράλλη : Σπουδαί, σ. 135, 137, 139.
Ρεμπράντ : Σκίτσα, σ. 318, 319, 322, 323.
N. Γ. Ροϊλῶ : Τοπίον, σ. 153, 184.
 » » Σπουδαί, σ. 154, 155.
Π. Ροῦμπου : Σπουδαί, σ. 151, 164, 189.
A. Ροντέν : Δαναΐδες, σ. 4.
Σεγκαντινέ : Οἱ δύο Μάννες, σ. 68.
 » » Σκίτσα, σ. 69, 77.
 » » Ἡ Ζωή, σ. 71.
 » » Ἡ Φύσις, σ. 81.
 » » Μεσημέρι στὸς Ἀλπισ, σ. 98.
 » » Στὴ Βοσκή, σ. 110.
 » » Ἐπιστροφή στὸ χωριό, σ. 111.
 » » Σπουδή, σ. 113.
 » » Ἀγάπη στὸ βουνό, σ. 114.
 » » Στὴ Βούση, σ. 115.
 » » Ἡ γυναῖκα καὶ τὸ μωσχάρι, σ. 120.
 » » Ἀγάπη στὴν πηγὴ τῆς Ζωῆς, σ. 121.
Παύλου Σουάν : Σπουδαί, σ. 223, 231.
 » » Πορτραῖτο, σ. 229.
Φραντς Στούκ : Πορτραῖτο, σ. 306.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑΙ

- Ἀπὸ τὰς ἀνακωνοῦσεις πρὸς τὰς Ἐφημερίδας, σ. 32. Ἡλ.
 Κοιμητάκη.
 Τί ἐξήτησεν ὁ Ἕλλη. λαὸς ἀπὸ τὸν Βενιζέλον, σ. 32.
 Πῶς τὸ ἔθνος τῆς πολιτείας ἐφύετο κατὰ κρημνῶν κτλ. σ. 32.
 Κίνδυνος θάνατος, σ. 64.
 Εἰς τὴν ἀλλήν μιᾶς μονῆς, σ. 64.
 Πᾶρε τὴ διάλυσι . . . σ. 64.
 Αἱ πρὸδοι τῆς ἀεροπλοίας ἐν Ἑλλάδι, σ. 64.
 Τὸ Χοῖσμα, σ. 96.
 Δρόμος μετ' ἐμποδίων ἀπὸ Λαρίσης εἰς Ἀθήνας, σ. 128.
 Ὅτις συστήματος 28ης Νοεμβρίου, 128.

- Ὁ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καταδικασόμενος μυστηριώτης
 κακούργος, σ. 367.
A. Ζάχος ὑπὸ Θωμοπούλου, σ. 146.
Π. Μαθιόπουλος ὑπὸ Κ. Παρθένου, σ. 146.
Γ. Ἰακωβίδης ὑπὸ Θωμοπούλου, σ. 147.
Γ. Ροϊλῶ » » σ. 147.
Παῦλος Γενιτῶς » » σ. 205.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

- Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Βόλου, σ. 42.
A' καὶ Β' αἶθουσα Παγασῶν Μουσείου Βόλου, σ. 42.
 Ἀπομυκτὸν τοῦ πρώτου μεγάλου πύργου Παγασῶν, σ. 43.
 Ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀγορᾶς Ἀθηνῶν, σ. 108.
 Ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Περγάμου, σ. 242.
 Περίηγη, σ. 279.
 Κρήνη. Ἀρχαία Ἑλλην. οἰκία, σ. 281.
 Τὸ ἐμπροσθεν μέρος κλίνης, σ. 282.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

- Μαρία Κοτοπούλη ὡς Μόνα Βάνα** σ. 15.
Χρυσούλα Μυράτ σ. 18.
Μήσος Μυράτ σ. 19.
Ἐδμ. Φόρστ σ. 20.
Θ. Οἰκονόμου σ. 21.
A. Χρυσομάλης σ. 22.
Γ. Δεπενιώτης σ. 23.
Τζοβάνι Σεγκαντινί σ. 66.
A. Τολστόϊ σ. 85.
Κωνστ. Σαγιώρ σ. 123, 157.
Κωνστ. Σαγιώρ ὡς Μπρισαντιῶ σ. 157.
Κωνστ. Σαγιώρ εἰς τὰ «Παναθήναια» σ. 159.
Μανώλης Καλομοίσης σ. 125.
Δημοσθ. Ἀλεξιάδης εἰς τοὺς Ἀγοτὰς τοῦ Σάλλερ σ. 174.
A. Παπαδιαμάντης σ. 210.
Μάρθα Καστριώτου σ. 269.
Ἄρης Σακελλαρίδης σ. 270.
Αἰζαρος Σῶχος σ. 274.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

- Κέρκυρα—Παλαιοκαστριτσα** σ. 49.
Θεσσαλία—Πᾶς στίξ Ἀμπελας σ. 49.
 » **Γέφυρα Ἀσσοποῦ Παπαδιάς** σ. 52.
 » **Μυράλου** σ. 52.
Θεσσαλία—Σκητὴ Ἀγροτική φωτογρ. Μπασσονά σ. 293.
Μαδαγασκάρη—Τέσσαρες διάφοροι εἰκόνες σ. 53.
Μάννα φωτογρ. Μπόρρη σ. 161.
Νεᾶ Ἑλληνίς με ἀρχαῖον ἔνδυμα, φωτογρ. Μπόρρη σ. 163.
Ἡ ἐν Βενετία Ἑλλην. Ἐκκλησία Ἀγ. Γεωργίου σ. 191.
Ἡ Βασιλικὴ πόλις τῆς Κερκύρας σ. 191.
Ἐθρώτας καὶ Ταχτετος φωτογρ. Μπασσονά σ. 292.